

TORJUMISTA, TOIVOA JA YHTEISTYÖTÄ KRIISIN KESKELLÄ

Turvapaikanhakijat Helsingin Sanomien uutisoinnin representaatioissa

Kati Kärkkäinen
Pro gradu -tutkielma
Sosiaalityö
Jyväskylän yliopisto
Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Kevät 2021

TIIVISTELMÄ

TORJUMISTA, TOIVOA JA YHTEISTYÖTÄ KRIISIN KESKELLÄ

Turvapaikanhakijat Helsingin Sanomien uutisoinnin representaatioissa

Kati Kärkkäinen

Sosiaalityö

Pro gradu -tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto/Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Ohjaaja: YTT Kati Turtiainen

Kevät 2021

Sivumäärä: 68 sivua

Tutkimuksen tehtävänä on selvittää, miten turvapaikanhakijoista keskustellaan kulttuurissamme ja mitä heistä esitetään median välityksellä. Tutkimuskysymykset ovat: Miten Helsingin Sanomien toimittajien kirjoittamissa uutisissa on löydettävissä diskursseja turvapaikanhakijoista ja millaisia sosiaalisia representaatioita uutiset tuottavat? Teoreettinen lähestymistapa turvapaikanhakijoista uutisointiin on sosiaaliset representaatiot. Sosiaaliset representaatiot ovat kulttuurissamme vallalla olevia, yhteisesti hyväksytyjä arjellisia tapoja ja käsityksiä asioista ja ihmisistä. Diskurssianalyysi on tutkielmassa analyysimenetelmä, jonka avulla teen näkyväksi sosiaalisia käytäntöjä ja yritän ymmärtää paremmin toimintaamme kulttuurissamme. Taustateorianä on sosiaalinen konstruktionismi.

Tutkimusote on kvalitatiivinen. Näkökulma on induktiivinen, jonka mukaisesti tutkielmassani pyrin tekemään yleistyksiä siitä, miten turvapaikanhakijoista puhutaan laajemmin yhteiskunnassamme. Diskurssianalyysin keinoin selvitän tekstissä ilmeneviä lausumia turvapaikanhakijoista, joista muodostuu kulttuurissamme vallalla olevia diskursseja. Diskurssitutkimuksessa keskeistä on ajatus, että kieli on ihmisten välistä sosiaalista toimintaa, jonka avulla rakennamme todellisuutta. Analyysin taustalla on ranskalainen traditio ja Foucault'n metodi.

Aineistona tutkielmassani on 90 Helsingin Sanomien artikkelia, jotka valitsin lehden näköislehdestä. Kriteerinä oli, että uutiset ovat toimittajien kirjoittamia syyskuun 2015 ajalta, ja koskevat turvapaikanhakijoita ja pakolaisia. Tutkielmassani hahmotin uutisoinneista kielellisistä ilmauksista laajempia diskursseja. Paikannettuja diskursseja turvapaikanhakijoista ovat seuraavat: Turvapaikanhakijoiden hallinnallinen diskurssi, kotoutumismahdollisuuksien diskurssi, tilastoinnin ja kaavioiden diskurssi, kantasuomalaisiin kohdistuvien haasteiden diskurssi, erilaisten reagointitapojen diskurssi ja turvapaikanhakijoiden elämäntilanteisiin liittyvä diskurssi. Tulkitsin paikannettuja sosiaalisia representaatioita pakolaisten nykytilaan peilaten. Kulttuurissamme turvapaikanhakijoita ja heidän tilannettaan tehdään ymmärrettäväksi eri tavoin; uutisissa representoituvat hallinta ja politisoituminen, tilastot turvapaikanhakijoista ja määräistä, haasteet ja ongelmat, sekä epätoivon ja toivon tunteet liittyen pakolaisten pitkäaikaiseen ja ratkaisemattomaan kriisitilanteeseen.

Avainsanat: turvapaikanhakija, pakolainen, pakkomuutto, diskurssianalyysi, sosiaalinen konstruktionismi, sosiaaliset representaatiot, ihmisoikeudet

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 TURVAPAIKANHAKIJAT JA MAAHANMUUTTO	4
2.1 Maahanmuutosta käytävästä keskustelusta Suomessa	4
2.2 Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden määrittelyä.....	6
3 AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA MAAHANMUUTTAJISTA MEDIASSA	12
4 TEOREETTINEN JA METODOLOGINEN VIITEKEHYS.....	17
4.1 Sosiaaliset representaatiot.....	17
4.1.1 Ankkurointi	18
4.1.2 Objektifikaatio.....	20
4.2 Turvapaikanhakijoista käytävän keskustelun diskursiiviset muodostelmat.....	22
4.3 Diskurssianalyysin kiinnittyminen sosiaaliseen konstruktionismiin.....	24
5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	26
6 METODINA DISKURSSIANALYYSI	27
6.1 Diskurssianalyysi analyysimenetelmänä.....	27
6.2 Diskurssianalyysin koulukunnat	28
6.3 Ranskalainen traditio ja Foucault	29
6.3.1 Kohteiden muotoutuminen.....	30
6.3.2 Lausumistapojen muotoutuminen.....	30
7 TUTKIMUKSEN KULKU	32
7.1 Tutkimuksen aineisto	32
7.2 Tutkimuksen analyysi	33
7.3 Eettiset kysymykset.....	34
8 TURVAPAIKANHAKIJAKESKUSTELUN SOSIAALISET KÄYTÄNNÖT HELSINGIN SANOMIEN UUTISOINNISSA	37
8.1. Turvapaikanhakijoiden hallinnoinnin diskurssi.....	37
8.2 Kotoutumismahdollisuuksien diskurssi	38
8.3 Tilastoinnin ja kaavioiden diskurssi	40
8.4 Kantasuomalaisiin kohdistuvien haasteiden diskurssi.....	42
8.5 Erilaisten reagointitapojen diskurssi	46
8.6 Turvapaikanhakijoiden elämäntilanteisiin liittyvä diskurssi	48

9 TURVAPAIKANHAKIJAKESKUSTELUN SOSIAALISET REPRESENTAATIO HELSINGIN SANOMIEN UUTISOINNISSA	50
9.1 Ihmisten hallintaa ja hallinnointia	50
9.2 Tietynlaisia turvapaikanhakijoita otetaan vastaan ja ruvetaan kotouttamaan Suomeen	52
9.3 Turvapaikanhakijoiden tilannetta selvitetään tilastoinnin ja kaavioiden avulla	53
9.4 Maahanmuuton haasteet ja ongelmat	54
9.5. Vieraisiin ihmisiin reagoidaan Suomessa eri tavoin.....	55
9.6 Ihmisten erilaisia elämäntilanteita turvapaikanhakuun liittyen.....	56
10 POHDINTA	58
LÄHTEET	62
LIITE 1	66

1 JOHDANTO

Tutkin gradussani Helsingin Sanomien uutisointia syyskuussa vuonna 2015 ja mitä nämä uutiset kertovat kulttuurissamme turvapaikanhakijoista. Kuva pakolaisesta kriisin keskellä, jähmettyneenä ja äänettömänä on se, mitä media lukijoilleen usein välittää. Mediassa pakolainen esitetään tyypillisesti uhrina sekä poliittisen hallinnon kohteena. Pakolaisuus herättää tunteita, kuten sääliä, mutta myös empatiaa.

Kuvaus turvapaikanhakijoista voi olla yksipuolinen ja harhaanjohtava. Tutkimuksessani haluan tuoda esiin erilaisia näkökulmia, joita representoituu Helsingin Sanomien uutisissa, sekä herättää pohtimaan kysymystä siitä, että pystyykö media kertomaan pakolaisuudesta monipuolisesti. Median rooli muokkaa kuvaamme turvapaikanhakijoista sekä samalla yhteiskunnastamme ja kulttuuristamme.

Pakolaisten tilanne on globaali ongelma, jossa Suomeen tulevat turvapaikkaa hakevat ihmiset ovat pieni marginaalinen joukko erilaisia ihmisiä. Näin paljon pakkomuuttajia ei ole ollut maailmassa sitten toisen maailmansodan. Vuoden 2019 loppuun mennessä on tilastoitu maailmanlaajuisesti 79,5 miljoonaa pakkomuuttajaa, jotka ovat joutuneet jättämään asuinmaansa muun muassa konfliktin, väkivallan tai ihmisoikeusrikkomusten vuoksi. (UNHCR 2020.)

Turvapaikanhaun ja pakolaisuuden kysymykset ovat monimuotoisia. Turvapaikanhakua ja pakkomuuttoa käsitellään poliittisten, lainsäädännöllisten ja hallinnallisten näkökulmien kautta, sekä turvapaikanhakuprosessin, kotouttamisen ja arjen hyvinvoinnin näkökulmien kautta. Pakolaisuuden representaationa ilmenee myös laillisuuskasvatusta, yhdessä elämisen taitojen opettelua ja suomalaisuuden rakentumista vieraista juurista käsin. (Lyytinen 2019.)

Tutkimuksen teoreettisena lähestymistapana on Moscovicin (2000) sosiaalisten representaatioiden teoria. Sosiaaliset representaatiot ovat kulttuurissa vallalla olevia arkikäsitteitä- ja tapoja ihmisistä ja asioista. Tarkastelen Helsingin Sanomien uutisten avulla millä tavoin tapahtumat, tilanteet, ihmiset, suhteet jne. representoidaan. Mediatekstit eivät ”heijasta todellisuutta”, vaan pikemminkin luovat todellisuudesta omanlaisensa muunnelman, joka riippuu tekstin tuottajan yhteiskunnallisesta asemasta, eduista ja päämääristä. Representaatioiden analyysissä tutkitaan mitä tekstiin sisältyy ja mitä taas ei, sekä ilmaisujen suoruutta. (Fairclough 1997, 136.)

Analyysimenetelmänä käytän gradussani diskurssianalyysia. Diskurssitutkimuksessa keskeisintä on ajatus kielestä sosiaalisena toimintana. Koska kielenkäyttö on sosiaalista toimintaa, kielenkäytöllä on seurauksia tarkastelun kohteelle ja osallistujille. Mukailen tutkielmassani Foucaultin ajatuksia kriittisestä tiedon tuottamisesta. Diskurssianalyysissä tutkin tekstien kielenkäyttöä sellaisena kuin ne ilmenevät Helsingin Sanomien uutisoinnissa. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 13–18.)

Uutisoinnin huomionhakuisuudesta huolimatta pakolaisten katastrofaalinen tilanne useassa maassa jää selvittämättä ja tunnistamatta. Uutisoinnissa saatetaan esittää niitä asioita pakolaisten tilanteesta, joista ihmiset haluavat lukea. Pakolaisten hallintaan liittyvä uutisointi valtaa uutisointia, ja myös uhkakuvien maalaaminen kielen keinoin on nähtävissä useissa uutisoinnissa. Viihteellisyys ja jutustelunomaisuus pakolaiskriisissä jättää alleen todellisen ongelman, josta ei puhuta. Pakolaisten tilanteen vakavuuteen ihmisoikeusrikkomuksena ja oikeudellisena toteutumisenä jää käsittelemättä.

Pakolaisten ihmisoikeuksien rikkominen maailmanlaajuisena ongelmana ei tule uutisoinnin avulla nostetuksi esiin. Uutisoinnin kaupallistuminen siirtää katseen toisaalle, pois yhteiskunnallisista poliittisista kysymyksistä. Pakolaisten tunnistaminen ja avun tarve jää taka-alalle, eikä ratkaisua pakolaisten tilanteeseen löydy. Kyse voi olla myös tarvittavan poliittisen tahtotilan puuttumisesta.

Ensimmäinen tutkimuskysymys kysyy, miten Helsingin Sanomien toimittajien kirjoittamissa uutisissa on löydettävissä diskursseja turvapaikanhakijoista. Toiseksi tutkimuksessa halutaan selvittää millaisia representaatioita uutiset tuottavat turvapaikanhakijoista. Tutkimus tarkastelee sitä, miten erilaiset diskurssit saavat ilmenemissensä ja mitä diskurssi on (Foucault 2005). Näin ollen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata kulttuurista diskurssin muotoutumista Helsingin sanomien uutisoinnissa.

Tutkielmani etenee siten, että luvussa 2 esittelen turvapaikanhakijoiden erilaisia määrittelyjä ja kerron maahanmuutosta laajemmin. Luvussa 3 esittelen aiempia tutkimuksia liittyen pakkomuuttoon, josta etenen lukuun 4, jossa esittelen teoreettisen viitekehyksen, joihin tutkimukseni nojaa. Luvussa 5 asetan tutkimuskysymykset. Luvussa 6 käyn läpi tutkimuksen metodiosuutta ja luvussa 7 tutkielman kulkua ja eettisiä kysymyksiä. Luvuissa 8 ja 9 esitän tutkielmassani analysoidut tulokset aineistoesimerkkejä käyttäen. 10. luvussa pohdin tulosten merkitystä tutkimuskohteelle ja jatkotutkimuksen aihetta.

2 TURVAPAIKANHAKIJAT JA MAAHANMUUTTO

2.1 Maahanmuutosta käytävästä keskustelusta Suomessa

Keskinen, Rastas ja Tuori (2009, 8) tuovat esille, että median ja muiden kriitikoiden tuottamat puheenvuorot ovat olleet yksipuolisia ja niissä on keskitytty vain tiettyihin näkökulmiin. Keskustelussa suhteettoman laajaa keskusteluareenaa ovat saaneet maahanmuuttajiin kohdistuneet uhkakuvat. Keskustelun kärjessä on ollut pohdinta siitä, onko turvapaikanhakijoista yhteiskunnalle taloudellista hyötyä vai haittaa. Utisoinnissa on käytetty termejä, jotka luovat tunnelman hallinnan menettämisestä, kuten turvapaikanhakijoiden ”tulviminen” tai ”räjähtäminen” Suomeen.

Maahanmuuttajakeskustelua ovat hallinneet kysymykset maahanmuuton rajoittamisesta. Suomen kansalaisten etujen turvaaminen on nostettu ensisijaiseksi prioriteetiksi. Keskustelusta on jätetty monia tärkeitä aiheita pois. Aiheita, joita ei ole käsitelty yhtä mittavasti koskevat kotoutuneiden turvapaikanhakijoiden työllistymistä, sekä sitä millainen kuva turvapaikanhakijoiden nuorella sukupolvella on Suomen yhteiskunnasta ja miten siihen pääsee osalliseksi. Yksi keskustelematta jäänyt aihe on myös se, miten sellaisten asuinalueiden arki toimii, joissa enemmistö on maahanmuuttajia. (Keskinen, Rastas & Tuori 2009, 8.) Keskustelematta jääneet aiheet ovat poliittisesti tärkeitä jo siksi, että nuorten syrjäytyminen on ollut jo pitkään julkisen keskustelun aihe ja syrjäytymisen väitetään aiheuttavan yhteiskunnalle miljardiluokan kustannukset.

Turvapaikanhakijoiden tuomia mielipiteitä on otettu vain vähän mukaan julkiseen keskusteluun. Heille ei ole annettu selkeää puheenvuoroa yhteiskunnassamme. Voimakkaasti äänessä ovat olleet poliitikot, eri viranomaiset sekä keskustelupalstojen kirjoittajat. On kuitenkin joitakin ulkopuolisia tahoja, jotka pyrkivät käymään keskustelua, joissa kuuluu maahanmuuttajien ääni. Kansalaisjärjestöt ovat aktiivisesti omalta osaltaan mukana keskustelussa, kuten myös jotkut pienilevikkiset lehdet, kuten Voima ja Pakolainen. (Keskinen, Rastas & Tuori 2009, 8–10.)

Pakolaiskeskusteluun on osallistunut myös Teemu Mäki (2020) dokumenttielokuvallaan ”Pakolaiskeskusteluja”. Dokumenttielokuva kuvaa osaltaan pakolaisten tilannetta ja valaisee sitä, miten tärkeää on virittää keskustelua pakolaisten asemasta ja tilanteesta. Dokumenttielokuvan teemoihin kuuluvat rasismi, muukalaiskammo, kristinusko, islam ja myötätunto, mutta myös myötätunnon puute.

Dokumenttielokuva pyrkii haastamaan keskustelua siitä, mikä on näiden teemojen merkitys ja rooli Suomen maassa, jossa ihmiset lukeutuvat maailman onnellisimpien ihmisten joukkoon.

Said Aden (2009, 25) on somalialainen maahanmuuttaja, joka on kirjoittanut kokemuksiaan maahanmuutosta ja asumisesta Suomessa. Hänen kokemuksensa kotoutumisesta Suomeen ovat vaihtelevia. Tähän kokemukseen ovat hänen mukaansa vaikuttaneet yhteiskunnalliset asenteet kunakin hetkenä sekä median levittämä kuva. Turvapaikanhakijoiden saapuessa Suomeen 1990-luvulla, suomalaisilla ei ollut minkäänlaista käsitystä maahanmuuttajista. Varovaisen alun jälkeen median voima näytti käännättävän kansan turvapaikanhakijoita vastaan. Kielteiset asiat nousivat pintaan, jonka seurauksena rasmin ainekset, kuten vihamielisyys, ennakkoluulot ja pelot maahanmuuttajia kohtaan kasvoivat. Somalialaisista luotiin vääristeltyä kuvaa, jonka mukaan he asuvat hotelleissa ja saavat enemmän rahaa sosiaalitoimistosta kuin suomalainen kantaväki.

Pohdittavaa on edelleen siinä kuinka vahvana elää 1990-luvulla turvapaikanhakijoista muodostunut käsitys. Välillä turvapaikanhakijoiden elämä on näyttäytynyt parempana suomalaisessa yhteiskunnassa, kunnes uusien turvapaikanhakijoiden muuttovirran myötä maahanmuuttokeskusteluun syntyy uudelleen negatiivisävytteisiä ajatuksia maahanmuuttajista, jotka kategorisoidaan sosiaalipummeiksi ja onnenonkijoiksi. Perussuomalaisten kannatus on noussut maailmanlaajuisen talouskriisin ja pakolaisten määrän lisääntymisen myötä, jonka seurauksena maahanmuuttokeskustelu on siirtynyt taas vanhoille urille. Poliittisessa keskustelussa on ollut viitteitä siitä, että turvapaikanhakijoista ja jo maassa asuvista kotoutuneista maahanmuuttajista luodaan kodittomia pakolaisia, sekä uhkia ja ongelmia. (Aden 2009, 25–28.)

Kati Turtiainen kertoo haastattelussaan kolmenkymmenen vuoden aikana tekemästään pakolaistyöstä Suomessa. Turtiainen on ollut huolissaan siitä, toimivatko lainsäädäntö ja viranomaiskäytännöt oikeuksien yhdenvertaisuuden periaatteen mukaisesti ottaen huomioon toisaalta pakolaisten tilanteen tunnustamisen ja toisaalta itse pakolaisten tunnistamisen. Turtiainen on ollut mukana valitsemassa kiintiöpakolaisia eri maissa ja hän on huomannut, että suojelun tarpeessa olevia ihmisiä jää paljon tilastojen ulkopuolelle. Turtiainen pitää ihmisten pakotettua muuttoa suurena ratkaisemattomana globaalina ongelmana. Kiintiöpakolaisten valinta on osoittautunut haasteelliseksi, koska usein on vaikea päättää, kuka on heikossa asemassa ja kuka ei. Ihmisistä on vaikea ennalta tietää, kenellä on resilienssiä ja voimavaroja kotoutumiseen uuteen maahan. Ihmisten ahdinkotilanteet ovat jatkuneet vuosikymmeniä ilman parempia tulevaisuuden näkymiä, joka herättää kysymyksen siitä, miksi he eivät voisi hakea turvapaikkaa toisesta maasta. Myös

turvapaikan saamisen kriteereitä on tiukennettu. Aiemmin turvapaikan myöntäminen on ollut helpompaa ja perheen yhdistäminen on onnistunut helpommin kuin nykyään, joka on heikentänyt pakolaisten asettumista Suomeen. (Hiitola & Rantamäki 2020. 290, 295–296.)

Suomi on osana Euroopan unionia pyrkinyt kehittämään turvapaikanhakijoihin kohdistuvaa politiikkaa vuodesta 1999 lähtien ja pyrkinyt saamaan lainsäädäntöä yhteneväiseksi Euroopan maiden kesken. Tavoitteena on ollut EU-maiden turvapaikkamenettelyn ja päätöksenteon yhtenäistäminen sekä vähimmäisvaatimusten luominen turvapaikanhakijoiden vastaanottamiselle, mutta myös EU:n sisäisen solidaarisuuden ja vastuunkantamisen vahvistaminen. Suomen pakolaispolitiikka ja -lainsäädäntö sekä Suomen turvapaikanhaku on näin ollen sidottu EU:n yhteiseen turvapaikkapolitiikkaan. Vuonna 2015 Eurooppaan saapui yli miljoona turvapaikanhakijaa, mikä sai Suomen hallituksen epäröimään EU:n tasolla tehtäviä ratkaisuja, kun aiemmin Suomi oli ollut kansainvälisen yhteistyön vahvistamisen kannalla. (Lyytinen 2019, 18–19.)

2.2 Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden määrittelyä

Maahanmuuttaja on laaja termi, jolla voidaan tarkoittaa työn perässä muuttavia ihmisiä ja sukulaisuussuhteen perusteella muuttavia ihmisiä. Se voi tarkoittaa myös pakolaisia, jotka joutuvat lähtemään kotimaastaan pois oman turvallisuutensa ollessa uhattuna. (Maahanmuuttovirasto a.) Tutkimukseni kohdejoukko ei koske työn perässä muuttavia ihmisiä, eikä pelkästään sukulaissuhteen perässä muuttavia ihmisiä.

Kysymys siitä kuka on pakolainen ja miten heidät tunnistetaan eri sopimuksissa ja lakiteksteissä on osoittautunut ongelmalliseksi. Kansainvälinen yhteisö ei ole tarttunut pakolaisten asioihin riittävän tiukalla otteella (Betts & Collier 2017). Siksi joudumme seuraamaan pakolaisten hädänalaista tilannetta ja heidän omia pyrkimyksiään yrittäessään itse ratkaista tilannetta. Pakkomuuttajiin suhtaudutaan eri toimijoiden kesken eri tavoin jokaisen määritettäessä pakolaiskysymykset eri tavalla. Näitä eri tapoja kuvaan seuraavissa tekstikappaleissa.

Lyytisen (2007, 50) pakolaistutkimuksessa on nähtävissä, että pakolaiset ovat yksi ryhmä muiden pakkomuuttajien joukossa. Pakkomuuttajilla tarkoitetaan niitä ihmisiä, jotka joutuvat pakotetusti lähtemään kotoaan ja muuttamaan toiselle paikkakunnalle tai toiseen valtioon. Lyytinen on ryhmitellyt pakkomuuttajat tutkimuksessaan kahteen eri ryhmään: maan sisäiseen pakkomuuttoon ja kansainväliseen pakkomuuttoon (Taulukko 1). Kansainväliseen pakkomuuttoon

kuuluvat pakolaiset, turvapaikanhakijat, ihmissalakuljetetut ja pakotetusti palautetut muuttajat. Pakolaisilla tarkoitetaan konventiopakolaisia ja muita pakolaisia. Maansisäiset pakolaiset muodostuvat maan sisäisistä pakkomuuttajista, jotka on jaettu kolmeen alaryhmään: "Maan sisäisiin pakolaisiin", katastrofien takia pakkomuuttavat ja kehityksen takia pakkomuuttavat. "Maan sisäiset pakkomuuttajat" muuttavat samoista syistä kuin kansainvälisen muuton alaryhmän pakolaiset. Moninainen pakkomuutto sisältää ihmiskaupatut sekä "pakolaisuuden tapaisissa oloissa elävät", joka voidaan määritellä monella eri tavalla, ja sen mukaan ymmärtää osaksi kansainvälistä pakkomuuttoa tai maan sisäistä pakkomuuttoa.

TAULUKKO 1. Pakkomuuttajien ryhmittely (Lyytisen 2007, 50 mukaan)

Pääryhmät	Alaryhmät
Kansainvälinen pakkomuutto	
Pakolaiset	"Konventiopakolaiset" Muut pakolaiset
Turvapaikanhakijat	
Salakuljetetut	
Pakotetusti palautetut muuttajat	
Maan sisäinen pakkomuutto	
Maan sisäiset pakkomuuttajat (IDPs)	"Maan sisäiset pakolaiset" Katastrofien takia pakkomuuttavat Kehityksen takia pakkomuuttavat ja - siirretyt
Moninainen pakkomuutto	
Ihmiskaupatut	
"Pakolaisuuden tapaisissa oloissa elävät"	

YK:n pakolaisten oikeusasemaa koskevassa yleissopimuksessa (Pakolaissopimus 1951) on ilmaistu syvä huoli pakolaisten ihmisoikeuksien ja perusvapauksien toteutumisen suhteen. Yleissopimuksessa ilmaistaan toivomus siitä, että kaikki

yleissopimuksen hyväksyneet valtiot sitoutuvat tunnustamaan pakolaiskysymyksen sosiaalisen ja humanitäärisen luonteen.

UNHCR ilmoittaa sivuillaan, että heidän keskeinen tehtävänsä on löytää ratkaisuja pakolaisten vaikeaan tilanteeseen. Järjestön toimintakenttään kuuluvat erinäisiä toimia, kuten vapaaehtoinen palauttaminen, uudelleensijoittaminen ja pakolaisen integrointi vastaanottavaan maahan. UNHCR:n pitkäaikainen tavoite on pysyvien ratkaisujen löytäminen. Pakolaisten suojelun edistämiseksi järjestön tehtävä on pakolaissopimuksen (1951) edistäminen valtioiden kesken. Järjestön toimenkuvaan kuuluu myös valtioiden auttaminen kansallisten pakolaislakien säätämisessä ja tarkistamisessa. UNHCR toimii pakolaisasioita käsittelevien hallinto- ja oikeusviranomaisten tukena sekä kouluttaa valtion virastojen ja laitosten henkilökuntaa, sekä pitää yhteyttä pakolaisasioissa ihmisoikeuselinten edustajiin. (UNHCR.)

IOM on maailmanlaajuinen siirtolaisuusjärjestö, joka on perustettu vuonna 1951. IOM:n jäsenpiiri koostuu 173 jäsenvaltiosta. Järjestön päättäviä elimiä ovat neuvosto ja hallinto. IOM ilmoittaa auttavansa valtioita muuttoliikkeen hallinnan varmistamisessa, sekä edistävänsä muun muassa kansainvälistä yhteistyötä muuttoliikerekysymyksissä. Järjestön tehtäväksi on ilmoitettu avun tarjoaminen maahanmuutto-ongelmien ratkaisemiseksi, ja myös humanitaarisen avun tarjoaminen maahanmuuttajille, joka koskee pakolaisia sekä maan sisällä siirtymään joutuneita. (iom.int.)

IOM:n sanastossa pakolainen, "refugee" on määritelty eri tavoin. Sanaston tekstissä on määritelty pakolainen

1. UNHCR:n mandaatin pohjalta,
2. perusoikeuksien pohjalta,
3. sopimuksen pakolaisten oikeudellisen aseman pohjalta (Geneven pakolaissopimus 1951), sekä
4. pakolaisen statuksen määrittelyn pohjalta.

(IOM sanasto.)

Kati Turtiainen (2018, 188) käsittelee tutkimuksessaan pakotettuja kotimaastaan lähtevien siirtolaisten taustoja monikansallisesta näkökulmasta. Kotimaastaan lähtevien pakotettujen ihmisten muuton taustalla on kehittyvä globalisaatio, jonka johdosta osalle siirtolaisista ei ole annettu muita vaihtoehtoja kuin lähteä kotimaastaan. Kasvavan pakkomuuton taustalla on lisääntyvä kansainvälinen ja kansallinen eriarvoisuus. Työpaikkoja on saatavilla matalapalkkaisille työntekijöille työmarkkinoiden eriytyessä parempipalkkaisiin ja matalapalkkaisiin työtehtäviin. Taustalla on myös mahdollisuuksien rajallisuus ja puute kohdistuen tietyille ihmisjoukkoille, mutta pakkomuuton taustalla on myös väestönkasvu, poliittinen sorto

ja väkivaltaiset yhteenotot kehittyvissä yhteiskunnissa. Vahvana jännitteenä on neoliberaali kapitalismi ja sen tuoma maksimaalinen etujen tavoittelu ja ihmisten näkeminen kuluttajina, sen sijaan että luotaisiin pohjaa kestäväälle kehitykselle yhteiskunnan kehittämisessä.

Lisääntynyt pakkomuutto on yhteydessä epäonnistuneisiin kansainvälisiin toimenpiteisiin, ilmastonmuutoksen aiheuttamiin konflikteihin, kansalaisten välisiin konflikteihin ja alueelliseen romahtamiseen. Ihmiset pakenevat eri syistä ja etsivät turvapaikkaa tai parannusta omaan elämäänsä. Esimerkiksi kuivuudet ovat saaneet aikaan alueellisia selkkauksia. (Turtiainen 2018, 189.)

Vuoden 1951 pakolaissopimus ja sen vuoden 1967 pöytäkirjat ovat oikeudellisia päiväkirjoja ja määrittelevät termin ”pakolainen” (unhcr.org). Pakolaisyleissopimus on kuitenkin hyvin kapea oikeudellinen kategorisointi pakolaisista, joka ei vastaa pakolaisten tarvitseman turvan tasoa. Oikeudellinen sopimus on tehty käsittelemään toisen maailmansodan jälkeistä tilannetta, jolloin ihmisjoukot joutuivat siirtymään asuinalueeltaan sodan jaloista. Nykyään kuitenkin ihmiset hakevat turvaa oman valtion kaltoinkohtelulta ja riistolta. Ihmiset pakenevat, koska valtio ei takaa heille ihmisoikeuksia ja suojaa, ja valtio on kykenemätön tai haluton takaamaan kansalaisen perusoikeuksia. (Turtiainen 2018, 189.)

Pakolaiset kärsivät siitä, että kansainväliset ja alueelliset ratkaisut ovat olleet riittämättömiä. Pakolaisten tunnistamiseksi ei ole tarvittavaa terminologiaa, eli ihmisoikeuksien rikkomisen takia kotimaastaan poislähteneitä varten ei ole luotu termistöä. Pakkomuuttajien tarpeisiin ei ole vastattu riittävästi. Pakolaiset kärsivät myös taloudellisesti epävarmasta tilanteesta, joka on johtanut muukalaisiin kohdistuviin tiukentuneisiin asenteisiin sekä pakolaisten tilanteen politisoitumiseen. Euroopassa pakolaiset nähdään taloudellisena taakkana, eikä voida puhua toiseen ihmiseen kohdistuvasta solidaarisuudesta. Pakolaisilla on yhä vähemmän keinoja ratkaista tilannetta, sillä valtiot sulkevat rajojaan, rajoittavat myönnettävien turvapaikkojen määriä ja heikentävät pakolaisten turvapaikkaa koskevia lakeja. (Turtiainen 2018, 189–190.)

Ihmisoikeudet turvaavat ihmisen oikeuden hakea turvapaikkaa tullessaan vainotuksi, joka on määritelty ihmisoikeuksien julistuksen 14 artiklassa (UN Human Rights). Ihmisoikeudet on turvattu kansainvälisissä sopimuksissa, jotka ovat perustavanlaatuisia oikeuksia. Perustavanlaatuisuus tarkoittaa sitä, että ihmisoikeudet ovat erityisen tärkeitä oikeuksia. Yleismaailmallisilla ihmisoikeuksilla tarkoitetaan sitä, että ihmisoikeudet kuuluvat kaikille. Ihmisoikeuksia ei saa rikkoa vedoten resurssipulaan tai kulttuurisiin käytäntöihin. Ihmisoikeudet ovat jakamattomia, jonka mukaan kaikki ihmisoikeudet ovat yhtä tärkeitä. Ihmisoikeudet

ovat myös luovuttamattomia siten, että ihmisoikeudet kuuluvat kaikille ihmisille, eikä niitä voida ottaa keneltäkään pois. Perusoikeudet ovat turvattu Suomen perustuslaissa, joka velvoittaa kaikkia julkisen vallan elimiä toimimaan perustuslain mukaisesti turvaamalla ja edistämällä ihmisoikeuksien toteutumista. ("Ihmisoikeudet").

Pakolaisten suojelujärjestelmän alkujuuret ovat YK:n toisen maailmansodan jälkeisen sotatilanteen ratkaisemiksi kehittämässä järjestelmässä. Pakolaisten suojelemiseksi on perustettu vuonna 1950 järjestö UNHCR sekä YK:n pakolaissopimus. YK:n pakolaisten yleissopimus määrittelee pakolaisen oikeusaseman (Pakolaissopimus 1951, UNHCR.org).

UNHCR on YK:n alainen pakolaisjärjestö, joka toimii yhteensä 126 maassa. Järjestön tarkoituksena on auttaa hädänalaisia ihmisiä, jotka ovat pakotettuja pakenemaan omasta maastaan ja turvata heidän hyvinvointinsa ja oikeutensa. Järjestön tehtävänä on varmistaa jokaisen pakolaisen oikeus hakea turvapaikkaa ja löytää sellainen jostain toisesta maasta. UNHCR on auttanut pakolaisia, henkilöitä, joita on palautettu kotimaahansa, vailla kansalaisuutta olevia henkilöitä, oman kotimaansa sisällä olevia henkilöitä, jotka joutuvat siirtymään sekä turvapaikanhakijoita.

UNHCR määrittelee sivuillaan (unhcr.org) pakolainen -käsitteen siten, että he ovat henkilöitä, jotka pakenevat konflikteja ja vainoa. Pakolaisten oikeusasemaa koskevassa yleissopimuksessa (77/1968) "Pakolainen" -käsite on määritelty tarkoittavan henkilöä, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi. Syynä voi olla rotu, uskonto, kansalaisuus, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuuluminen tai poliittinen mielipide. Henkilö oleskelee oman kotimaansa ulkopuolella tai hänellä ei ole kotimaata ja oleskelee entisen pysyvän asuinmaansa ulkopuolella ja ei kykene tai on haluton ottamaan vastaan oman maansa suoja. (Pakolaissopimus 1951.)

Pakolaisjärjestö UNHCR:n mukaan pakkomuuttajien määrä on noussut vuonna 2019 korkeammaksi kuin koskaan aiemmin. Lähes 80 miljoonaa ihmistä on joutunut muuttamaan pakon edessä, joko ulkomaille tai kotimaansa sisällä. Suurimmat pakolaisten vastaanottajamaat ovat Turkki, Pakistan, Kolumbia, Uganda ja Saksa. Yli puolet kaikista pakolaisista on tullut viidestä maasta: Syyriasta, Venezuelasta Afganistanista, Pohjois- Sudanista ja Myanmarista. (UNHCR 2020.)

Turvapaikanhakijoiden lisäksi maa voi vastaanottaa kiintiöpakolaisia. Kiintiöpakolaisen määritelmässä kiintiöpakolainen on henkilö, joka on joutunut pakenemaan kotimaastaan toiseen maahan, johon ei voi kuitenkaan jäädä. Määritelmässä Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestö UNHCR antaa henkilölle kiintiöpakolaisaseman. Suomi ottaa vastaan kiintiöpakolaisia, josta päättää vuosittain

eduskunta. Suomessa nostettiin pakolaiskiintiötä vuosien 2014 ja 2015 välisenä aikana, koska Syyriassa oli vaikea tilanne. Suomi vastaanotti kiintiöpakolaisia 300 enemmän lisäkiintiön turvin, yhteensä 1050 henkilöä. UNHCR arvioi kiireellisen uudelleensijoittamisen pakolaiselle. Ne turvapaikanhakijat, jotka saapuvat Suomeen hätätapauksen turvin, eivät muuta vastaanottokeskukseen, vaan heille osoitetaan suoraan kuntapaikka. (Migri.)

Turvapaikanhakija määritellään ulkomaalaiseksi henkilöksi, joka hakee kohdemaassa ollessaan kansainvälistä suojelua ja oleskeluoikeutta. Turvapaikanhakijan määritelmässä turvapaikanhakijan turvapaikkahakemusta ei ole vielä käsitelty. Pakolaisella tarkoitetaan henkilöä, jolle on myönnetty turvapaikka vieraasta valtiosta. Turvapaikanhakija saa siten pakolaisaseman, jos vieras valtio antaa hänelle turvapaikan. Ulkomaalainen henkilö voi hakea kansainvälistä suojelua Suomesta, joka tapahtuu turvapaikkahakemuksen jättämällä. Sen jälkeen viranomaiset tutkivat, onko hakijalla oikeus kansainväliseen suojeluun ja sitä kautta turvapaikkaan. (Sisäministeriö.) Erilaiset kansalliset turvapaikkajärjestelmät määrittelevät sen, kenellä on oikeus kansainväliseen suojeluun.

Miten paljon Suomeen on tullut turvapaikanhakijoita? Turvapaikanhakijoiden määrä on Suomessa kasvanut tasaisesti ja vuosi 2015 oli poikkeuksellisen suuri hakijamäärältään. Suomesta haki silloin kansainvälistä suojelua eli turvapaikkaa 32 476 henkilöä, joista alaikäisiä yksin tulleita hakijoita oli 3 024. Vuoteen 2014 verrattuna hakijamäärä oli noin kymmenkertainen. Turvapaikanhakijoiden suurin hakijaryhmä koostui irakilaisista, afgaaneista, somaleista ja syyrialaisista. Hakijoiden sukupuolijakauma oli miesvoittoinen 81 %:lla. Turvapaikanhakijoiden määrä vuonna 2016 putosi 5651 henkilöön, joista alaikäisiä hakijoita oli 401. Turvapaikanhakijoiden suurimmat kansallisuudet olivat samat kuin edellisenä vuonna. (Euroopan muuttoliikeverkosto, maahanmuuton tunnusluvut 2015 ja 2016)

Kansainvälinen suojelu tarkoittaa pakolaisasemaa tai toissijaista suojeluasemaa, joka on Euroopan unionin direktiivien ja Suomen ulkomaalaislain mukainen. Myönteisen päätöksen saatuaan hakija saa myös oleskeluluvan. Maahanmuuttajista suurin osa on kuitenkin niitä ihmisiä, jotka eivät hae kansainvälistä suojelua. Vuonna 2015 myönteisen oleskeluluvan sai Suomesta noin 75 000 ihmistä, joista kansalaisuuksista suurin edustus on Venäjän federaatiolla, Virolla ja Kiinalla. (Maahanmuuttovirasto b)

Tutkimuksessani keskityn Helsingin Sanomien uutisointiin pakolaisista. Kuitenkin uutisoinnin aiheena voi olla myös turvapaikanhakijat. Tutkimuksessani on mukana artikkelit, jotka kohdistuvat pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin. Pelkästään maahanmuuttajia koskevan uutisoinnin olen jättänyt analyysistä pois.

3 AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA MAAHANMUUTTAJISTA MEDIASSA

Seuraavaksi esittelen Horstin (2005) väitöskirjan ja Tuomolan (2019) tutkimuksen, jotka liittyvät median tutkimukseen turvapaikanhakijoista. Aion kuvata Horstin tutkimusta tarkasti, koska se liittyy läheisesti omaan tutkimukseeni.

Horsti (2005) tutkii väitöskirjassaan otsikkona vierauden rajat, monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa, maahanmuuttajuuden teemaa. Tutkimusongelmista ensimmäinen tutkii turvapaikanhakijoita mediassa. Siinä halutaan selvittää, miten uutisoinnissa kehystetään turvapaikanhakijat ja turvapaikanhaku. Kysymyksellä halutaan selvittää miten kansallista järjestystä ja yhteiskunnallisia positioita ja hierarkioita tuotetaan ja tuetaan. Toinen tutkimusongelmista keskittyy monikulttuurisuuden diskursseihin journalismissa. Ongelmalla halutaan selvittää maahanmuuton ja maahanmuuttajien kehystämistä monikulttuurisuusjournalismissa. Tarkemmin kysymyksellä halutaan selvittää mitä ovat ne monikulttuurisuuden diskurssit, joita tuetaan, sekä tutkia eroa monikulttuurisuusjournalismin ja perusjournalismin välillä. (Horsti 2005, 16.)

Horsti käyttää tutkimusaineistona vastaamaan ensimmäiseen tutkimusongelmaan Suomen tietotoimiston (STT) vuonna 2002 julkaisemia kotimaan ja ulkomaan osastojen uutisia, jotka käsittelevät turvapaikanhakijoita. Tutkimuksella halutaan selvittää, miten turvapaikanhakijoita kehystetään usein toistuvissa pikku-uutisissa. Tutkimuksella halutaan myös tutkia ulkomaan ja kotimaan uutisointia. Ulkomaan uutisointi tuottaa kehyksiä turvapaikan hausta, joihin kotimaan uutiset suhteutetaan. Tutkimuksessa tarkastellaan ulkomaan uutisten ja kotimaan uutisten tuottamien kehysten suhdetta. Toisen tutkimusongelman tutkimusaineisto koostuu uutis- ja ajankohtais- kirjoituksista kahden viikon aikana vuonna 1999 Helsingin Sanomissa, Kymen Sanomissa, Hufvudstadsbladetissa ja YLE:n suomen - ja ruotsinkielisistä televisiolähetyksistä. Tutkimuskohteena on suomeen sijoittuva Slovakian romanien turvapaikanhaku. Tutkimuksen aineistoksi otettiin myös Ilta-Sanomien Internet-kyselypalstalla julkaistut romaneita koskevien kysymysten vastaukset. (Horsti 2005, 19-21.)

Horsti tuo tulostensa pohjalta esiin näkökulmia, joita tarkastelen seuraavaksi. Horstin tutkimustuloksissa (2005, 277-278) ilmeni median kaksijakoisuus, jossa mediassa esiintyi erilaisuutta torjuvaa diskurssia sekä monikulttuurisuutta kannustavaa diskurssia. Horsti ei pidä näitä kahta diskurssia välttämättä toistensa vastakohtina, vaan ajattelee niiden olevan suomalaisen identiteetin rakentamisen

kaksi eri puolta. Monikulttuurisuus nähdään taloudellisena resurssina, jolla houkutellaan ihmisiä sijoittamaan rahaa ja osaamistaan Suomeen. Erilaisuuden torjumisen diskurssia ei voida sulkea pois yhteiskunnan kehityksen jatkumossa. Tutkimuksen aineistossa havaittiin myös, että laatumedia yrittää kiertää äärimmäiset ilmaisut pakolaisista, eikä uutisoinnissa suoraan viitata elintasopakolaisiin. Kuitenkin siinä oli havaittavissa ohjailua tähän suuntaan.

Horstin (2005, 278–279) mukaan media on kyvytön tuomaan esiin turvapaikanhakijoiden omaa näkökulmaa ja ääntä julkisuuteen. Turvapaikanhakijoita ei kovin usein haastateltu, tai heiltä pyydettiin lyhyesti kuvaus omasta tilanteestaan. Ominaista uutisoinnissa oli, että turvapaikanhakijan asema määritettiin viranomaisten taholta. Turvapaikanhakijoiden tunnistamiseen liittyi myös ongelmia, sillä heitä ei tunnistettu kehystyksen ja näkökulmien muodoissa. Kehykset ja näkökulmat tukivat pelkästään viranomaisten hallinnollisia toimia. Uutisoinnissa turvapaikanhakijat eivät voineet määrittää sitä, mikä heidän tilanteessaan määrittyy ongelmaksi, syyksi ja ratkaisuksi. Yhdeksi syyksi turvapaikanhakijoiden ”äänettömyyteen” Horstin mukaan vaikutti heidän heikko kielellinen kompetenssinsa, joka ei sovi journalismin kerrontaan. Tämä vaikuttaa siihen, mitkä kehykset pääsevät nousemaan vallitseviksi. Myös turvapaikanhakuprosessi vaatii kielellisiä taitoja, joita kaikilla ei ole. Turvapaikkahaastattelu perustuu vahvasti diskursiivisille käytännöille, jotka turvapaikanhakijan tulisi tuntea osatakseen puhua oikein, jotta hänen kertomuksensa olisi totuudenmukainen ja yhteneväinen. Horsti painottaa, että median ulkopuolelle jääminen on yleinen vähemmistöihin ja turvapaikanhakijoihinkin kohdistuva ongelma, johon on yritetty löytää ratkaisuja.

Horstin (2005, 282–285.) tutkimuksen tuloksissa ilmenee, että mediatutkimuksessa tuotetaan turvapaikanhakijoista ja pakolaisista uhkakehkyksiä, kun taas rasismin vastustamisen näkökulmia ja rasismin voimattomuutta pohditaan harvemmin. Horsti pohtiikin, miksi ihmisoikeuskehys jää niin voimattomaksi. Ihmisoikeuskehystä ei käytetä vastakaikuna kontrollipolitiikkaa tukeville kehyksille. Suomessa ihmisoikeuskeskustelu ei ole lähtenyt käyntiin Horstin mielestä siksi, että Suomesta on tehty ”pieni” pakolaisten vastaanottomaa, jolla ei ole paljon annettavaa. Suomi ei pienen kokonsa ja kansalaisten määrän vuoksi voi osallistua muiden auttamiseen. Suomea on kuvattu ”periferiana”, jonne ei ole odotettu ”tulvivan” vierasmaalaisia ihmisiä. Suomea ei ole esitetty unelmamaana, jossa toteutuvat ihmisoikeudet ja tasa-arvo. Suomalainen kehys ”meistä” kuvaa syrjässä olevaa, pientä ja viluisaa kansaa. Suomea on kuvattu turvalliseksi piilopaikaksi metsässä, jonne ihmisoikeusajattelu ei ulotu, sillä Suomen kokoisessa maassa pienetkin turvapaikanhakijamäärät saadaan näyttämään suurelta, kun tulijamäärä suhteutetaan Suomen ”pienuuteen”.

Horsti painottaakin, että ihmisoikeuskehys ei pysty konkreettisesti koskettamaan yleisöä, koska se on liian universaali. Sitä vastoin henkilökohtaisesti ihmisiä aktivoi nationalistisen diskurssin puhe "meistä" ja "meitä vaanivista uhkista" ja "vääränlaisista turvapaikanhakijoista", jotka perusteettomasti tavoittelevat hyötyä ja parempaa elämäntapaa. Ihmisoikeuskeskustelulle ei myöskään jää tilaa, kun pakolaisten tilanne kuvataan "kriisitilanteena". Pakkotilanne täytyy ottaa hallintaan, jolloin esiin nousee välttämättömyys diskurssihallinnan toteuttamiseksi. (Horsti 2005, 286)

Ihmisoikeuspyrkimyskehys jää auttamattomasti hallinnan kehyksen ja laittomuuden kehyksen jalkoihin. Keskustelua turvapaikanhakijoista vireytyy usein silloin, kun tapahtumiin liittyy valtasuhteiden kiristymistä tai muuta korkeaa poliittista keskustelua. Myös "laittomuus" nostaa turvapaikanhakijat keskusteluun, jossa ihmisoikeuksille ei jää sijaa. Keskustelua käydään silloin laittomasta maahantulosta, salakuljetuksesta, rikollisuudesta, muusta häirinnästä ja järjestysongelmista, jotka koskettavat maahanmuuttajataustaisia ihmisiä. (Horsti 2005, 287.)

Hursti tekee johtopäätöksen, jossa universaali, ihmisoikeuksia puolustava diskurssi jää voimattomaksi estämään rasistisia diskursseja. Median kehystämät turvapaikanhakijadiskurssit painottuvat kontrollipolitiikkaa tukeviin kehyksiin. Ihmisoikeuskehyksen on vaikea nousta muiden kehysten läpi, ja vahvempana ovat uhan, hallinnan, perusteettomuuden ja maineen kehykset. Ihmisoikeuskehys pääsee nousemaan esiin ainoastaan järjestäytyneiden kansalaisjärjestöjen kautta. Vähemmistöjen äänien tavoittamisessa ei käytetty paikallisen "toisen" ääntä, eli niiden, jotka olivat saapuneet hakemaan Suomesta turvapaikkaa. Vähemmistöjen ääni tavoitettiin etäisen "toisen" roolissa, jossa toimittaja matkasi tekemään juttua turvapaikanhakijoiden kotimaahan, ja näissä teksteissä annettiin turvapaikanhakijoiden puhua ja näkyä. (Horsti 2005, 289.)

Horsti pohtii tuloksissaan (2005, 289–292), miten turvapaikanhakijan etninen tausta stigmatisoi ihmisen, koska kulttuuri määrittää henkilön ja aktivoi aiemmat etniseen rotuun liittyvät kehykset. Etnisyys kietoutuu kategorisointiin "elintasopakolaisista" ja "oikeista" pakolaisista. Tiettyyn etniseen ryhmään kuuluvista ihmisistä tuotetaan "faktoja", jossa annetaan yhtenäinen kuva tietystä kansalaisuudesta ja kulttuurista. Hallinnallisessa diskurssissa on tyypillistä, että turvapaikanhakijat kategorisoidaan "vietnamilaisiin", somalialaisiin", "irakilaisiin". Näin yhteiskuntaa voidaan jäsentää tilastojen pohjalta, jota voidaan mitata ja hallinnoida. Enemmän henkilökohtaisempi kuva turvapaikanhakijoista muodostui Basaarin- ja Maahanmuuttaja-sivuilla, joissa yritettiin tavoittaa etnisyyden syvempi merkitys. Etnisyys ei ole pysyvä ominaisuus vaan tapa jäsentää ryhmien välisiä suhteita ja muuttuvana identiteettinä. Etnisessä

hierarkiassa nousee olennaiseksi henkilön etnisyys, ihonväri, sekä se millaisena ”me” näkyy etnisyyttä tarkastellessa.

Turvapaikanhakumatkojen järjestäminen ja ihmissalakuljetukset tuottavat mielikuvaa elintasopakolaisuudesta. Näiden seikkojen uutisointi ja korostaminen liittyy Suomen laajempaan ulkomaan uutisointiin ihmiskaupasta, jossa maahanmuuttoa pidetään ”laittomana”. Hallinnollisessa näkökulmassa kulttuurit pyritään järjestämään siten, että rauha yhteiskunnassa säilyy. Suomalaisuus asetetaan muita kulttuureja hallinnoivaan asemaan. Suomalaisessa yhteiskunnassa julkinen puoli ja rakenteet toteutuvat täysin ”suomalaiseen” malliin. Vaarana on näköalojen kapeneminen, joka voi johtaa kutistuvaan yhteiskuntaan. Puolustusyhteiskuntaa kuvaa toivon puute, joka ruokkii kansalaisissa uhkakuvien syntymistä ja huolestuneita kansalaisia. Huolehtiva yhteiskunta on vastaanottavainen ja toiveikas, ja se pystyy tuottamaan toivoa kansalaisten keskuudessa. Se, millainen kyky yhteiskunnalla on huolehtia jäsenistään ja huomioida muu ympärillä oleva maailman tilanne, kertoo yhteiskunnan tilasta, nimittäin siitä onko yhteiskunnalla toivoa. Journalismin tulee tavoittaa yhteiskunnan moninaisuus. Uutisoinnissa arvioidaan, pystyykö lehti uutisoinnillaan luomaan yhteisesti kiinnostavia sisältöjä, erilaisia lajityyppejä, mutta myös annetaanko uutisoinnissa tilaa sellaisille asioille, joita yhteiskunnan jäsenet eivät ymmärrä. (Horsti 2005, 293–295.)

Millainen kuva suomalaisuudesta piirtyy Horstin tutkimuksessa? Mediassa suomalaisen kansakunnan mielikuvaa voidaan venyttää monikulttuuriseksi, jonka mukaan identifioimme itsemme suomalaisina tiettyyn rajaan saakka. Myös suomen kansalaisuuden voi yhdistää toiseen kansalaisuuteen. Journalismin tavoitteena on tutkimuksissa ollut tunnistaa ja tunnustaa monikulttuurisuus. Suomalaisesta valtakulttuurista poikkeavien ei odoteta menettävän erilaisuuttaan, mutta Suomessa heidät yritetään sovittaa yhteiskuntaan. Diskursseissa esiintyy puhetta siitä, että vieraat ovat sisimmässään ”samanlaisia kuin mekin”. Tietyt etnisyydet ovat hyväksyttävämpiä ja inhimillisempiä ja sopivat sen takia suomen monikulttuuriseen ilmapiiriin paremmin sisäisen samankaltaisuuden johdosta. (Horsti 2005, 296–298).

Maasillan ja Tuomolan mediatutkimus liittyy emootioihin ja mediaan (Maasilta ym. 2018, Tuomola 2019.) Mediakentässä pakolaisiin ja maahanmuuttoon liittyvä tutkimus on hyvin ajankohtainen muuttuvassa pakolaistilanteessa, jossa ulkopuolelta tuleva, koettu uhka tai muutos toimii uudenlaisten tunteiden synnyttäjänä. Tutkimuksissa on tullut esille havaintoja siitä, että turvapaikanhakijoita ja pakolaisia kohtaan kielteisiä tunteita ovat synnyttäneet jo aiemmin tehdyt poliittiset päätökset, jotka on koettu kansalaisten taholta epäoikeudenmukaisiksi. Vastaanottokeskuksen perustaminen sellaisiin tiloihin, joihin on kaavailtu muuta toimintaa, on omiaan herättämään kielteisiä ajatuksia maahanmuuttajista. Epäluulon kylväminen on

alkanut jo ennen maahanmuuttajien saapumista, jolloin heille on langennut ylimääräisten ulkopuolisten asukkaiden leima. Puheessa on vahvasti jaoteltu ihmiset meihin ja muihin, joka toimii myös keskeisenä ajattelutapana oikeistopopulismin näyttämöllä. (Tuomola 2019, 222–223.)

Tutkimuksellisesti median julkaisevat kuvat ovat arvokkaita. Syksyllä 2015 maahanmuuttajia kohtaan mielipiteensä ilmaissut Ku Klux Klan -asuisena kuvattu mies teki rasismia Suomessa näkyväksi. Se tuli samalla vahvistaneeksi moraalisia arvoja kansalaisten puheen ja keskustelupalstojen välityksellä. Suomessa sosiaalisen median tuomaa sananvapautta ja mielipiteen ilmaisua opetellaan vielä, jonka tähden syiden ja seurauksen suhdetta olisi paikallaan tutkia. (Tuomola 2019, 223.) Pakolaisuuden, median ja tunteiden tutkimuksessa on nostettu esiin, että olisi tärkeää saada pakolaisten oma ääni kuuluviin. Esimerkiksi median tapa käsitellä pakolaisten tekemiä rikoksia on vihapuheen tapaista, jota tuottavat myös poliitikot. Siitä poiketen median olisi tärkeää osoittaa humanisuutta maahanmuuttajia kohtaan ja osoittaa sitä myös heidän kokemansa kärsimyksen uutisoinnissa. Tärkeää olisi myös kiinnittää huomiota oikeiden lainopillisten termien käyttöön pakolaisstatukseen liittyen. (Tuomola 2019, 224.)

Mediatutkimuksessa tulisi olla tilaa myös erilaisille tunteille, joita pakolaiskysymykseen liittyy. Pelko- ja ahdistusdiskurssit vievät paljon tilaa keskustelussa, mutta toisenlaisiakin diskursseja, kuten toivon herättämisen diskurssi tulisi näkyä enemmän. Ihmisen tulisi voida luoda katseensa myös johonkin muuhun kuin ahdistaviin uhkakuviin pakolaisista. Voimme viisaasti yrittää ajatella, että emme voi mitenkään täysin ennustaa maahanmuuton seurauksia mutta todennäköisyys muutoksen aikaansaamiseksi on vielä pienempi, jos emme kuule puhetta toivosta ollenkaan. (Tuomola 2019, 225.)

4 TEOREETTINEN JA METODOLOGINEN VIITEKEHYS

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys rakentuu kolmen keskeisen lähestymistavan varaan: sosiaaliset representaatiot, yhteiskunnan diskurssit ja sosiaalinen konstruktionismi. Näitä lähestymistapoja avaan seuraavissa alaluvuissa.

4.1 Sosiaaliset representaatiot

Seuraavaksi tarkastelen sitä, miten Helsingin Sanomien uutisissa on löydettävissä sosiaalisia representaatioita turvapaikanhakijoista ja millaisia representaatioita uutiset tuottavat. Sosiaalisen representaatioiden teorian mukaan tietoa tuotetaan vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa keskusteluissa. Keskusteluissa ihmiset jakavat tietoa ja pyrkivät keskustelun kautta löytämään yhteisymmärryksen asiasta tai kohteesta.

Tutkimuksessani teoreettisena viitekehyyksenä käytän Serge Moscovicin (2000) teoriaa sosiaalisista representaatioista. Sosiaaliset representaatiot ovat kulttuurissa vallitsevia, yhteisesti omaksuttuja arjessa eläviä järjellisiä tapoja ja käsityksiä, jotka koskevat ihmisiä sekä asioita. Lähestymistavassa selvitetään sitä, miten sosiaalisesti tärkeistä aiheista, kuten turvapaikanhakijoista, tehdään ymmärrettäviä ja miten turvapaikanhakijoista muodostetaan jaettuja arkikäsityksiä, eli sosiaalisia representaatioita. Moscovicin (2000, 18–19) mukaan, havaitsemme maailman sellaisena kuin se meille näyttää. Meidän havaintomme ovat reaktioita ulkoisen maailman ärsykkeisiin. Ihmiset haluavat arvioida olentoja ja objekteja oikein ja saada todellisuudesta oikeanlaisen näkemyksen.

Moscovici (2000, 18–19) puhuu sosiaalisista representaatioista *ilmiönä*, ei niinkään käsitteenä. Ihmisten ajatukset perustuvat uskomuksiin, jotka muokkaavat todellisuutta vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Muokkaaminen tapahtuu todellisuuteen tunkeutumalla, sitä aktivoimalla ja määrittelemällä tapahtumien kulkua. Sosiaaliset representaatiot ovat sosiaalipsykologian alaan liittyviä ilmiöitä, joita tutkijat tarkastelevat kognitiivisena prosessina.

Sosiaaliset representaatiot käsite on peräisin sosiologi Emile Durkheimin ajattelusta, johon Moscovici haluaa ottaa erilaisen näkökulman sosiaalipsykologian kontekstissa. Näin ollen Moscovici haluaa puhua sosiaalisista representaatioista enemmän ilmiönä kuin käsitteenä. Ilmiötä voidaan tutkia siten, että otetaan käsittelyyn sen rakenne sekä sisäinen dynamiikka ja tutkitaan representaatioita pala kerrallaan. Sosiaaliset

representaatiot tulisi nähdä tietynlaisena keinona ymmärtää asioita ja kommunikoida niistä asioista, joista tiedämme. (Moscovici 2000, 30–31.)

Moscovicin mukaan sosiaaliset representaatiot ohjaavat meitä havaittuun, siihen mihin meidän täytyy reagoida tai todellisuuden ilmenemiseen, tai toisaalta määrittelevät meidän todellisuuttamme. Ihmisillä on todellisuudesta vain representaatiot, joihin havainnointi sekä kognitiivinen systeemi sopeutuu. (Moscovici 2000, 20.)

4.1.1 Ankkurointi

Sosiaalisten representaatioiden muodostumisprosessissa käytetään ankkuroinnin mekanismeja luokittelua ja nimeämistä. Prosessissa jokin vieras ja häiritsevä asia kategorisoidaan siihen luokkaan mihin se tuntuu sopivan parhaiten. Ankkurointiprosessissa uusi asia tai ihminen luokitellaan ja se voidaan myös nimetä joksikin. Asiat, jotka ovat luokittelemattomia ja nimettäviä koetaan epätodelliseksi, ei-todelliseksi ja uhkaavaksi. Helposti koemme jonkin asian etäiseksi, jos emme pysty määrittämään sitä, tai emme pysty kuvailemaan sitä toisille ihmisille. Ensimmäiseksi uuden asian kohdatessa täytyy uusi asia laittaa johonkin kategoriaan luokittelemalla se, ja lokeroida se nimeämällä se jotenkin tunnistettavalla tavalla. Näin mahdollistetaan se, että uusi asia voidaan kuvata ja esittää. Jokainen asia luokitellaan positiiviseksi tai negatiiviseksi, ja annetaan sille selkeä hierarkkinen positio. Ihmisiä on yleisesti luokiteltu uskonnon mukaan, kuten Juutalaiset, tai sosioekonomisen aseman mukaan, kuten köyhät. Luokittelussa ei ole kyse totuuden esittämisestä, vaan asian tai ihmisen määrittämisestä. (Moscovici 2000, 42–43.)

Vertailemalla uutta asia tiettyyn prototyyppiin teemme luokittelua ja arvioimme ihmisiä. Huomaamme uudessa asiassa joitakin piirteitä, joita valitsemme esittämään ja ilmentämään tätä prototyyppiä. Luomme prototyypin yleistämällä (generalizing) tai tekemällä asiasta tai ihmisestä tietynlaisen (particularizing). Yleistämisellä otamme jonkin piirteen ja käytämme sitä kategorisoimaan ihmistä. Piirre voi olla positiivinen, jolloin merkitys on hyväksyvä, tai negatiivinen, jolloin merkitys on hylkäävä. Tekemällä tietynlaisen, yritämme etsiä asiasta tai ihmisestä tietynlaisia piirteitä, jolloin luomme etäisyyttä, ja etsimällä piirteen, joka tekee eron prototyyppiin. Luokittelu ei ole älyllinen prosessi, vaan pikemminkin tietynlainen asenne uutta asiaa kohtaan, jossa tarkoituksena on määritellä asia normaaliksi tai poikkeavaksi. Luokittelussa täytyy joko sopeuttaa uusi asia tai erottaa se yleisesti hyväksytystä normista. Uuden asian edessä teemme vertailua ja kysymme itseltämme: onko tämä asia tai ihminen sellainen kuin sen pitää olla, vai eikö se ole? (Moscovici 2000, 44–45.)

Nimeämisen tarkoituksena on päästä irti anonymiteetistä. Uusi asia tai ihminen nimetään, jolloin siihen sisällytetään spesifejä sanoja, joilla uusi asia voidaan paikantaa kulttuurisessa tietokentässä. Nimeämisen yhteydessä voidaan joutua keksimään uusia tarkoituksenmukaisia sanoja. Nimeämällä henkilö tai asia joksikin edesauttaa sen kuvaamista ja ominaisten piirteiden luonnehtimista. Silloin henkilön erottuminen muista henkilöistä onnistuu helpommin. Nimeämisen avulla henkilöstä voidaan keskustella ja ottaa se yhteiseksi kohteeksi. Nimeämisen prosessissa nimettömälle annetaan sosiaalinen identiteetti, joka tulee osaksi yleistä puhekieltä. Nimeämisen prosessissa tapahtuu myös merkityksen antaminen kohteelle. Nimeämällä jokin esine tai asia lisäämme siihen kuvailuja, joihin kohteella itsellään ei ole kontrollia. Näiden johdosta yksilöitä ja kohteita leimataan joko psykologisesti tai poliittisesti. (Moscovici 2000, 46–47.)

Birgitta Höijer (2011) esittelee artikkelissaan, miten sosiaalisten representaatioiden teoriaa voidaan käyttää mediatutkimuksessa. Höijer käyttää Moscovicin (2000) ankkuroinnin ja objektifikaation mekanismeja median tutkimisessa. Ankkuroinnin avulla jokin vieras asia tehdään helpommin ymmärrettäväksi. Vieraan tuntuista asioista muuntuu tuttuja esimerkiksi nimeämällä asioita, kun taas objektifikaation avulla tuntematon asia tehdään tunnetuksi liittämällä se johonkin konkreettiseen.

Ankkurointi on eräänlaista kulttuurista sulauttamista. Uusi sosiaalinen representaatio sulautetaan vanhoihin representaatioihin, jolloin vanha muuntuu uuden vaikutuksesta. Vähitellen vieraista ideoista ja käsitteistä muuntuu tuttuja asioita, joita käytämme jokapäiväisessä elämässämme. Ankkurointia tehdään käyttämällä apuna *nimeämistä*. Ihmisillä on taipumus nimetä asioita, joita eivät tunne. Nimeämällä pystymme paremmin paikantamaan tuntemattoman asian. Uusi poliittinen joukko voidaan nimetä ”terroristeiksi”. Nimeäminen tapahtuu usein uutisoinnissa otsikossa tai johdannossa. Usein jopa epämääräinen nimeäminen auttaa selkiyttämään vaikeasti ymmärrettävää asiaa. Ilmastonmuutoksen nimeämisessä monimutkainen sääilmiö nimettiin Ruotsin lehdistön toimesta ilmastouhkaksi, säävaroitukseksi ja katastrofiksi. Nimeämisessä olennaista on, että se tehdään stereotyyppisesti, eikä pyritä neutraalisuuteen. Terroristiksi nimeämällä on tarkoitus luoda stereotyyppi tietynlaisesta ihmisestä tai ihmisjoukosta. (Höijer 2011, 7–8.)

Ankkurointia tehdään myös käyttämällä hyväksi *tunteisiin vetoavaa ankkurointia*. Tunteita käytetään hyväksi siten, että uuteen ilmiöön liitetään ihmisten tuntemia tuttuja tunteita, kuten viha. Uusi asia tulee tunnetuksi jonkin tunteen avulla. Tunne auttaa tulkitsemaan ja arvioimaan uutta asiaa, jolloin se voidaan liittää joksikin miellyttäväksi, rakastettavaksi, pelottavaksi tai uhkaksi. Ilmastonmuutokseen on liitetty median välityksellä erilaisia tunteita, kuten pelko, toivo, syyllisyys, myötätunto ja haikeus. (Höijer 2011, 8–9.)

Ankkurointia tehdään myös tematiikan avulla. Tiettyjä *teemoja* luodaan uutisoinnissa ja nostetaan teksteissä esiin, jotka liitetään uuteen tuntemattomaan asiaan, kuten ilmastonmuutokseen tai pakolaisten vaikeaan tilanteeseen. Ilmastonmuutoksen ollessa kyseessä, siihen liitettiin vahvasti individualisaation sekä nationalisaation teemat. (Höijer 2011, 10.) Nykypäivän uutisoinnissa voikin nähdä tiettyjä toistuvia teemoja, kuten "tasa-arvo" ja "ihmisoikeudet". Median uutisointia tarkastellessa voidaan havaita jotain piilossa olevia teemoja, jotka halutaan tuoda ihmisten puheenaiheiksi ja osaksi ihmisten arkipuhetta. Uusi sosiaalinen representaatio syntyy siten, että asia liitetään johonkin teemaan, joka puhuttelee ihmisiä ja josta ihmiset alkavat puhumaan. Pakolaisten uutisoinnissa ihmisiä on voinut alkaa puhututtamaan tietyt teemat, kuten tasa-arvoinen kohtelu kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien välillä, kuin myös velvollisuudentunteen herääminen ja auttamishalun näkyminen konkreettisin toimenpitein.

Höijer (2011, 10) tuo esiin, että ankkuroinnissa käytetään hyväksi myös *loogisia ristiriitoja*. Ihmisten ajattelussa syntyy helposti polarisointia, ääripäitä ja ristiriitoja. Ajattelun vastakkaisuus aiheuttaa jännitettä ja dynamiikkaa yhteiskunnassa käytäviin keskusteluihin, joka voi toimia alustana asioiden ja käsitteiden muutokselle. Tiettyjä ristiriitoja esiintyy kaikissa yhteisöissä, sellaisia kuten elämä/kuolema, me/toiset, vapaus/sorto. Nykyuutisoinnissa voidaan myös analysoida esiin nostettuja ristiriitoja. Ristiriidat voivat antaa sysäyksen uuden representaation syntymiselle. Uutisoinnissa on asetettu vastakkain tiettyjä teemoja, kuten ulkomaat-kotimaa ääripääajattelua, me-toiset ajattelua sekä uhka-turvallisuus vastakkainasettelua.

Ankkurointia tehdään myös *metaforien*, eli *kielikuvien* avulla. Kielikuvat auttavat ymmärtämään asiaa, kuvittelemalla se jollakin muulla tavalla. Mediassa voidaan käyttää kielikuvia hyvinkin mielikuvituksellisesti. Sodan jalkoihin joutuneita ihmisiä kuvataan "ihmiskilviksi". Kielikuvien käyttö voi olla universaalia tai sitten ilmentyä tietyssä kulttuurissa. Kielikuvalla voidaan kuvata asian vakavuutta ja siihen liittyvää huolta. Vahvoilla kielikuvilla voidaan helpommin perustella tai oikeuttaa jokin äärimmäinen toimenpide, sillä näin asia saadaan kuvattua tietyllä tavalla ja oikein. (Höijer 2011, 11-12.)

4.1.2 Objektifikaatio

Objektifikaatio on aktiivisempi representaatioiden kehittämisprosessi kuin ankkurointi. Objektifikaatioprosessissa tuntematon ja havaitsematon asia tai henkilö muuntuu tunnetuksi. Abstrakteja asioita materialisoidaan vaikeasti selitettävissä olevien ajattelumallien ja puheen avulla. Representaatiossa representoitu esine

muuntuu todelliseksi representaatioksi. Sanan representaatio tiettyyn esineeseen muuttuu siten, että luomme esineen representoimaan sanaa. Sana itsessään luo merkityksiä. Objektifikaatio tapahtuu vertailemalla jo tietämäämme tuttua asiaa sellaiseen, jota ei vielä ole olemassa. Vertaamme ajattelussamme esimerkiksi Jumalaa isään, jolloin havaitsemattomasta luomme mielissämme aineellisen, nähtävillä olevan hahmon. (Moscovici, 2000, 49–50.)

Objektifikaation sulauttamisen prosessin edetessä havaittu esine tai henkilö korvautuu jollakin uudella, jonka miellämme ja käsitämme. Rakennamme sillan representaation ja representoidun välille. Silta täytyy rakentaa, sillä ihmisten on pakko löytää jokin todenmukainen representoimaan tuntematonta. (Moscovici 2000, 51–53.) Eri yhteiskuntaluokkia, vallankäyttöä ja tunteita personoidaan, jolloin jokin asia liitetään johonkin henkilöön tai henkilöihin. Personoinnissa valtio voidaan mieltää aggressiiviseksi tai maahanmuuttajat aggressiivisiksi, jotka tuovat kyläyhteisöön väkivaltaa ja vievät työpaikat ja valtion rahat.

Objektifikaation avulla tuntematon muutetaan joksikin *konkreettiseksi*, joka voidaan havaita ja kokea aistiemme avulla. Uusi kompleksinen asia materialisoidaan tunnettuun lähteeseen jokapäiväisessä arkiajattelussa. Uudesta asiasta esitetään todisteita. Uusi asia voidaan yhdistää johonkin kuvaan, josta muodostuu uuden asian käsin kosketeltava, konkreettinen todiste sen olemassaolosta. Pakolaisten uutisoinnissa huomiota herättäviä kuvia voi olla ihmisjonot, teltat tai raja-aidat. Tarvitaan todisteita pakolaisten olemassaolosta, ja uutisoinnin kuvaavat elementit pakolaisista muodostavat uudesta asiasta representaation ihmisten mielikuviin. (Höijer 2011, 12–13.)

Objektifikaatiossa käytetään hyväksi vahvasti *emotionaalisesti latautuneita kuvia*. Vahvat kuvat eivät aina kuitenkaan välttämättä edusta asiaa, vaan kuvasta saadaan representaatio tietylle sosiaaliselle tapahtumalle tai asialle. Joistakin kuvista muodostuu ihmisten mielissä ikoneita, jotka kuvaavat sosiaalista konfliktitilannetta. Pakolaisten uutisoinnissa valokuva hukkuneesta lapsesta herätti vahvan representaation ihmisille pakolaisten tilanteesta. Hukkuneesta pienestä lapsesta tuli ikoni pakolaisten kokemalle kurjuudelle sekä laajemmin maailmanlaajuiselle pakkomuutolle. (Höijer 2011, 13.)

Objektifikaatiossa asia voidaan myös liittää johonkin henkilöön, jolloin käytetään hyväksi *personifointia*, eli *henkilöintiä*. Jostakin henkilöstä, hahmosta tai poliittisesta hahmosta tehdään asian puhemies tai lähettäjä. (Höijer 2011, 19.) Suomessa Timo Soini esitetään usein pakolaisvastaisten ajatusten yhteydessä, kun taas ulkomailla Yhdysvaltain presidentti Donald Trump on antanut kasvonsa maan pakolaisiin kohdistuvaan kriittiseen asennoitumiseen.

4.2 Turvapaikanhakijoista käytävän keskustelun diskursiiviset muodostelmat

Diskurssilla (engl. *discourse*) tarkoitetaan sosiaalisesti rakennettuja merkityksellistämisen käytäntöjä, jotka muokkaavat puhuttuja kohteita. Foucaultin mukaan diskurssi on aikakauden ymmärrys todellisuudesta. Käytänteet muokkaantuvat historiallisesti ja määräytyvät ajan ja paikan mukaan. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 71.) Eri aloilla voidaan käyttää eri diskursseja, jolloin painotetaan jotain tiettyä tapaa. Tiettyä aihepiiriä, kuten ilmastonmuutosta, voidaan merkityksellistää eri tavoin, jolloin esiintyy erilaisia diskursseja ja erilaisia "totuuksia". Diskurssit saavat käyttövoimansa sosiaalisessa kanssakäymisessä, jolla on vaikutus todellisuuteen, siihen mitä pidetään totuutena. Diskurssin voidaan siis sanoa olevan kielenkäyttäjien yhteisesti tunnistamia käsityksiä maailmasta ja totuudesta ja tämän vuoksi diskursseihin liittyy aina valtaa. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 72.)

Foucault'n mukaan tieto ja valta liittyvät toisiinsa erottamattomasti. Kielen avulla rakennamme merkityksiä, käsitteitä, totuuksia ja erilaisia tietorakenteita. Diskurssia voi osuvasti verrata taskulampun valokiilaan, joka pimeässä näyttää vain tietyt tavarat kunakin hetkenä. Samoin toimivat diskurssit, sillä ne tuovat näkyviin vain tietyt näkökulmat ja jättävät muut pois näkyvistä. Ihmiset tietävät sen, mitä näkevät, ellei ole entuudestaan jotain tietoa siitä mikä voisi mahdollisesti jäädä pois näkyvistä. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 74, 77.)

Diskurssintutkimuksessa kiinnostuksen kohteena ovat sosiaaliset representaatiot, joita tutkin tutkimuksessani. Representaatio on prosessi, jonka kautta rakennetaan "kuvia" ihmisistä, tiedosta ja tapahtumista, joka tapahtuu kielen avulla. Kieli representoi maailmaa, jonka avulla maailmaa esitetään ja kuvataan. Representaatio ei ole sama asia kuin diskurssi. Diskurssin käsitteellä tarkoitetaan jonkin merkityksen muovautumista totuudeksi sillä hetkellä, kun taas representaatio keskittyy tämän prosessin lopputulokseen. Lopputuloksena rakentuu "kuva" asiasta, tapahtumasta, ilmiöstä tai ryhmästä tietyllä tavalla. Representaatioilla tarkoitetaan merkityksen tuottamista kielen ja muiden, kuten kuvien avulla, jossa maailmaa, tapahtumia, kokemuksia ja ajatuksia esitetään merkityksellisin ilmaisin. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 78–79.)

Foucault'n mukaan nyky-yhteiskunta tarjoaa ihmisille helppoja diskursseja, jotka houkuttelevat pelaamaan varman päälle. Yksilöt menevät mukaan kuin huomaamattomasti tavallisiin ja tuttuihin diskursseihin. Kulttuurin jaetut ja

hyväksytyt diskurssit voivat selittää lopulta suuren osan toimintaamme ja uusinnamme sitä, mikä on aina ollut mielestämme parasta. (Suoninen 1999, 22,25.)

Ihmiset tukeutuvat helposti laajasti kannatettuihin diskursseihin, mutta nämä diskurssit eivät ole yksiselitteisiä. Tunnetut yhteiskunnassa vallalla olevat diskurssit sisältävät myös ristiriitaisia aineksia, joita voidaan ja pitäisi tarkentaa monin tavoin. Jokainen meistä voi yrittää rakentaa vaihtoehtoisia selontekoja, jotka tukisivat toisenlaisia käytäntöjä ja diskursseja. Kuitenkin on mahdollista, että valtasuhteet määrittävät selontekoverkon laajenemista, ja voivat estää sen. Ylemmän tason toimijan, kuten valtamedian, ei aina tarvitse selitellä sanomisiaan, vaan se käyttää uutisointia hyväksi, jolloin sosiaaliset statukset otetaan annettuina (Suoninen 1999, 27, 30.)

Tuon tutkimuksessani esiin kriittisen diskurssianalyysin esitystavan. Diskurssianalyysi tutkimusmenetelmänä voi tuottaa tutkimusta, joka herättää kriittistä keskustelua. Tutkimuksen tarkoituksena on silloin herättää ihmisiä huomaamaan, miten ihmisten määräämää valtaa yhteiskunnassa esiintyvin ilmiöihin ollaan menettämässä. Kriittisen diskurssianalyysin tutkimuksen tehtävänä on ollut tuoda esiin instituutioiden käytänteiden takana piileviä merkitysrakenteita. Nämä diskurssien elementit voivat jäädä huomaamatta. Usein ihmiset itse eivät määrittele suhtautumistapojaan yhteiskunnassa, vaan vallalla olevat diskurssit. Näiden diskurssien esiin tuominen ja löytäminen on siten tärkeää, sillä siten ihmiset saadaan havahtumaan tarkastelemaan suhtautumistapoja ja arvioimaan niitä eettisyydestä käsin. (Remes 2006, 313; Fairclough 1997, 75.)

Norman Fairclough (1997, 44–46) esittää, että kieli on tärkeä yhteiskunnallisen vaikuttamisen väline. Tiedotusvälineiden käyttämää valtaa voi tutkia kielen avulla, jolloin analysoinnin kohteena ovat median diskurssit. Tiedotusvälineet pystyvät vaikuttamaan ihmisten tietoon, uskomuksiin ja arvoihin sekä sosiaalisiin suhteisiin. Median voima on siinä, että se voi tehdä asioista merkityksellisiä lukijoilleen siten, *miten* asiat esitetään. Kielen avulla vaikutetaan ihmisiin, mutta myös valitulla kuvamateriaalilla on voimaa. Hyvin valitut ja kohdennetut kuvat inhimillisestä kärsimyksestä pystyvät vaikuttamaan lukijakuntaan. Faircloughin tarkastelun kohteena on kieli, josta tutkimuksen avulla voimme havaita sen mitä represennoinnissa valitaan tai mitä jätetään pois. Kuvauksissa joitakin asioita asetetaan ensisijaiseksi, joitakin toissijaisiksi. Tiedon esittäminen joko tiedon jakamiseen tai viihdyttämiseen pyrkien aiheuttaa jännitteen. Toimittaja voi uutisellaan pyrkiä sensaatiohakuiseen viihdyttämiseen, mutta myös tiedon jakamisen pyrkimys on uutisen tavoitteena. Mediatekstin kielen analysointi voi siten avata tutkijalle tiedotusvälineiden tarjontaan liittyviä kysymyksiä. Voimme analysoida sitä, miten maailma (turvapaikanhakijat tai pakolaiset) representoidaan uutisen teksteissä.

Faircloughin (1997) mukaan tiedotusvälineillä on valtaa vaikuttaa esitettyihin asioihin ja kuvattuihin hahmoihin käyttämällä erilaisia kielellisiä valintoja. Tiedotusvälineiden esitystavoissa on nähtävissä viihteellistymistä, kaupallistumista ja puhekielen lisääntynyttä käyttöä. Aikamme kulutuskulttuuri ja populaarikulttuuri vaikuttavat tiedonvälitykseen mediassa, josta on seurannut ristiriita asiallisen tiedottamisen ja kuluttajien viihdyttämisen välille. Uutisointiin on liitetty muutakin kuin tiedon jakamista, sillä siinä on ollut nähtävissä kaupallistumista, jossa vakavistakin yhteiskunnallista ongelmista tehdään viihdettä. Yhteiskunnallinen elämä on pakotettu toimimaan markkinoinnin armoilla. Tutkimuksessani kohdejoukkona on pakolaiset, jotka ovat Helsingin Sanomien uutisoinnin kohteena. Pakolaisista kertovat uutiset myyvät ja ovat huomiota herättävää uutisointia juuri silloin, kun Syyrian kriisi oli pahimmillaan. Pakolaiset on asetettu markkinoiden armoille toimittajan kirjoittaessa myyviä tekstejä pakolaisten ahdingosta. Ahdinko koskettaa suomalaisia tekstin ja kuvien välityksellä tehokkaasti, joka johtaa siihen, että valtasuhdetta vallitsevaan mediaan ei epäillä.

4.3 Diskurssianalyysin kiinnittyminen sosiaaliseen konstruktionismiin

Diskurssianalyysi perustuu teoreettisista lähtökohdistaan vahvasti sosiaaliseen konstruktionismiin. Sosiaalinen konstruktionismi perustuu ajatukseen, että ihmiset eivät kohtaa maailmaa "puhtaana", sillä maailma on aina jostakin näkökulmasta katsottuna merkityksellistetty. Erilaiset asiat, esineet, tunteet, instituutiot yms. ovat jollain tavoin nimettyinä. Kaikki kohteet eivät ole aina nimettyinä sosiaalisessa ympäristössämme, mutta niitä on mahdollista lähestyä vain sellaisten merkitysten ja symbolien kautta, jotka kulttuurissa elävät ihmiset tuntevat ja ovat siten siinä kulttuurissa mahdollisia. (Jokinen 1999, 39.)

Sosiaalinen konstruktionismi määritellään teoreettis-metodologiseksi viitekehykseksi, jonka yksi metodologinen lähestymistapa on diskurssianalyysi. Muita lähestymistapoja ovat keskusteluanalyysi, etnografia, retoriikka tai semiotiikka. Eri lähestymistavat jakavat yhteisen kiinnostuksen siitä, miten sosiaalinen todellisuus rakentuu kielenkäytössä ja muussa toiminnassa. Tutkimuksessa käytetään tekstejä ja/tai puhetta. Kun analysoidaan puhetta tai tekstejä, niiden takaa ei pyritä etsimään oikeaa todellisuutta, sillä puhe ja tekstit ovat tutkimuskohde sellaisenaan. Eri lähestymistavoissa on yhteistä se, että analyysissä jäsenyykset löytyvät aineistosta itsestään analyysin tuloksena, ei ulkopuolisista, selittävästä teorioista käsin. (Jokinen 1999, 38–39.)

Sosiaalisessa konstruktionismissa asiat saavat merkityksen erontekojen kautta, jolloin esimerkiksi ulkomaalaisuus saa merkityksensä suhteessa isänmaallisuuteen. Toisaalta merkitykset rakentuvat myös kontekstissaan, jolloin kontekstiin liittyvä merkitys tulee esille. Merkitysten tulkinta tapahtuu monivaiheisen neuvottelun tuloksena, jossa löytyy yhteinen ymmärrys asiasta. Kieltä ja kielellisiä merkitysijöitä ei pidetä todellisuuden kuvina, mutta ne eivät ole riippumattomia todellisuudesta, vaan ne ovat erottamattomia ja jatkuvassa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Yhteiskunnassamme tapahtunut maahanmuuton lisääntyminen 2010-luvulta lähtien on tuottanut uusia käsitteitä ja vakiinnuttanut tapoja, joilla ihmiset lähestyvät yhteiskunnassa tapahtunutta väestömuutosta. Tapahtunut muutos ei ole synnyttänyt itsestään käsitteitä, vaan muutos on tapahtunut monimutkaisen prosessin kautta. Ihmisten välisessä kommunikaatiossa käydään jatkuvaa ”kamppailua” miten käsitteitä luokitellaan. Näin ollen toiset käsitteellistämisen tavat elävät pidempään kuin toiset, joissa merkityksellisin on erilaiset sosiaaliset prosessit ihmisten välillä. Ihmisten väliset suhteet, joihin kietoutuu valtaa määritellä käsitteitä, nousevat tärkeiksi sosiaalisissa prosesseissa. (Jokinen 1999, 40.)

Kun tutkija tekee diskurssianalyysiä, hän ottaa sosiaalisen konstruktionismin lähtökohdat huomioon tutkimuksessaan. Sosiaalinen konstruktionismi asettaa tulkintakehyksen, joka rajaa tutkimustehtävää, tutkimuskohdetta sekä analyysissä käytettyjä työkaluja, mutta myös ottaa kantaa tutkijaposition ymmärtämiseen suhteessa tutkimuskohteeseen. Tarkemmin sanottuna *tutkimuskohteena on ihmisten kielelliset prosessit ja niiden tuotokset, ja niiden kautta rakentuva sosiaalinen todellisuus sekä ihmisten välillä tapahtuva kanssakäyminen*. Tutkimuksen tekijän positio on konstruktiivinen suhteessa tutkimuskohteeseen, koska tutkija tekee kuvausta sosiaalisesta todellisuudesta tutkimuksessaan, sekä myös luo omalla tutkimuksellaan sosiaalista todellisuutta. Tutkija ei vain raportoi tutkimuksessaan faktoja kielenkäytöllään, vaan tutkijaposition tulee suhtautua refleksiivisesti. (Jokinen 1999, 40–41.) Pohdin tutkijaposition refleksiivisyyttä enemmän luvussa 7.

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuskysymyksiäni ovat:

1. Miten Helsingin Sanomien toimittajien kirjoittamissa uutisissa on löydettävissä diskursseja turvapaikanhakijoista?
2. Millaisia sosiaalisia representaatioita uutiset tuottavat?

Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä tutkin diskurssien ilmenemistä Helsingin Sanomien uutisoinnissa. Jotta pääsen sosiaalisiin representaatioihin käsiksi, aloitan paikantamalla uutisista vallalla olevia diskursseja turvapaikanhakijoista, joita vuonna 2015 syyskuussa on esitetty sanomalehtikirjoittelussa. Diskursiivisten muodostelmien syntymisessä tutkin diskurssin esiintulopintoja, rajaavia instansseja sekä erikoistumisen asteikoita. Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä haen vastausta siihen, miten diskurssi muodostuu ja mikä se on.

Toisella tutkimuskysymyksellä tutkin millaisia representaatioita uutiset tuottavat. Sosiaalisten representaatioiden tutkimisella tutkin sitä, miten turvapaikanhakijoista tehdään ymmärrettäviä. Tutkimuksessani tutkin miten turvapaikanhakijoista muodostetaan jaettuja arkikäsitteitä, eli representaatioita. Sosiaalisia representaatioita muodostetaan käyttämällä ankkurointia ja objektifikaatiota. (Moscovici 2000.)

Tutkimus tarkastelee kahta asiaa: miten diskurssi saa ilmenemisensä, mitä diskurssi on sekä sitä miten sosiaalisia representaatioita tuotetaan median tekemissä teksteissä. Tutkimus kuvaa kulttuurista diskurssin muotoutumista ja sen tarkoituksena on pohtia kriittisesti diskurssien ilmenemisen myötä median voimaa synnyttää ja ylläpitää vallitsevia pakolaisia ilmentäviä sosiaalisia representaatioita.

Tutkimuksen tavoitteena on problematisoida sitä, miten pakolaiset ja heidän tilanteensa käsitetään. Ensiksi tutkimusaineistostani on havaittavissa, että media tuottaa pakolaista tietynlaisia sosiaalisia representaatioita, mutta myös pakolaisten kuvaukset hallinnollisissa teksteissä näyttävät tietynlaisina. Toiseksi pakolaisten kuvaukset ja heitä määrittävät käsitteet ovat hyvin yksipuolinen kuvaus pakolaisista ja heidän elämäntilanteestaan, jonka avaamiseen ei ole riittävästi perehdytty.

6 METODINA DISKURSSIANALYYSI

6.1 Diskurssianalyysi analyysimenetelmänä

Diskurssianalyttinen tutkimus pyrkii selvittämään tapoja, joilla ihmiset jäsentävät käsityksiään todellisuudesta. Tutkimussuunta on kiinnostunut kulttuurista ja siitä, miten ihmiset ovat osallisena kulttuurin diskurssissa. Tutkimuskohteena on kulttuurin muotoutuminen tai ilmeneminen sosiaalisesti todellistuvana ilmiönä. Diskurssilla tarkoitetaan kulttuurista yhteisymmärrystä jostakin ilmiöstä, sen käsitteellistämistä ja tavoista. (Remes 2004.) Diskurssianalyysi sopii tutkimukseen, jossa tarkoituksena on paikantaa ja identifioida millaisia diskursseja on tällä hetkellä suomalaisessa uutisoinnissa turvapaikanhakijoista. Diskurssien avulla tutkija pystyy analysoimaan diskurssien sisältämää informaatiota, sitä millaisena turvapaikanhakijoiden tilanteiden kuvaukset diskurssien valossa näyttäytyvät kulttuurissa.

Diskurssianalyysistä voidaan käyttää eri nimityksiä, kuten keskustelun analyysi, kriittinen analyysi tai väiteanalyysi. Diskurssianalyysillä on kuitenkin syvempi ja laajempi merkityssisältö, joka ei rajoitu vain keskustelun tarkkaan analysointiin. (Remes 2006, 296.)

Suoninen (1999, 18–19) tarkastelee diskurssianalyysin lähtökohtaoletuksia. Siinä kiinnostuksen kohteena on se, miten eri toimijat käyttävät kieltä tehdessään asioita ymmärrettäväksi. Ilmiötä tai jotain asiantilaa tai tekoa on mahdollista tehdä ymmärrettäväksi monin eri tavoin, joten yhtä yksiselitteistä totuuden olettamusta ei voida pitää paikkaansa pitävänä. Tarkasteluun nostetaan selitykset, jotka ovat ymmärrettävissä tietyissä keskustelun tai kontekstin tilanteissa, sekä millaisia asiantiloja tai seurauksia annetuilla selityksillä yritetään kulloinkin rakentaa. Ei ole tarkoitus etsiä syitä ilmiöille ja teoille, vaan tarkastella niitä tapoja, joilla kuvataan ilmiötä ja nimetään syitä. Näin yritetään selittää sosiaalisen todellisuuden rakentumista.

Kielenkäytön analysointi voidaan aloittaa arvioimalla, minkälaista sanastoa käytetään tarkastellessa jotain aihealuetta. Analyysin jatkotarkastelussa selvitetään, millaisina kielellisinä tekoina kielenkäyttö toimii. Kielenkäytöllä voidaan luoda mielikuvia ihmisestä esimerkiksi moraalisenä toimijana: minkä asian hän selittää, pitää itsestään selvänä asiana tai mitä pitää outona. Diskurssianalyysissä on siis kyse kielenkäytön tarkastelemisesta tekemisestä. (Suoninen 1999, 18–19.)

Diskurssianalyysi on kiinnostunut kulttuurista ja siihen kohdistuvasta kritiikistä. Käytettävä tutkimusaineisto voi koostua eri tekstilähteistä. Keskeinen aineiston osa voi olla sanomalehti uutisointi ja oheisaineistona voidaan käyttää aiempia tutkimuksia, jotka toimivat apuna päättelyssä diskurssien laadullisesta ilmenemisestä. (Remes 2004.) Kulttuurissa tutkimuskohteena on sosiaalinen todellisuus ja inhimillinen vuorovaikutus, josta yritetään tutkimuksen avulla löytää itsestäänselvyyksien piiloutuneita merkityksiä, joita ei voida aina pitää moraalisesti kestävinä (Remes 2006, 296).

6.2 Diskurssianalyysin koulukunnat

Diskurssianalyysin kolme koulukuntaa ovat syntyneet 1970-luvun alkupuolella samanaikaisesti Ranskan, Saksan ja brittiläisellä vaikutusalueella. Syntymiseen vaikutti sen ajan modernin ajan murtuminen, joka aloitti postmodernin aikakauden. Ihmisen kulttuurista toimijuutta tutkitaan kielenkäytön näkökulmasta brittiläisessä traditiossa, kun taas ihmisen toimijuutta tarkastellaan kulttuurin tutkimuksen näkökulmasta ranskalaisessa traditiossa. Saksalainen traditio tutkii ihmisen toiminnan näkökulmaa ihmisen toimijuudessa. (Remes 2004.)

Diskurssianalyysin tutkimusmenetelmät kaikissa filosofisissa suuntauksissa sisältävät diskurssien tutkimisen analysoimalla niiden olemassaoloa ja vaikuttavuutta sosiaalisessa todellisuudessa (Remes 2006, 316). Pyrin tutkimuksessani tuomaan esiin ranskalaisen tradition mukaisen diskurssianalyysin keinoja käyttäen kulttuurin luomia legitimejä käytäntöjä, jotka vaikuttavat turvapaikanhakijadiskurssin syntymiseen ja ylläpitämiseen. Nämä kulttuurin luomat legitimit käytännöt pyritään tuomaan esiin diskurssianalyysin keinoin. (Remes 2006, 303.)

Tutkimuksessani olen kiinnostunut ihmisten tuottamasta sosiaalisesta todellisuudesta sekä sosiaalisessa todellisuudessa tapahtuvasta toiminnasta. Ranskalaisen tutkimustradition mukaisesti kulttuuriin sisältyy diskursseja, jotka ihmiset luovat sosiaalisesti. Inhimillinen toiminta ja diskurssit elävät siinä diskurssissa minkä ihmiset ovat luoneet. Ranskalainen traditio tutkimusmenetelmänä sopii tutkimukseen, jossa yritän päätellä aineiston piilossa olevaa informaatiota. Miten uutisoinnissa jäsenetään turvapaikanhakijoita ja heidän tilannettaan? Tutkijana tehtävänä on aineiston käsittelyn kautta tehdä diskurssi eläväksi kuvaukseksi todellisuudesta. (Remes 2004.)

Diskurssianalyysissa aineistona käytetään tekstejä, kuten lehtikirjoituksia. Diskursseja on löydettävissä teksteistä niitä analysoimalla. Tutkijan tehtävänä on keskustelun omaisesti tuoda ilmi aineiston käsittelyssään aineiston tuottamaa

käsitystä diskurssin luonteesta. Tutkijan yhteiskunnallinen tuntemus, aineiston laatu ja historian antama selitys tutkittaville ilmiöille vaikuttavat aineiston analyttiseen päättelyyn. (Remes 2004.) Tutkimuksessani aineiston analyysissä käytetään induktiivista analyysia. Tutkija pyrkii paljastamaan analyysillä odottamattomia seikkoja, sekä tarkastelemaan aineistoa monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. Lähtökohtana ei ole siten teorian tai hypoteesin testaaminen. (Hirsjärvi 2001, 155.)

Analyysimenetelmissä ei ole eroja eri suuntauksilla. Analyysissä etsitään aineistosta sellaisia merkkejä, jotka voi tiivistää *merkityksiksi* ja edelleen vallitsevaksi diskurssiksi. Tutkija voi vahvistaa löytämiään merkityksiä siten, että käyttää muita aineistoja tukemaan niitä. Merkitysten koonnissa edetään siten, että lähdetään liikkeelle näkyvästä ja edetään kohti tiedon määrittämisen epistemologista ja ontologista määritelmää. Siitä voidaan määrittää diskurssi. Sellaiseen genreen viittaamalla, joka on yhteiskunnallisesti tunnettu, voidaan vahvistaa löytyneen diskurssin määrittämistä. Analyysissä on kyse yksittäisen merkin viemisestä tiedon syvemmillä analyysitasoille. Tämä tarkoittaa käytännössä viestin tiivistämistä. Analyysin tekemisen tavoissa on eroja, vaikka menetelmä on sama. Ero riippuu siitä missä tehtävässä analyysi toimii tutkimuksessa, ja analyysin tehtävä katsotaan riippuvaiseksi siitä, mikä on tutkimuksen mielenkiinnon aihe, aineisto ja tutkimuskysymykset. (Remes 2006, 316–317.)

Tutkijalla voi olla ajatuksia siitä, millaisia diskursseja sanomalehtikirjoittelu paljastaa. Ennako-oletukset eivät kuitenkaan saa määrittää tutkimuksen kulkua ja analyysiä, sillä empiristinen diskurssianalyysi paljastaa parhaimmillaan aineistosta esiin nousevia diskursseja. Tutkijana positioin itseni havaitsemaan aineiston esiin tuomia diskursseja, joita kokoan merkityksiksi. Tutkimuksessani en pyri kysymään miksi-kysymyksiä, jotka perustuvat saksalaiseen traditioon diskurssianalyysistä. Diskurssien vaikuttamiseen pyrkivät tutkimustehtävät ja analyysi eivät siten koske tutkimusta, joten en pysty saavuttamaan diskurssianalyysitavallani vaikuttamiseen pyrkivää tutkimusta. (Remes 2006, 320.)

6.3 Ranskalainen traditio ja Foucault

Michel Foucault'n (2005) teoreettisten käsitteiden avulla lähestyn tutkimuksessani turvapaikanhakijauutisointia. Diskursiiviset kohteiden muodostumisessa tarkastelen sitä, miten diskurssit muodostuvat turvapaikanhakijoista Helsingin Sanomien uutisoinneissa.

6.3.1 Kohteiden muotoutuminen

Diskursiivisissa muotoutumissäännöissä paikannetaan *esiintulopinnat, rajaavat instanssit ja erikoistumisen asteikot*. Tutkimuksessa paikannetaan missä turvapaikanhakijoihin kohdistuva diskurssi voi ilmaantua, ja missä se voidaan osoittaa olevan ja analysoida. (Foucault 2005, 58.)

Esiintulopinnat

Esiintulopinnat vaihtelevat eri yhteiskunnissa, sekä eri aikakausina ja näyttäytyvät eri diskursseissa. Esiintulopintoja voi olla perhe, jokin läheinen sosiaalisesti yhtenevä yhteisö tai ympäristö. (Foucault 2005, 58.) Tutkimuksessani esiintulopintoja turvapaikanhakijadiskursseille voivat olla suomalaisessa yhteiskunnassa muun muassa työelämä, perhe, uskonto tai politiikka.

Rajaavat instanssit

Diskursiivisissa muotoutumissäännöissä paikannetaan *rajaavat instanssit*. Yhteiskunnassa kuvataan niitä instansseja, jotka osoittavat tai nimeävät turvapaikanhakijan, ja tekevät siitä objektin. Suomalaisessa yhteiskunnassa merkittäviä instansseja voivat olla lainsäädäntö (oikeuslaitos), migri, virkamiehet tai lehdistö. (Foucault 2005, 59.) Rajauksen toiminnalla tutkitaan sitä, millaisten diskurssien avulla turvapaikanhakijoihin liittyvää rajaamista tuotetaan ja ylläpidetään, eli millainen puhetapa rajaa keskustelua. Rajaamisen toiminnot koostuvat mukaan ottamisen ja poissulkemisen toiminnoista.

Erikoistumisen asteikot

Lisäksi diskursiivisissa muotoutumissäännöissä paikannetaan *erikoistumisen asteikoita*. Yhteiskunnassa ilmenevän järjestelmän tasolla tutkimuksessani turvapaikanhakijat luokitellaan, ryhmitellään, asetetaan vastakkain tai rinnastetaan johonkin. (Foucault 2005, 60.) Suomalaisessa yhteiskunnassa turvapaikanhakijoita on luokiteltu turvapaikanhakijoiden ominaisuuksien, kansalaisuuden tai maahanmuuton syyn perusteella. Toiset turvapaikanhakijat nähdään parempina kuin toiset.

6.3.2 Lausumistapojen muotoutuminen

Sijainti

Sijainnissa on kysymys siitä, kuka puhuu. Kuka on pätevä ja arvovaltainen puhumaan? Keneltä uutisoinnissa puhe saa oletetun totuuden? (Foucault 2005, 70). Tutkimuksessani uutisten kirjoittajat ovat toimittajia, journalisteja, joilla on vakiintunut asema Helsingin Sanomien uutisten kirjoittajien joukossa. Toimittajille on annettu valta kirjoittaa työnsä puolesta; heidät on katsottu päteviksi toimittajiksi,

jotka osaavat työnsä. Lukijan tulee pystyä luottamaan toimittajan sanomaan ja siihen, että se on totuudenmukainen ja faktatiedot ovat oikein.

Paikka

Paikassa on kyse siitä missä subjekti puhuu, ja siellä on puheen laillinen alkuperä (Foucault 2005, 71). Tutkimuksessani lausumistavat muotoutuvat Helsingin Sanomien uutisissa. Olen valinnut lehden uutisoinnit vuoden 2015 syyskuun aikajaksolta. Tutkimukseeni olen valinnut uutiset, jotka koskevat Suomeen tulevia turvapaikanhakijoita tai jo Suomessa olevia tai olleita turvapaikanhakijoita.

Asema

Subjektin sijainti määrittyy asemasta, jonka se kulloinkin ottaa muihin kohteisiin nähden (Foucault 2005, 73). Tutkimuksessani tarkastelen turvapaikanhakijoiden asemaa, miten se on määritelty muihin nähden. Kenen näkökulmaa tuodaan uutisoinnissa esiin? Millaisen aseman turvapaikanhakija uutisoinnissa saa vai saako minkäänlaista? Kirjoittajat ovat journalisteja, joiden ottama näkökulma saattaa tulla vahvasti esiin.

7 TUTKIMUKSEN KULKU

7.1 Tutkimuksen aineisto

Valitsin tutkimukseni aineistoksi Helsingin Sanomien uutisoinnin syyskuussa vuonna 2015. Sanoma- ja aikakauslehdistä Helsingin Sanomat valikoitui siksi, että lehti on korkeatasoinen, laajasti luettu Suomessa ja lehden kirjoittama artikkelit ovat genreltään uutistyyllisiä ja tavoittelevat uutisoinnillaan tiedon jakamista. Valitsemani lehti ei siten ole viihdetyyppinen, eikä suoranaisesti pyri sensaatiohakuiseen uutisointiin.

Tutkimuksessani haluan tuoda esiin valtamedian tuottamia puhetapoja turvapaikanhakijoista. Helsingin Sanomien uutisointi toimii tutkimukseni aineistona, ja valitsin syyskuun 2015 uutisoinnin, koska tuolloin turvapaikanhakijoiden lisääntynyt määrä ja maailmanpoliittinen tilanne oli kärjistynyt. Kriisiytyneessä ja epävakaa tilanteessa media tuotti pakolaisista runsaasti uutisia, joten sain aineistoon paljon tekstiä analysoitavaksi. Aineiston keräsin Helsingin Sanomien sähköisesti luettavasta Digilehdestä kopioimalla syyskuun 2015 kaikki turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin liittyvät artikkelit itselleni tutkimusaineistoksi.

Lehtiartikkelit ovat primaariaineistoa ja niitä voidaan käyttää tutkimuksessa aineistona (Hirsjärvi ym. 2001, 173). Lehtiartikkelit pystyi keräämään nopeasti ja ne sopivat sellaisenaan tutkimukseni aineistoksi, eikä niitä tarvinnut muokata. Artikkeleilla sain myös vastauksen tutkimusongelmiin, eikä minun tarvinnut kerätä muuta aineistoa omien aikataulujeni niukkuuden vuoksi.

Sanomalehden uutisoinnin aineistot toimivat ikään kuin portteina tai näkökulmina turvapaikanhakijateemaan mediassa. Aineisto tarjoaa diskurssianalyysille tyypillisen tavan tutkia tekstejä. Remeksen (2014) mukaan diskurssianalyysin aineistona voidaan käyttää kaikenlaista aineista, jotka jäsentävät yhteiskuntaa, kulttuuria tai ihmisryhmien toimintaa. Aineisto määrittää diskurssin ja tuottaa todellisuuden. Tekstit toimivat apuna päättelyssä, koska niissä esitetään diskurssin laadullinen ilmeneminen. Helsingin Sanomien uutisten kirjoittajat ovat toimittajia. Tutkimuksessani keskityn tutkimaan valtamedian edustajien eli toimittajien puhetapoja, joissa on löydettävissä diskursseja niitä analysoimalla.

7.2 Tutkimuksen analyysi

Aloitin aineistoni tarkastelun käymällä läpi Helsingin sanomien näköispainokset syyskuun 2015 osalta. Valitsin ensin tutkimukseeni ulkomaan ja kotimaan osaston kirjoitukset, jotka koskivat turvapaikanhakijoita jollakin tapaa. Tallensin kirjoitukset tietokoneelleni. Aineiston etsimisen vaiheessa luin uutiset nopeasti silmäillen läpi ja valitsin tarkoin ne, jotka koskevat turvapaikanhakijoita, eikä maahanmuuttoa yleensä. Aineistoa kertyi niin suuri määrä, että päädyin rajaamaan uutisoinnin koskemaan vain Suomeen tulevia tai jo maassa olevia turvapaikanhakijoita. Tässä vaiheessa merkitsin sisällöllisesti tärkeitä elementtejä, joista saan tutkimuskysymyksiini vastauksia. Rajaamisen jälkeen tulostin Helsingin Sanomien sivut. Järjestin aineiston kronologiseen järjestykseen alkaen 1.9.2015 uutisoinnista. Jokaisessa lehdessä ei esiintynyt uutisointia turvapaikanhakijoista mutta osassa lehdistä esiintyi monta uutisointia. Tämän jälkeen laadin taulukon, johon listasin ylös artikkelin ilmestymispäivän, valitsemani artikkelit ja numeroin ne 1-90. (Liite 1)

Artikkeleita lukiessani huomasin pian, että artikkeleissa käsiteltiin samoja teemoja. Aiempiin tutkimuksiin tutustuessani olin jo tutustunut vallitseviin diskursseihin, joten pystyin näkemään samankaltaisia diskursseja valitsemisani Helsingin Sanomien artikkeleissa. Hyvin nopeasti pystyin artikkeleita lukiessani huomaamaan vallitsevat diskurssit. Diskurssien muotoutumisen paikansin Foucault'n (2005, 58-60) diskursiivisten muotoutumissääntöjen mukaisesti, jossa tarkastelin miten diskurssit ilmenevät esiintulopintoja, rajaavia instansseja sekä erikoistumisen asteikoita käyttäen. Luin kaikki artikkelit läpi ja huomasin vahvan diskurssin, jonka nimesin poliittisten toimenpiteiden diskurssiksi. Muita diskursseja olivat hallinnallinen diskurssi, uhkakuvien diskurssi, kansalaisuuden diskurssi ja vähemmistön näkökulman huomioiva diskurssi, joita oli paikannettavissa vähemmän. Käytin eri värisiä kyniä löytäessäni diskurssiin viittaavan otsikon, sekä artikkelin tekstistä alleviivasin kohdan, joka kuvaa diskurssin esiin tulemistä. Kirjoitin tulososioon diskurssin nimen ja esimerkkipätkiä tekstistä löytyvästä diskurssin ilmenemisestä.

Myöhemmin huomasin tulososiota uudelleen järjestäessäni, että diskurssiin viittaava otsikko ei kuvannutkaan diskurssia täysin, vaan niissä oli päällekkäisyyksiä. Poistin otsikoinnin ja käytin otsikkona paremmin diskurssia kuvaavaa kieltä nimeämällä otsikot uudelleen. Käytän analyysin aineistolainauksissa merkintää AR ja artikkelin numero viitatessani kyseiseen artikkeliin, joka kuvaa nimeämäni diskurssia.

Tarkastelin myös lausumistapojen muotoutumista Foucault'n (2005, 70-73) lausumistapojen muotoutumisen mukaisesti. Lausumistapojen sijainti on Helsingin Sanomien toimittajat. Toimittajille on annettu valtaa kirjoittaa lehteen, jotka on todettu

kelvolliseksi julkaisemiseen. Tutkimuksessani paikka lausumistavoille on Helsingin Sanomien uutisissa. Olen valinnut lehden uutisoinnit vuoden 2015 syyskuun aikajaksolta. Tutkimukseeni olen valinnut uutiset, jotka koskevat Suomeen tulevia turvapaikanhakijoita tai jo Suomessa olevia tai olleita turvapaikanhakijoita. Asema tarkoittaa miten eri ihmisten näkökulmat tulevat uutisissa esiin.

Toinen tutkimuskysymys kysyy millaisia representaatioita Helsingin sanomien uutiset tuottavat turvapaikanhakijoista syyskuussa 2015. Aiemmin olin analysoinut miten uutisoinnissa on löydettävissä diskursseja, ja sen johdosta olin paikantanut turvapaikanhakijoita koskevia diskursseja. Diskurssit nimettyäni jatkoin analyysia paikantamalla diskursseista turvapaikanhakijoihin liittyviä representaatioita. Tutkin teksteistä sitä, mitä turvapaikanhakijoista esitetään ja miten turvapaikanhakijoista tehdään ymmärrettäviä. Tehtävä oli haasteellinen ja jouduin palaamaan uudelleen teoriaan. Pohdin mitä representaatiot ovat jokaisen diskurssin kohdalla ja nimesin huomaamani representaatioita diskursseista ja muodostin uudet otsikot. Tehdessäni analyysia pohdin mitä vuonna 2015 julkaistuissa uutisoinnissa turvapaikanhakijoista kerrotaan, sillä se mitä kerrotaan, muodostuu jaetuksi arkikäsitteeksi.

Sosiaalisten representaatioiden paikantamisessa ensimmäisen otsikon nimesin otsikolla ihmisten hallintaa ja hallinnointia, joka kuvaa miten turvapaikanhakijoita ja heidän tilannettaan yritetään tehdä ymmärrettäväksi. Hallintaa ja hallinnointia toteutetaan lainsäädännön kautta ja poliittisin keinoin, joten nimesin teemaksi poliittisuuden. Tunnistin myös sosiaaliseen representaatioon liittyviä tunteita, joita oli tunnistettu jo aiemmin toisaalla tutkimuksissa. Loput representaatiot syntyivät diskurssien pohjalta, joista paikansin erilaisia teemoja, sekä tunneilmastoa samalla tavoin kuin ensimmäisen representaation paikantamisen kohdalla tein. Käytin analyysissä Moscovicin (2000) työkaluja, eli ankkurointia luokitellessani ja nimetessäni sosiaalisia representaatioita sekä objektifikaation mekanismeja. Objektifikaatiossa tuntematon asia muotoutuu konkreettiseksi, tunnistettavaksi, kuten tunteita herättävät kuvat pakolaisista.

7.3 Eettiset kysymykset

Tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tulisi jollain tavoin pystyä arvioimaan. Reliaabelius tarkoittaa tulosten toistettavuutta, eli voinko tutkijana olla varma siitä, että tulokset eivät ole sattumanvaraisia. (Hirsjärvi ym. 2001, 213–215.) Olen esittänyt analyysin vaiheita sekä analyysin lopputuloksena ilmenevät diskurssit ja sosiaaliset representaatiot. Olen lisännyt esimerkkipätkiä uutisteksteistä, jotka kuvaavat ilmenevää diskurssia parhaiten. Sosiaalisista representaatioista olen käyttänyt apuna teorian käsitteitä, joiden avulla ilmenevät sosiaaliset representaatiot olen selittänyt

tekstissä. Olen tietoinen siitä, että en välttämättä ole löytänyt kaikkia sosiaalisia representaatioita, eli tulokset eivät ole kaiken kattavia. Tämä ei ole varmasti tutkimuksen tarkoituksenaan, sillä sosiaaliset representaatiot rakentuvat historiallisesti ja ilmenevät eri kausina. Tässä tutkimuksessa löysin esitetyt sosiaaliset representaatiot syyskuussa 2015 Helsingin Sanomien uutisoinnissa.

Tutkijaposition haasteisiin voidaan katsoa lukeutuvan aineiston valitsemisen. Tutkija saa erityyppisiä ilmiöitä esiin valitsemalla eri aineistoja, joten sanomalehtien ja aikakauslehtien valinnalla on merkitystä. Esimerkiksi naisille suunnatut lehdet tarkastelevat erilaisia ilmiöitä eri tavoin kuin suurelle lukijakunnalle suunnattu Helsingin Sanomat. Tavoitteena on saada ilmiöstä esiin erilaisia puolia. Helsingin Sanomien valintaa puoltaa osaltaan se, että se on suurilevikkisin lehti, tunnettu ja luettu, sekä asiapitoinen. Helsingin Sanomat ei yleisesti ottaen sorru raflaaviin otsikoihin kalastellakseen lukijoita, vaan lehti keskittyy enemmän tiedon tuottamiseen ja levittämiseen.

Tutkimusta tehdessäni olen tietoinen omista taustaoletuksistani pakolaisten uutisointiin liittyen. Näen pakolaisiin kohdistuvan uutisoinnin niiden silmälasien läpi, joista olen harjaantunut katsomaan työskennellessäni sosiaalityöntekijänä aikuissosiaalityössä vuoden ajan. Olen nähnyt ja kokenut asiakkaiden tilanteet elävinä, tunteet voimakkaina ja tiedostanut pakolaisten ahdistavan tilanteen, johon kuuluu myös vapaaehtoiseen palautukseen liittyvät vaikeat pohdinnat perheen näkökulmaa ajatellen. Näen pakolaiset tutkimuskohteena, johon kohdistan empatiaa. En koe, että se olisi huono asia, vaan ehkä pikemminkin päinvastoin. Pyrin ymmärtämään tutkimuskohdetta ja millaisena pakolaisten tilanne uutisoinnissa näyttäytyy.

Tutkijaposition kannalta refleksiivisyys voi tarkoittaa sen pohtimista, miten tutkija tekee tutkimusta ja miten tietoa tuotetaan tutkimuksessa. Refleksiivisyys ohjaa tutkijaa pohtimaan omaa tutkijan asemaansa, sekä valintojensa vaikutusta tutkimustietoon. Tutkijan tulee omassa tutkimuksessaan pohtia tutkijan käyttämää valtaa suhteessa tutkimuskohteeseen. Tutkija pyrkii emansipaatioon ja antamaan äänen turvapaikanhakijoille, joista kirjoitetaan sanomalehdissä. Kuitenkin tutkijan tulee arvioida, onko se oikein tutkittavia kohtaan. (Aaltonen & Högbacka 2015, 13–18; Juhila 1999, 230.)

Tutkimustulokset ovat osa yleistä turvapaikanhakijoihin liittyvää keskustelua, johon tutkimukseni tulokset lisäävät tietoa. Juhilan (1999, 230) mukaan refleksiivisyydessä on kyse tutkimuksen keskustelullisuudesta. Ensiksi se viittaa tutkimuksen itsessään olevan osallinen sosiaalisen todellisuuden rakentumisessa, jotka ovat avoimia lukijoiden tulkinnoille. Toisaalta refleksiivisyys asettaa tutkijan itsetutkiskelun

kohteeksi, jolloin tutkija kiinnittää huomionsa omaan kielelliseen toimintaansa ja siinä tuottamiin konstruktioihin.

Juhila (1999, 230) jakaa tutkijan analyytikon, asianajajan ja tulkitsijan positioihin, joka tarkoittaa sitä, miten tutkija suuntautuu aineistoon. Neljäs positio, keskustelija, viittaa siihen, miten tutkija käyttää tutkimustensa tuloksia. Kaikista mainituista positioista käsin voi asettua keskustelijaksi ja avata tutkimustuloksena osaksi tiedeyhteisön ja yhteiskunnan keskustelua. Tutkimustulokset kuitenkin aina rakentuvat osaksi tiede- ja muuta julkisuutta. Tieteellisillä teksteillä ja tutkimuksilla on aina seurauksensa, sillä julkaistuna niistä rakentuu osa laajempaa keskustelua. Pohdin mikä merkitys tutkimuksella on tutkittaville. Turvapaikanhakijoiden tilanne on maailmanlaajuisesti vaikea, jonka ratkaisemiseksi ei ole helppoa keinoa. Tutkimukseni aihe on tärkeä turvapaikanhakijoiden tilanteen vuoksi, jotta se saisi aikaan enemmän julkista keskustelua ja näkyvyyttä. Pyrkimystä emansipaatioon voi yrittää saavuttaa ja pitääkin monella eri tavalla. Keskusteluun pyrkiminen ja tiedon tuottaminen ovat mahdollisia keinoja tutkijan positioista käsin, johon pitää ehdottomasti tarttua.

8 TURVAPAIKANHAKIJAKESKUSTELUN SOSIAALISET KÄYTÄNNÖT HELSINGIN SANOMIEN UUTISOINNISSA

Helsingin Sanomien uutisoinnin tapojen ja kohteiden muotoutumissääntöjen rajauksia käyttäen löysin aineistosta 6 diskurssia. Diskurssit nimesin itse vapaasti seuraavanlaisesti: Turvapaikanhakijoiden hallinnoinnin diskurssi, kotoutumismahdollisuuksien diskurssi, tilastoinnin ja kaavioiden diskurssi, kantasuomalaisiin kohdistuvien haasteiden diskurssi, erilaisten reagointitapojen diskurssi ja turvapaikanhakijoiden elämäntilanteisiin liittyvä diskurssi.

Diskurssit representoivat sosiaalisina käytäntöinä turvapaikanhakijoista käytävää keskustelua yhteiskunnassamme ja kulttuurissamme.

8.1. Turvapaikanhakijoiden hallinnoinnin diskurssi

Turvapaikanhakijoiden saapumista rajaa se, onko vastaanottopaikoissa tilaa vai ei, sekä lainsäädäntö, joka määrittää onko turvapaikanhakija oikeutettu jäämään Suomeen.

Uutisessa esiintulopinta on hyvin usein poliittinen mutta myös perhe, työelämä tai kulttuuri voivat toimia alustana diskurssin esiintymiselle. Aineistossani diskurssin esiintulopinta on poliittinen ja sitä rajaavat virkamiehet. Uutisoinnissa tuodaan esiin maahanmuuttajien vastaanottamisen haluttomuus, minkä takia kaikki kunnat eivät halua osallistua vastaanottamiseen, sekä viitataan turvapaikanhakijoiden suureen määrään verrattuna tarjolla oleviin majoituspaikkoihin.

Otsikko: "Orpo: Johonkin ihmiset on pakko majoittaa"

Teksti: "Jatkossa on mahdollista sijoittaa vastaanottokeskuksia myös vastahakoisiin kuntiin. Valmiutta nostetaan nyt ja tarvittaessa toimitaan, sanoi maahanmuutosta vastaava sisäministeri Petteri Orpo (kok) HS:lle tiistaina Forssassa, jossa kokoomus piti eduskuntaryhmänsä kesäkokousta...."

"Täällä tarvitaan laajempaa keskustelua ja tietoa"

"Tämä on suurempi haaste kuin koko eurokriisi" (AR3)

Aineistossani diskurssi ilmenee poliittisessa keskustelussa ja sitä rajaavat virkamiehet, tässä tapauksessa maahanmuuttovirasto. Uutisoinnissa ryhmitellään turvapaikanhakijoita sen mukaan, missä on tilaa. Näin turvapaikanhakijat siirtyvät paikasta toiseen sen mukaan millaisia päätöksiä poliittiset toimijat ja virkamiehet tekevät.

Otsikko: "Turvapaikanhakijoita siirretään Helsingistä Joutsenoon ja Lammille"

Teksti: "Noin 40 ihmistä kuljetetaan maanantaina hätämajoitusyksikköön Joutsenoon ja toiset 40 hätämajoitusyksikköön Lammille, Maahanmuuttovirasto kertoi sunnuntaina" (AR15)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on perhe ja sitä rajaavat virkamiehet. Utisoinnissa asetetaan vastakkain naimisiin menneiden ihmisten tunteiden aitous ja turvapaikanhakijan oikeus jäädä Suomeen.

Otsikko: "Perjantaina häät, tiistaina käännytys"

Teksti: "Yksi pahimmista tapauksista pitkiin aikoihin. Tämä tuli niin puun takaa: en olisi odottanut näin nopeaa käännytystä, sanoo lakimies Mikael Karttunen, joka avusti miestä ja äitiä heidän turvapaikka-asiassaan"

"Jo aiemmin hallinto-oikeus hylkäsi pojan ja äidin turvapaikka anomuksen. Asia on nyt korkeimmassa hallinto-oikeudessa (KHO), joka oli kuitenkin ilmoittanut jo huhtikuussa poliisille, ettei aio antaa käännytykseen täytäntöönpanokieltoa"

"Naisen isä, kantahämäläinen maanviljelijä uskoo avioliiton olevan aito. Hän kuvailee tytärtään tasapainoiseksi ja määrätietoiseksi ihmiseksi"

"Lakimies Karttunen pitää tilannetta kohtuuttomana molemmille, mutta arvioi heillä olevan mahdollisuuksia. Esimerkiksi turvapaikka-asia on yhä vireillä KHO:ssa, eikä siinä ole huomioitu vielä avioliiton merkitystä. Mies voi myös hakea viisumia Suomeen, koska maahantulokieltoa ei ole" (AR28)

8.2 Kotoutumismahdollisuuksien diskurssi

Turvapaikanhakijoiden kotoutumismahdollisuuksia rajaa puhe "oikeista" pakolaisista, ja niistä, jotka eivät tarvitse turvapaikkaa.

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on poliittinen. Rajaavana instanssina toimii Maahanmuuttovirasto. Maahanmuuttovirasto osoittaa *oikeanlaisen* turvapaikanhakijan ja hänen tarvitsevutensa kansainväliseen suojeluun. Maahanmuuttovirasto myös luokittelee turvapaikanhakijat sen mukaan mistä maasta tulijat ovat suojelun tarpeessa ja missä maassa on turvallista.

Otsikko: "Suomessa yli kolmannes hakijoista tarvitsee turvaa"

Teksti: "Suomeen tulevista turvapaikahakijoista selkeästi alle puolet, ehkä vain runsas kolmannes on oikeasti kansainvälisen suojelun tarpeessa"

"Tilaston mukaan selkeimpiä suojelun tarvisijoita ovat somalialaiset, syyrialaiset ja irakilaiset. Somaliasta tulleista turvapaikanhakijoista peräti 72 prosenttia on saanut tänä vuonna myönteisen päätöksen, syyrialaisista 68 prosenttia. Sen sijaan Albaniasta saapuneista yksikään ei ole saanut myönteistä päätöstä. Nigeriasta tulleista

turvapaikanhakijoista myönteisen päätöksen on saanut tänä vuonna vähemmän kuin joka viides. Maahanmuuttoviraston mukaan oleskelu Nigeriassa on turvatonta vain osassa maata” (AR 23)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on poliittinen. Rajausta tekee maahanmuuttovirasto. Maahanmuuttovirasto luokittelee turvalliset ja turvattomat maat ja päättää mistä alueilta tulevat ovat oikeita turvapaikanhakijoita, jotka saavat turvapaikan.

Otsikko: ”Irak ei ole turvallinen maa”

Teksti: ”Valtaosa Suomeen tulevista turvapaikanhakijoista on Irakista. Maan alueiden turvallisuutta ja tulevaisuutta on hyvin vaikea arvioida kattavasti, sanoo Irakiasiantuntija Hussein al-Tae”

”Suomessa Maahanmuuttovirasto ilmoitti maanantaina aikovansa päivittää Irakia ja Somaliaa koskevat turvallisuusarvionsa” (AR 79)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on rajavartiolaitos, joka tekee rajauksen turvapaikanhakijasta. Rajavartiolaitos luokittelee turvapaikanhakijan laittomaksi ihmissalakuljettajaksi.

Otsikko: ”Ihmissalakuljettaja jäi kiinni Hesinki-Vantaalla”

Teksti: ”Lentokenttä. Rajavartiolaitos otti tiistaina kiinni ruotalaisen ihmissalakuljettajan Heksinki-Vantaan lentokentällä. Itävallasta tullut ruotsalainen yritti tuoda Suomeen samalla lennolla seitsemää henkilöä, joilla ei ollut asianmukaisia maahantuloasiakirjoja” (AR 50)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on työelämä ja sitä rajaa sisäministeriö. Uutisessa rinnastetaan turvapaikanhakijat työssäkäyviin suomalaisiin siten, että turvapaikanhakijoiden työssäkäyntiä pitäisi edistää eri toimenpitein, jotta he työllistyisivät samoin kuin suomalaiset ja kotoutusivat suomalaiseen yhteiskuntaan.

Otsikko: ”Töihin vaikka ilman palkkaa”

Teksti: ”Turvapaikanhakijat kaipaavat mielekästä tekemistä. Ministeriö ei poistaisi työ rajoituksia, mutta järjestöjen talkootyöhön ei ole esteitä”

”Ainakaan Suomen omakotiliiton toiminnanjohtaja Kaija Savolainen ei näe sille mitään estettä. Hakija sopisi Savolaisen mukaan vaikkapa kiertävän talonmiehen työpariksi. Suurin haaste on tietenkin kielikysymys”

”Varmista, että turvapaikanhakijalla on työskentelyoikeus. Turvapaikanhakija saa tätä varten todistuksen vastaanottokeskuksesta. Turvapaikanhakijalla on oikeus tehdä töitä kolmen kuukauden maassa oleskelun jälkeen. Jos henkilöpapereita ei ole, aikaraja on puoli vuotta” (AR87)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on kulttuurirahasto ja sitä rajaa Suomen Kulttuurirahasto ja pirkanmaalainen kulttuuriosuuskunta Uulu. Maahanmuuttajat asetetaan vastakkain paikallisten asukkaiden kanssa, joiden keskinäistä suhdetta halutaan vahvistaa ja edesauttaa näin turvapaikanhakijoiden kotouttamista.

Otsikko: "Maahanmuuttajien ja paikallisten taiteelle tukea"

Teksti: "Suomen kulttuurirahasto myöntää 130 000 euron apurahan Encounters - Kohtaamisia - hankkeelle, joka pyrkii lisäämään eri puolilla Suomea paikallisten ihmisten ja vastaanottokeskusten asukkaiden hyvää kanssakäymistä taiteen keinoin" (AR 89)

8.3 Tilastoinnin ja kaavioiden diskurssi

Turvapaikanhakijat rajataan keskustelussa sen mukaan, löytyykö heidän vaikeaan tilanteeseensa ratkaisua vai ei kaavioiden ja tilastoinnin avulla. Sen lisäksi rajausta turvapaikanhakijoista tehdään sen mukaan keitä he ovat ja miksi he haluavat tulla Suomeen.

Tilastollinen ja kaavioiden esittämisen diskurssi esiintyy uutisoinnissa kaikkein vähiten. Diskurssissa esitetään turvapaikanhakijat tilastojen valossa, sekä turvapaikan hausta ja turvapaikanhakijoiden tilanteen selvittämiseksi esitetään kaavioita.

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on poliittinen. EU-ministeri toimivat turvapaikanhakijoiden rajaavana instanssina. Uutisoinnissa tuodaan esiin turvapaikanhakijoiden vaikea tilanne, joka pitää jollain tavalla ratkaista vastakohtana sille, että sitä ei ratkaista. Ratkaisuehdotuksia on rajattu määrä (10), jotka ovat ministereiden laatimia.

Otsikko: "Millä keinoilla pakolaiskriisiin löytyisi ratkaisu?"

Teksti: "Eu-ministerit pohtivat tällä viikolla vaihtoehtoja pakolaiskriisin lievittämiseksi ja ratkaisemiseksi. HS esittelee kymmenen mahdollista keinoa"

"7. Lisää rahaa ruoka-apuun ja pakolaisleireille. Yksi monista syistä, miksi ihmiset ovat joutuneet lähtemään suurin joukoin Eurooppaan, on olojen huonontuminen pakolaisleireillä. Järjestöillä on rahaa noin 10 prosenttia vähemmän kuin viime vuonna. Ruoka-apua on jouduttu leikkaamaan monilla pakolaisleireillä"

"10. Auttaminen kotimaassa. Pakolaiskriisi ei ratkea ennen kuin olot turvapaikanhakijoiden kotimaassa ovat siedettävät. Siksi konfliktinratkaisu ja erilaiset kehitysapu toimet ovat erittäin monien asiantuntijoiden mielestä tärkein keino ratkaista kriisiä" (AR 60)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on poliittinen. Maahanmuuttovirasto ja Poliisi osoittavat maahanmuuttajat, joihin kohdistetaan turvapaikkahakemuksen prosessi. Turvapaikanhakijat luokitellaan myönteisen päätöksen saaviin ja kielteisen päätöksen saaviin, ja mitä päätöksestä turvapaikanhakijalle seuraa.

Otsikko: "Turvapaikanhakijoita on ennätysmäärä"

Teksti: "Hakemusten käsittelyajat uhkaavat venyä, eikä toivottu lisätyövoima välttämättä riitä. Uusia turvapaikanhakijoita on saapunut maahan tammikuusta lähtien hieman alle 8000. Se tarkoittaa, että yli neljännes kaikista tänä vuonna maahan tulleista uusista turvapaikanhakijoista on saapunut maahan kahden viime viikon aikana. Viime viikolla saapuneiden suurin ryhmä ovat irakilaiset, joita oli yli 900"

"Suomeen saapuvien turvapaikanhakijoiden määrän arvioidaan kasvavan tämän vuoden aikana 25 000-30 000:een, kertoi sisäministeriö perjantaina. Aiempi arvio hakijoista oli 15 000"

"Näin turvapaikkahakemus etenee. 1. Henkilö saapuu Suomeen ja hakee turvapaikkaa, 2. Poliisi ja Rajavartiolaitos haastattelee ja rekisteröi hakijan, minkä jälkeen hänet siirretään vastaanottokeskukseen, 3. Maahanmuuttovirasto selvittää, käsitelläänkö hakemus Suomessa, Kyllä vai ei → käännytys. 4. Maahanmuuttovirasto puhuttelee hakijaa ja selvittää hakemuksen perusteita, 5. Maahanmuuttovirasto tekee päätöksen, Kyllä → sijoitus kuntaan, ei → valitus oikeusasteisiin"

"Suomesta turvapaikkaa hakeneet 1.1-31.7.2015. Irak 1337 turvapaikanhakijaa, somalia 945, albania 422, afganistan 207, venäjä 124" (AR 17)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on poliittinen. Uutisessa lähteenä mainitaan maahanmuuttoviraston tulosalueen johtaja Juha Similä, Eurostatin tilastot, BBC ja The Economist, eli myös lehdistö, jotka toimivat turvapaikanhakijoiden osoittajina. Uutisessa on tarkoituksena luoda turvapaikanhakijoista kuvaus. Kuvaus tehdään luokittelemalla turvapaikanhakijoita sen mukaan keitä he ovat ja miksi he tulevat Suomeen. Sen lisäksi tuodaan esiin turvapaikanhakijoiden ominaisuuksia, kuten miesvoittoisuutta. Artikkelissa tuodaan myös esiin tilasto uusista turvapaikanhakijoista.

Otsikko: "Keitä pakolaiset ovat ja miksi he tulevat juuri nyt?"

Teksti: "HS keräsi vastaukset neljääntoista kysymykseen Euroopan pakolaiskriisistä"

"2 Miksi pakolaisia tulee Eurooppaan niin paljon juuri nyt? Monet syistä löytyvät Syyrian, Irakin ja Afganistanin yhä pahenevista olosuhteista..."

"11. Paljonko yksi turvapaikanhakija maksaa yhteiskunnalle päivässä keskimäärin? Yksi turvapaikanhakija maksaa Suomelle noin 40 euroa vuorokaudelle"

"5 Miksi niin moni pakolaisista vaikuttaa olevan miehiä? Suomeen tänä vuonna tulleista miesten osuus on 78 prosenttia. Arvioita Eurooppaan tulevien pakolaisten miesvoittoisuudesta on useita. Etenkin Välimeren ylittäminen huterilla veneillä on niin riskialtista, ettei siihen helposti ryhdytä. Niinpä lähtijä on todennäköisemmin nuori mies, jolla on parhaat mahdollisuudet selviytyä raskaasta matkasta. Jos mies saa turvapaikan, hän voi pyytämään jälkeen viranomaisilta perheenyhdistämistä"

“Uudet turvapaikanhakijat Suomessa ajalla 1.8.2013-31.8.2015, viisi suurinta kansalaisuusryhmää. Irak Somalia, Afganistan, Albania, Syyria” (AR 20)

8.4 Kantasuomalaisiin kohdistuvien haasteiden diskurssi

Turvapaikanhakijoiden suuri määrä rajaa turvapaikanhakijoihin suhtautumista. Suhtautumiseen vaikuttaa myös se, ovatko ennustetut uhat toteutuneet vai jääneet toteutumatta.

Maahanmuutosta uutisoidaan koskien mahdollista uhkaa Suomea tai suomalaisia kohtaan. Esiintulopintoja ovat politiikka sekä sitä useammin kyläyhteisö sekä sosiaalinen media.

Aineistossani esiintulopinta on poliittinen. Kuntaliitto osoittaa turvapaikanhakijan ja heihin kohdistuvat hallinnolliset toimenpiteet. Uutisessa luodaan uhkakuva, jossa turvapaikanhakijoille tarjottavat palvelut eivät tule olemaan riittäviä tulevaisuudessa. Turvapaikanhakijat esitetään siten, että heidän kotiutumisensa Suomeen on haastavaa.

Otsikko: “Suomi saa tuhansia uusia asukkaita - kuntien kantokyky koetuksella”

Teksti: “Meidän järjestelmämme ei toimi muutaman tuhannenkaan kotoutettavan osalta. Tilanne esimerkiksi pääkaupunkiseudulla on se, että kotoutumiskoulutukseen on jopa kahdeksan kuukauden jono”

“Jos saadaan kotouttaminen toimimaan, heistä tulisi kaivattua työvoimaa”

“Mikään kotoutuminen ja kielen opiskelu ei voi alkaa ennen kuin ihmisellä on koti ja kotikunta. Tässä on kuntien haaste”

“Suokonaukiokin epäilee, että kotoutumiskoulutuksen resurssit eivät riitä. Siksi pitäisi miettiä vaihtoehtoja: omaehtoinen opiskelu, töihin meno, etäopiskelu, yrittäjyys. Seuraavaksi ruuhkautuvatkin TE-toimistot, joissa heidän tilanteensa pitäisi kartoittaa.

“Se tulee vaatimaan henkilökohtaista palvelua, ja siinä pitäisi olla enemmän henkilökuntaa. Mitkään sähköiset palvelut eivät tätä asiakasryhmää auta, jos ei ole edes kieliversioita, Suokonaukio sanoo” (AR 81)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on poliittinen. Tutkimusjohtaja, presidentti Niinistö ja pääministeri osoittavat ja nimeävät turvapaikanhakijat. Turvapaikanhakijat asetetaan vastakkain turvallisuuden säilymiselle. Uutisessa oletetaan, että Suomeen tulleiden turvapaikanhakijoiden suuri määrä ja heidän oleskelunsa houkuttelee kantasuomalaisia uusiin aggressiivisiin mielenilmaisuihin. Mielenilmaisuihin voivat johtaa myös kansalaisten tyytymättömyys työttömyyteen, etuuksien leikkaamiseen ja Suomen vaikeaan taloustilanteeseen.

Otsikko: "Väkivaltaisiskut voivat ruokkia uusia iskuja"

Teksti: "Lahden ja Kouvolan iskut turvapaikanhakijoita vastaan voivat houkutella muita samanmielisiä vastaaviin tekoihin, tutkija varoittaa. Presidentti ja hallitus tuomitsivat iskut. Poliisi lisää turvatoimia"

"Teot ovat valitettavasti helposti kopioitavissa, sanoo Eurooppa-tutkimuksen verkoston tutkimusjohtaja Leena Malkki Helsingin yliopistosta"

"Tilanne on kärjistynyt hyvin nopeasti. Kriittinen kysymys on nyt, miten tilanteeseen puututaan poliittisen väkivallan ehkäisemiseksi"

"Sipilä sanoi ymmärtävänsä myös niiden ihmisten huolia, jotka ovat kauhuissaan turvapaikanhakijoiden suuresta määrästä samalla, kun 350 000 suomalaista on työttömänä, etuusia leikataan ja talous on kuralla" (AR 75)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on poliittinen. Virkamiehet osoittavat turvapaikanhakijat ja tekevät heistä taloudelliselle tilanteelle kohteen. Turvapaikanhakijoiden suuri määrä esitetään uhkana, johon ei ole varauduttu. Turvapaikanhakijat rinnastetaan Suomen heikkeneviin taloudellisiin resursseihin.

Otsikko: "Maahanmuutosta tulee budjettiin suurlasku"

Teksti: "Hallitus aloitti keskiviikkona ensi vuoden budjettiesityksen käsittelyn synkkenevissä taloustunnelmissa. Turvapaikanhakijoiden määrä on yllättänyt myös budjetintekijät, ja työttömyys pahenee yhä jyrkästi"

"Maahanmuutosta on tulossa Suomeen lähivuosina satojen miljoonien eurojen lisälasku. Kotouttamisrahoja tarvitaan jo ensi vuonna selvästi enemmän kuin valtiovarainministeri Alexander Stubbin (kok) elokuun budjettiesityksessä arvioitiin"

"Stubbin pohjaesityksessä kotoutukseen on varattu 105 miljoonaa euroa. Laskelma perustui oletukseen, että turvapaikanhakijoita tulisi tänä vuonna 2 750. Nyt puhutaan jopa 30 000 turvapaikanhakijasta" (AR 25)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on poliittinen. Turvapaikanhakijat nimetään poliisin toimesta. Turvapaikanhakijat luokitellaan uutisessa turvalliseksi, sillä aiemmin esiintyneeseen uhkaan ei ole saatu näyttöä. Turvapaikanhakijat yritetään kotouttaa suomeen järjestämällä heille majoitus asutusalueilta.

Otsikko: "Poliisi: keskuksat eivät ole lisänneet rikoksia"

Teksti: "Turvallisuustilanne ei ole muuttunut eivätkä rikokset ole lisääntyneet, kertoo poliisihallituksen poliisitarkastaja Tommi Reen"

"Uusia vastaanottokeskuksia on tänä vuonna perustettu turvapaikanhakija määrän vuoksi eri puolille maata. Joillakin alueilla paikalliset asukkaat ovat pelänneet keskuksen lisäävän rikollisuutta"

"On tervettä asuttaa turvapaikanhakijoita lähelle suomalaisia eikä korpeen tai metsään. Yhteiskuntaan kotoutuminen alkaa silloin heti."

"Varmaan oltiin kriittisiä ja pelättiin silloin, kun keskusta oltiin perustamassa. Mitään ongelmia ei kuitenkaan ole ollut" (AR 51)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on kyläyhteisö. Turvapaikanhakijat on osoittanut poliisi. Turvapaikanhakijoiden tilanne on kahtiajakoinen; toisaalta vastaanottokeskus on sulautunut kyläelämään, mutta toisaalta vastaanottokeskus on aiheuttanut huolta turvattomuuden ja rikollisuuden kasvusta. Turvapaikanhakijat rinnastetaan tavanomaisiksi asukkaiksi, jotka eivät aiheuta enempää vaivaa kuin kantasuomalaisetkaan, joten uhkaa ei ole.

Otsikko: "Vastaanottokeskus sulautui kyläelämään"

Teksti: "Kirkkonummen Evitskogiin elokuussa perustettu tilapäinen 300 turvapaikanhakijan vastaanottokeskus on herättänyt asukkaissa huolta turvattomuuden ja rikollisuuden kasvusta"

"Evitskogilaisten epäily rikollisuuden kasvusta on osoittautunut turhaksi.

Poliisi ei ole kuitenkaan joutunut uurastamaan Kirkkonummella sen enempää kuin ennenkään" (AR 4)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on sosiaalinen media. Turvapaikanhakijat otetaan kohteeksi sosiaalisen median ja tutkijoiden toimesta. Turvapaikanhakijat rinnastetaan vihakirjoituksen ja mahdollisen väkivallan uhreiksi. Uutisessa tuodaan esiin väkivallan uhan toteutumisen konkreettisin teoin.

Otsikko: "Maahanmuutosta tuli myös sukupuolten sota"

Teksti: "Tutkijoiden mukaan vihaviestit luovat kuvaa vihollisleiristä, jolta saatetaan kieltää jopa ihmisuus"

"Kielenkäytön tutkija Salmi-Tolosen mukaan viha viestien käyttö muistuttaa sodan kieltä. Viesteissä uhkaillaan sellaisella, johon sodissa syyllistytään oikeasti, kuten siviilien raiskauksilla. Luulen, että poikkeusoloissa tällaisiin raakuuksiin syyllistyvät nekin, jotka eivät muutoin voisi kuvitella sellaista tekevänsä. En tiedä päteekö se näiden viestien lähettäjiin, mutta miellelyhtymää ei voi välttää viestejä lukiessaan"

"Torakaksi tai ali-ihmiseksi haukkuminen ei ole tutkijoiden mukaan vaaratonta. Pettersonin mukaan vihapuheen yleistyminen voi tehdä rasismista ja naisvihasta arkipäiväisempää. Samaan aikaan rasismi muuttuu: se ei enää kohdistu ihonväriin tai "rotuun", vaan kulttuuriin ja uskontoon"

"Tekstin lisäksi on alettu lähettää videoita ja äärimmäisen väkivaltaisia kuvia.

Nämä viestit eivät ole pelkkää tyhjää puhetta. Pitää muistaa, että sanat voivat johtaa tekoihin" (AR33)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on kyläyhteisö. Turvapaikanhakijat nimetään asukkaiden toimesta. Turvapaikanhakijat luokitellaan uhaksi siten, että heidän saapumisensa aiheuttaa kuntalaisten rahallisten resurssien vääränlaista käyttöä sekä työttömyyden kasvavaa uhkaa turvapaikanhakijoiden lisääntyessä. Uhkaa aiheuttaa myös mahdollisesti turvapaikanhakijoissa olevat miehet. Turvapaikanhakijat rinnastetaan kylälle koituviin ylimääräisiin menoihin ja ne koetaan taakaksi.

Otsikko: "Hätämajoituskeskus huolestuttaa röykkäläisiä"

Teksti: "Pienelle 2000 asukkaan kylälle maahanmuutto on vierasta. Täällä ei taida nyt olla yhtään maahanmuuttajaa. Mutta työttömyyttä on jo ennestään paljon"

"Nyt se (kylpylä) korjataan meidän verorahoillamme turvapaikanhakijoille. Luulen, että sairaalalle olisi löytynyt parempaakin käyttöä"

"En kuitenkaan ole missään nimessä rasisti, enkä halua sellaisena esiintyä. Kujalan mukaan kylällä ollaan oltu huolissaan erityisesti siitä, ovatko tulijat pääosin nuoria miehiä" (AR 39)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on asukasyhteisö. Turvapaikanhakijat osoitetaan paikallisten asukkaiden toimesta. Uutisessa rinnastetaan turvapaikanhakijat ongelmien esiintymiseen heidän erilaisen kulttuurinsa pohjalta. Turvapaikanhakijoiden kulttuurin oletetaan olevan avoimen seksuaalinen ja hyväksyvä alaikäisiin nähden. Turvapaikanhakijat rinnastetaan myös taloudelliseen ahdinkoon ja sopeutumattomuuteen kauhavalaiseen yhteisöön, sekä mahdollisiin paikallisten vastustajien väkivallantekoihin. Yrittäjien keskuudessa turvapaikanhakijat rinnastetaan myös tuloeräksi.

Otsikko: "Pakolaisten tulo sai kauhavalaiset hämmennykseen"

Teksti: "Vastaanottokeskuksen avaaminen pelottaa ja huolettaa mutta myös innostaa kaupungin asukkaita"

"He ovat nuoria miehiä, ja me tiedämme, mikä kulttuuri heillä siellä on. Nyt meillä on pikkutyttöjä tuolla liikenteessä, kauhistuttaa ajatus. Kymmenet kauhavalaiset yläkoululaisten vanhemmat ovat uhanneet vetää lapsensa koulusta"

"Paikallisista toimijoista keskukselle löytyy myös kannattajia, esimerkiksi yrittäjien keskuudessa"

"Kaupunginhallituksen puheenjohtaja Heikki A. Hakala pelkää, että ylikierroksilla käyvä keskustelu etenkin sosiaalisessa mediassa yllyttää joitakin paikallisia väkivallantekoihin"

"Ihmisiä on sääli, kun he lähtevät sieltä kurjista oloista, Mutta sitten on tämä vastakkainasettelu, että miten me pystymme heidät kaikki elättämään ja kuinka me saamme heidät sopeutumaan Kauhavan oloihin" (AR 46)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on kansalaistoiminta ja sosiaalinen media. Vapaaehtoiset ja Pelastakaa Lapset Ry nimeävät turvapaikanhakijan ja tekevät siitä objektin. Uutisessa turvapaikanhakijalapsen rinnastetaan heitteille jätetyiksi. Uhka on siinä, kuka hoitaa yksinäisten lasten avun saamisen viranomaistoimin.

Otsikko: "Yksin tulevat pakolaislapset lähes heitteillä Suomen asemilla"

Teksti: "Ilman vapaaehtoisia lapset olisivat olleet rautatieasemalla yksin, vailla tietoa siitä, mistä hakea apua. Kansalaistoiminnan päällikkö Riitta Kauppinen on järkyttynyt siitä, että lasten auttaminen ei ole ollut kenenkään vastuulla. Lapsista huolehtiminen ei voi olla vapaaehtoistoiminnan vastuulla. Asemilla voi tapahtua mitä tahansa, ja on suuri riski siitä, että lapsia katoaa" (AR 56)

8.5 Erilaisten reagointitapojen diskurssi

Turvapaikanhakijoita kohtaan suunnatussa keskustelussa otetaan turvapaikanhakijoita mukaan ja suljetaan pois sen mukaan, näyttäytykö tilanne epätoivoisena vai toivorikkaana.

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on hätämajoituspaikka. Maahanmuuttovirasto nimeää turvapaikanhakijat ja tekevät siitä objektin. Turvapaikanhakijat rinnastetaan sellaisiksi avuntarvitsijoiksi, jotka tarvitsevat hätämajoitusta, jota on järjestettävä vähäisistä resursseista huolimatta. Suomen kunnat suhtautuvat eri tavoilla turvapaikanhakijoiden auttamiseen.

Otsikko: "Hätämajoitustilat uhkaavat loppua"

Teksti: "Tähän asti maahanmuuttovirasto on kysynyt kuntien halukkuutta keskustusten perustamiseen. Ellei tahti kiristy nopeasti, vapaaehtoisuudesta luovutaan. Esimerkiksi Forssa, Keuruu ja Vihti ovat torjuneet keskuskeskukset, joihin olisi mahtunut yhteensä noin tuhat ihmistä. Turussa on jouduttu turvautumaan osin telttamajoitukseen. Telttoja saatetaan pystyttää myös muualle. Asiaan on varauduttu ainakin Joutsenossa ja Rovaniemellä. SPR:llä on telttoja jopa 10 000 hengelle" (AR 5)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on työelämä. Turvapaikanhakijat osoitetaan ministerien toimesta. Vastakkainasettelua on naapurien vastustamisen ja ministerin halukkuudessa asuttaa turvapaikanhakija omaan asuntoonsa.

Otsikko: "Naapurit kahta mieltä Sipilän majoitustarjouksesta"

Teksti: "Sipilän naapurit olivat kahta mieltä hänen perheensä omakotitalon luovuttamisesta pakolaisten käyttöön. "Järkyttävä tieto. Olisi ensin kysynyt asukkaiden mielipidettä. Nyt vain tylästi ilmoitetaan. Erilaisia pelkoja se herättää. Me olemme vasta rakentaneet talomme tänne. Luulimme, että saamme asua rauhallisella alueella" "Toivottavasti taloa ei luovuteta nuorelle miesporukalle".

"Ihan oikein, kunhan talo asutetaan perheillä". "Ymmärrän pakolaisten hädän. Ukkineni oli luovutetusta Karjalasta. Hän muisteli usein, miten hänen perhettään autettiin Suomessa evakkomatalla" (AR12)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on kansalaistoiminta. Turvapaikanhakijat nimetään mielenosoittajien toimesta. Uutisessa asetetaan vastakkain turvapaikanhakijoiden oikeus suojeluun ja kansalaisten mielenilmaus turvapaikkapolitiikkaa kohtaan.

Otsikko: "Mielenosoittajat vaativat rajoja kiinni pakolaisilta"

Teksti: "Kemissä ja Torniossa mielenosoittajia oli 200-300, Helsingissä marssi äärioikeisto. "Meille riittää hallituksen vastuuton pelleily, jossa ei ole mitään järkeä" (AR 54)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on vapaaehtoistyö. Vapaaehtoistyöntekijät rajaavat turvapaikanhakijat ja nimeävät ne avun tarvitsijoiksi.

Otsikko: "Auttajien vyöry yllätti järjestöt"

Teksti: "Turvapaikanhakijoiden määrän kasvu on herättänyt suomalaiset auttamaan ennennäkemättömällä tavalla. Auttamishalu näkyy sekä spontaaneina ryhminä sosiaalisessa mediassa että vapaaehtoistulvana järjestöissä". "Olen mukana, koska ajattelen, että jos ihmisellä on hätä, häntä pitää auttaa. Kenenkään ei Suomessa pidä asua teltassa, jos minun kotonani on tilaa" (AR7)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on elinkeinoelämä. Kansalaiset rajaavat turvapaikanhakijat. Turvapaikanhakijat rinnastetaan hyödykkeeksi.

Otsikko: "Moni hyötyy turvapaikanhakijoista"

Teksti: "Suomeen tulijat lisäävät esimerkiksi ruokakauppojen myyntiä. Koko kansantalous hyötyy turvapaikanhakijoista, jos teemme kotouttamisen hyvin. Jos maahanmuuttaja on töissä, hän tuo rahaa kansantalouteen"

"Siikajoen Ruukin taajamaan elokuussa avattu vastaanottokeskus on lisännyt myyntiä paikallisissa vähittäiskaupoissa. Hedelmäosastoa on pitänyt laajentaa. Turvapaikanhakijat ostavat paljon vihanneksia sekä eksoottisia hedelmiä" (AR 67)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on perhe. Kansalaiset nimeävät turvapaikanhakijat ja turvapaikanhakijat nimetään avun tarvitsijoiksi.

Otsikko: "Perhe Pispalasta otti kotiinsa irakilaisperheen"

Teksti: "Pakolaisperhe luuli, että Suomessa ei auteta"

"Järviluoman päätös kypsyi elokuussa, kun uutiset täyttyivät pakolaiskriisistä. Viimeinen niitti oli se, että vastaanottokeskuksetkin olivat täynnä. Siinä kohtaa tuli auttamisen tuska, että mitä voi tehdä ihminen vaille mitään resursseja, hän sanoo keittiössään. Vaikka olihan niitä resursseja. Hän siirsi sänkynsä olohuoneeseen ja tyhjensi oman makuuhuoneensa"

"Tärkeintä oli, että irakilaisperhe pääsi nukkumaan. He olivat olleet matkalla 17 vuorokautta. Tytöllä oli painajaisia" (AR 9)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on koulutuspaikka. Opiskelijat tunnistavat turvapaikanhakijat ja haluavat auttaa.

Otsikko: "Nuoret auttavat hädässä"

Teksti: "Stadin ammattiopiston nuoret kuljettivat maanantaina talvivaatteita ikäisilleen turvapaikanhakijoille. Yhteistyö SPR:n kanssa jatkuu"

“Kukaan ei ole jäänyt pois, koska ei haluaisi auttaa SPR:ää tai sen kautta turvapaikanhakijoita. Aluksi jotkut ihmettelivät, että mikä juttu tämä. Saatetaan heittää läpällä, että ne tulevat ja vievät meidän duunit, mutta nyt ollaan heti etunenässä lähtemässä auttamaan” (AR 90)

8.6 Turvapaikanhakijoiden elämäntilanteisiin liittyvä diskurssi

Turvapaikanhakijoiden vastaanottamista rajaa Suomen hyvä maine kohdemaana, joka houkuttelee maahanmuuttajia. Turvapaikanhakijoiden tuloa Suomeen rajaa turvapaikanhakijoiden syyt, kuten oman maan huono tilanne, josta halutaan päästä pois.

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on pakomatka. Vapaaehtoiset auttajat ja poliisi nimeävät turvapaikanhakijan. Vastakkainasettelua tehdään sen pohjalta, että turvapaikanhakija haluaa ihmisoikeuksiensa toteutuvan.

Otsikko: “Suomessa parhaat poliisit, tahdon jäädä tänne”

Teksti: “Bulgariassa poliisi löi ja kohteli minua kuin eläintä. Poliisi vei myös puhelimeni. Täällä poliisi on ollut ystävällinen” (AR 55)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on Suomen pakolaisten tuloa Suomeen hallinnoiva Maahanmuuttovirasto, joka on osoittanut turvapaikanhakijat tilastoinnin avulla. Turvapaikanhakijoita verrataan sen mukaan, mistä syistä he haluavat saada turvapaikan mieluummin Suomesta kuin Ruotsista.

Otsikko: “Irakilaiset tulevat nyt mieluummin Suomeen kuin Ruotsiin”

Teksti: “Suomessa asuu melko paljon irakilaisia. Suomi on tänä vuonna hyväksynyt enemmän irakilaisten turvapaikkahakemuksia kuin Ruotsi. Suomi erottaa muista Pohjoismaista myös se, ettei Suomella ole Irakin kanssa takaisinottosopimusta toisin kuin muilla Pohjoismailla” (AR 47)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on pakolaisleiri. Turvapaikanhakijat on oman kansan keskuudessa tunnistettu turvapaikkaa hakeviksi. Turvapaikanhakijat on luokiteltu omassa maassaan turvapaikanhakijoiksi, jotka aikovat lähteä pois vastoin tahtaan.

Otsikko: “Katkera lähtö kotimaasta”

Teksti: “Irakilainen Khudrunin perhe ei ole koskaan käynyt ulkomailla eikä haluaisi lähteä nytkään. Heitä ajaa pois kuolemanpelko. “Kun vierailen pakolaisleireillä, näen ihmisten kasvoista, kuinka he kuolevat hiljaa. he ovat menettäneet kaiken, mitä ovat

saavuttaneet elämässään, eikä pakolaisleireillä ole tulevaisuutta. Se on sydäntä särkevää” Sanoo Irakilaisen Kaldea katolisen kirkon arkkipiispa Bashar Warda” (AR 45)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on Erbilin kaupunki Irakissa. Alueen kansalaiset ovat tunnistaneet avun tarvitsijat. Erbilin asukkaat ovat asettaneet vastakkain Isisin joukot ja heitä vastaan taistelevat kurdit, sekä tunnistaneet taistelutantereelle väliin jäävät arabit.

Otsikko: ”Turvasatama kauhun kalifaatin kyljessä”

Teksti: ”Isis on kuin syöpä, sanoo Isisin hallinnassa aiemmin olleen arabikylän päällikkö Sheikh Khalil al-Shimmeri. Mutta Isis ajettiin kylästä jo vuosi sitten. Miksi peshmergat eivät päästä meitä palaamaan vielä kukaan kotiin?” päällikkö tivaa. Erbiliin johtavan tien varrella peshmergojen tarkastuspisteille kasautuu iltahämärän laskeutuessa pitkiä autojonoja. Etelän arabialueilta virtaa Kurdistanin sydänmaita kohti autoja, joiden peräkontit on pakattu täyteen muuttotavaraa. Yhdestä asiasta ei jää epäselvyyksiä: tämä seutu on yksi Eurooppaakin koettelevan pakolaiskriisin alkulähteistä” (AR 32)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on perheyhteisö. Yksittäiset kansalaiset osoittavat turvapaikanhakijat. Vastakkainasettelua tehdään sen pohjalta ketkä päättävät jäädä ja ketkä lähtevät, ja miksi. Ratkaisu ei ole niin yksiselitteinen kuin yksittäinen kansalainen antaa olettaa. Rohkeutta ja taistelutahtoa ei löydy kaikilta, ja syitä lähteä kotimaastaan on monia.

Otsikko: ”Suomesta palannut Zuber ei taivu Isisin edessä”

Teksti: ”Entinen pakolainen toivoo, että kurdit jäisivät rakentamaan kotimaataan. ”Soitin ystäväilleni ja kyselin, että jättekö kotinne näin helpolla? Annatteko muutaman paljain varpain saapuvan arabin tai somalialaisen tulla ja viedä tuosta vain kotinne? Jos sota leviäisi Kurdistanin puolelle, Zuber lähettäisi lapsensa Suomeen. Mutta itse hän jäisi” (AR 31)

Aineistossani diskurssin esiintulopinta on sosiaalinen media. Uutistoimisto nimeää salakuljettajat. Turvapakanhakijan tilanne ei ole normaali, jota verrataan normaaliin pienen lapsen elämäntilanteeseen.

Otsikko: ”Kuva kuolleesta pakolaislapsesta muuttui ikoniksi”

Teksti: ”Turkissa merenrantaan huuhtoutuneesta hukkuneesta pakolaislapsesta on tulossa koko pakolaiskriisin symboli. Pikkupojan kuvan jako facebookissa on suututtanut monia. Ravisteleva kuva, joka menee suoraan ihon alle, ei ole sitä, mitä halutaan varoittamatta nähdä. Kuvan voima on siinä, että moni voi samaistua siihen - nähdä pikkupojan tilalla oman lapsensa. Usein väitetään nykyihmisen näkevän niin paljon ahdistavaa materiaalia, ettei mikään enää kosketa. Näin ei selvästi ole. Empatia ei ole rajallinen resurssi” (AR 6)

9 TURVAPAIKANHAKIJAKESKUSTELUN SOSIAALISET REPRESENTAATIOT HELSINGIN SANOMIEN UUTISOINNISSA

9.1 Ihmisten hallintaa ja hallinnointia

Analyysistä voi päätellä, että turvapaikanhakijauutisoinnissa representoituu ihmisten hallinta. Hallinnan representaatiossa näyttäytyy, että turvapaikanhakijoiden vaikeaa tilannetta yritetään selvittää ja ratkaista käyttämällä keinoina hallintaa ja hallinnointia.

Hallinnan representaatiossa teemana esiintyy poliittisuus. Turvapaikanhakijoiden tilanne on politisoitu, jossa ratkaisukeskeisesti hallintaa toteutetaan pakolla, jos vapaaehtoinen turvapaikanhakijoiden sijoittaminen kuntaan ei toteudu. Turvapaikanhakijat siirtyvät paikasta toiseen sen mukaan millaisia päätöksiä poliittiset toimijat ja virkamiehet tekevät. Turvapaikanhakijoiden hallinnassa toteutetaan poissulkemista ja mukaan ottamista sen mukaisesti onko vastaanottopaikoissa tilaa. Poissulkemista määrittää myös lainsäädäntö, jonka nojalla turvapaikanhakijoita karkotetaan tai heidän annetaan jäädä.

Suomalaiset pakolais- ja turvapaikkapoliittiset kannanotot vuosina 2005–2015 heijastavat yleistä EU-tason poliittista keskustelua ja säännöstöä. Keskustelussa aiheina lisääntyi ”vetovoima” sekä turvapaikka- ja kotouttamisjärjestelmien kustannukset. Aiempaa enemmän myös käytiin keskustelua lieveilmiöistä, eli turvapaikkajärjestelmän mahdollisesta hyväksikäytöstä ja sen ehkäisystä. Suomessa on oltu huolissaan valtiontalouden kestävydestä, jonka vuoksi turvapaikanhakijoiden kulujen vähentäminen on esiintynyt poliittisessa keskustelussa. Vastaanottojärjestelmän ja hakemusten käsittelyn kustannusten vähentäminen on noussut esiin käytäessä keskustelua ”vetovoimatekijöistä”. ”Vetovoimatekijöillä” tarkoitetaan turvapaikanhakijoiden mahdollisesti tekemää vertailua kattavista julkisista palveluista ja korkeimmista sosiaalietuuksista eri maiden välillä, joka vaikuttaa heidän turvapaikanhakumaansa valintaan. (Välimäki 2019, 52–53.)

Osa turvapaikanhakijoihin kohdistuvista uudistuksista ovat heikentäneet ulkomaalaisten oikeusturvaa. Uudistuksilla on pyritty vähentämään turvapaikanhakijoiden määrää, vähentämään kotouttamiseen käytettäviä resursseja

sekä vähentämään perhesiteen perusteella tapahtuvaa maahanmuuttoa. (Välimäki 2019, 55.) Kansainvälistä suojelua on voinut saada turvapaikan, toissijaisen suojelun tai humanitaarisen oleskeluluvan saamisen myötä. Mikäli edellytykset turvapaikan saamiselle tai toissijaiselle suojelulle eivät ole täyttyneet, on voinut saada oleskeluluvan humanitäärisin perustein. Kuitenkin Suomen lainsäädännöstä poistettiin kokonaan oikeus saada humanitäärisistä syistä oleskelulupa vuonna 2016. Humanitääriset perusteet olivat koskeneet henkilöä, joka ei ole voinut palata omaan kotimaahan tai pysyvään asuinmaahan esimerkiksi huonon turvallisuustilanteen, aseellisten selkkauksien, ihmisoikeusrikkomusten tai ympäristökatastrofin seurauksena. (Lyytinen 2019, 19–20.)

Turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa on Suomessa heikennetty ulkomaalaislain muutoksilla (646/2016), jolla kavennettiin oikeutta oikeusapuun. Tämä tarkoittaa käytössä sitä, että suuri osa ihmisistä jää muutoksen seurauksena oikeusavun ulkopuolelle turvapaikkatutkimuksen aikana (Heikkilä & Mustaniemi-Laakso 2019, 78, Eduskunnan asiamies 2016 mukaan.)

Lainsäädännöllisten muutosten lisäksi on tehty muutoksia käytänteissä, jotka ovat vaikuttaneet turvapaikanhakijoiden oikeusturvan toteutumiseen ja haavoittuvuuden tunnistamiseen. Maahanmuuttovirasto on tiukentanut linjaansa, miten arvioidaan koettua fyysisen ja henkisen väkivallan pelkoa. Päätökset, jotka koskevat nuorta työkäistä miestä ovat useammin kielteisiä kuin aiempina vuosina. Myös haavoittuvuuden tunnistamisessa ja huomioimisessa on havaittu puutteita, kuitenkin haavoittuvuuden holistinen huomioiminen edellyttää, että mikään ihmisryhmä ei ole lähtökohtaisesti ei-haavoittuvana. (Heikkilä & Mustaniemi-Laakso 2019, 80.)

Horsti (2005, 278–279) on tuonut tutkimuksessaan esiin, että turvapaikanhakijoihin liittyvässä tunnistamisessa on pulmia. Turvapaikanhakijoihin liittyvät näkökulmat tukivat pelkästään viranomaisten hallinnollisia toimia. Turvapaikanhakijoita ei haastateltu, vaan viranomaistaholta määriteltiin turvapaikanhakijan asema.

Turvapaikanhakijoiden representaatioon liittyy myös tunne, pakon omaisuus ja velvoittavuus. Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (2011/746) määrittelee turvapaikanhakijoiden vastaanottamisen, joka on Suomea velvoittava. Sama laki määrittelee turvapaikanhakijan ja hänen oikeutensa saada suojelua. Suomi ei voi kieltäytyä turvapaikanhakijoiden turvapaikkahakemusten käsittelystä, koska on sitoutunut noudattamaan turvapaikanhakijoiden asemaa ja oikeuksia koskevia EU:n direktiivejä. (Välimäki 2019, 53.) Horstin (2005, 286.) tuloksista ilmenee myös, että pakolaisten tilannetta kuvataan ”kriisitilanteena”, joka pakolla yritetään ottaa hallintaan. Silloin esiin nousee välttämättömyys diskurssi hallinnan toteuttamiseksi.

Horsti (2005, 278–279) tuo esiin tutkimuksessaan, miten media on kyvytön tuomaan esiin turvapaikanhakijoiden omaa ääntä. Turvapaikanhakijoita ei useinkaan haastatella, joten he eivät voi määrittää sitä, mikä heidän tilanteessaan määrittyy ongelmaksi, syyksi ja ratkaisuksi. Äänettömyyden yksi syy on turvapaikanhakijoiden heikko kielellinen kompetenssi. Hallitseviksi näkökulmiksi uutisoinnissa nousee siten viranomaisten näkökulmat ja hallinnolliset toimet.

9.2 Tietynlaisia turvapaikanhakijoita otetaan vastaan ja ruvetaan kotouttamaan Suomeen

Analyysistä voi päätellä, että turvapaikanhakijauutisoinnissa representoituu turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen ja kotouttaminen Suomeen. Vastaanottamisen ja kotouttamisen representaatiossa näyttäytyy, että turvapaikanhakijoiden vaikeaa tilannetta yritetään selvittää ja ratkaista käyttämällä keinoina vastaanottamista ja kotouttamista.

Turvapaikanhakijoiden vastaanottamisessa ja kotouttamisessa näyttäytyy teemana ”oikeanlainen pakolainen” puhe. Keskustelussa luokitellaan turvapaikanhakijat, joilla on oikeus hakea turvapaikkaa ja ne turvapaikanhakijat, joilla ei ole. Turvapaikanhakijat luokitellaan eri kategorioihin, ja joihinkin kategorioihin kuuluvat eivät ole ”oikeita” turvapaikanhakijoita, sillä yksikään ei ole saanut myönteistä päätöstä, kuten Albaniasta saapuneet henkilöt. Uutisen otsikossa mainitaan, että Suomessa yli kolmannes hakijoista tarvitsee turvaa. Uutisointi toimii tositteena vääränlaisten turvapaikanhakijoiden olemassaolosta ja heidän toiminnastaan, koska virkavallan toimesta on todistettu, että kolmannes tarvitsee turvaa ja loput kaksi kolmannesta eivät. Maahanmuuttovirasto arvioi, että Nigeriassa vain osa maasta on turvaton, ja loppuosa maasta on siis turvallinen.

Turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen ja kotouttaminen ovat poliittisia toimia. Horsti (2005, 289–292) esittää miten etnisyys vaikuttaa turvapaikanhakijan määrittämiseen. Tiettyyn etniseen ryhmään kuuluvaan ihmiseen liitetään piirteitä ja ”faktoja”, joiden pohjalta muodostetaan laajempia stereotypioita tiettyyn kansalaisuuteen kuuluvista ihmisistä. Tiettyyn maahan tai ihmisryhmään liitetään piirteitä ja tehdään kategorisointia, jolloin syvempi ja henkilökohtaisempi kuva ihmisestä jää auttamattomasti piiloon.

Uutisoinnissa nimetään turvapaikanhakijoita laittomaksi ja nimetään salakuljettaja. Keskustelu todistaa joidenkin ihmisten olevan väärinä turvapaikanhakijoita sen perusteella, että heidät on nimetty ”laittomaksi” ja ”salakuljettajaksi”.

Salakuljettajaksi ja laittomasti maahan tulleiden nimeäminen todistaa, että vääränlaisia turvapaikanhakijoita on olemassa. Uutisoinnilla kerrotaan, että heitä vastaan yritetään taistella, sillä otsikko kertoo, että *”ihmissalakuljettaja jäi kiinni Helsinki-Vantaalla”*. (AR50)

Keskustelu turvapaikanhakijoiden oikeudesta turvapaikkaan osoittautuu haasteelliseksi tehtäväksi. Ihmisoikeuskeskustelu jää auttamattomasti tilanteen hallinnan ja laittomuuden jalkoihin. Horsti (2005, 287) paikantaa tutkimuksessaan myös *”laittomuus”* diskurssin, joka nostaa turvapaikanhakijat keskusteluun. Keskustelussa käytetään silloin termejä laitton maahantulo, salakuljetus, rikollisuus, muu häirintä ja järjestysongelma, joilla viitataan maahanmuuttajiin. Horsti myös paikantaa perusteettomuuskehyksen, joka on vahva ja jättää alleen ihmisoikeuskehyksen.

Tutkimustuloksista ilmenee, että turvapaikkahakijakeskustelussa luokitellaan *”oikeat”* turvapaikanhakijat ja heille annetaan kotouttamisen palveluita. Uutisissa esitetään, että turvapaikanhakija, jolla on työskentelyoikeus, on toivottu Suomeen (AR 87). Keskusteluissa havaitaan turvapaikanhakijoiden luokittelua, joka määrittää sen onko henkilö sopiva asumaan Suomeen ja saamaan pakolaisaseman. Työtä tekevät ja siihen pystyvät turvapaikanhakijat ovat tervetulleita Suomeen.

9.3 Turvapaikanhakijoiden tilannetta selvitetään tilastoinnin ja kaavioiden avulla

Analyysistä voi päätellä, että turvapaikanhakija uutisoinnissa representoituu turvapaikanhakijoiden tilanteen selvittäminen käyttäen apuna tilastointia ja kaavioita. Tilastojen ja kaavioiden avulla yritetään löytää ratkaisu turvapaikanhakijoiden tilanteeseen. Ratkaisuehdotuksia esitetään rajattu määrä ja ne ovat ministereiden laatimia. Uutinen esittää ratkaisuvaihtoehdot otsikolla *”millä keinoilla pakolaiskriisin löytyisi ratkaisu”* (AR60).

Turvapaikanhakijapuheessa representoituu tilastot. Tilastojen avulla näytetään, että *”turvapaikanhakijoita on ennätysmäärä”*, sekä kerrotaan turvapaikanhakijoiden määrät ja kansalaisuudet (AR17). Turvapaikanhakijoiden tilannetta konkretisoidaan esittämällä tilastoja. Pakolaiskriisin luonnetta ja *”pakolaistulvaa”* esitetään suurten pakolaismäärien esiintuomisella uutisoinnissa. Tilastojen avulla kerrotaan, kuinka paljon turvapaikanhakijoita on tullut Suomeen, ja ne kertovat turvapaikanhakijoista vain määrät ja kansalaisuudet, mutta jättävät kertomatta paljon muuta turvapaikanhakijoiden tilanteesta. Horsti (2005, 289–292) esittää, että turvapaikanhakijoita kategorisoimalla kansalaisuuden mukaan, *”vietnamilaiset”*,

“somalialaiset”, yhteiskuntaa voidaan jäsentää paremmin tilastojen pohjalta, sekä mitata ja hallinnoida. Omassa tutkimuksessani nousee esiin samanlainen turvapaikanhakijoiden jäsentäminen tilastoinnin avulla.

Tilastojen ja kaavioiden esittäminen turvapaikakkahaun prosessista antaa kuvan, että turvapaikanhakijoiden tilanne on virkamiehillä ja poliittisilla päättäjillä tiedossa ja ajan tasalla. Tämä tuo hallinnan tunnetta, sekä luo turvallisen vaikutelman siitä, että suuret ihmismäärät saapuvat Suomeen “hallitusti”.

9.4 Maahanmuuton haasteet ja ongelmat

Analyysistä voi päätellä, että turvapaikanhakijauutisoinnissa representoituu turvapaikanhakijoiden tuomat haasteet ja ongelmat kantasuomalaisten arkeen.

Haasteena uutisoinnissa tuodaan esiin turvapaikanhakijoiden suuri määrä sekä kotiutuminen Suomeen. Muita uhkakuvia ovat vihapuheen lisääntyminen, verovarojen vääränlainen käyttö sekä työttömyyden kasvu. Uhkakuvassa esiintyy sukupuolittuneena miehet, sopeutumattomuus ja seksuaalinen häirintä, mutta myös lisääntyvät väkivallanteot ja yksin maahan tulleet alaikäiset lapset ja heidän hoitamisensa.

Turvapaikanhakijoiden representaatioissa esiintyy tunteena uhka. Uutisessa luodaan uhkakuvia siitä, että turvapaikanhakijoille tarjottavat palvelut eivät ole riittäviä. Uhan tunnetta herättää uutisointi, jossa kerrotaan turvapaikanhakijoiden tulemisen Suomeen aiheuttavan kantasuomalaisten aggressiivista vastustamista. Uhkaa aiheuttaa myös mahdollinen kansalaisten tyytymättömyys työttömyysasteeseen, etuuksien leikkaamiseen ja Suomen vaikeaan taloustilanteeseen.

Toisaalta uutisoinnissa turvapaikanhakijat representoituu tavallisiksi kansalaisiksi uhkakuvista huolimatta. Uutisoinnissa todetaan, että vastaanottokeskukset eivät ole lisänneet rikoksia (AR 51) ja vastaanottokeskus sulautui kyläelämään (AR 4). Uutisoinnissa tuodaan esiin, että turvapaikanhakijoihin kohdistuvat yleiset ennakkoluulot ovat turhia. Turvapaikanhakijat nähdään myös yrittäjyyden näkökulmasta tuloeränä, sillä maahanmuuttajien ruokakustannukset ja käyttämät palvelut tuovat yrittäjille rahaa.

Horstin (2005, 282–285) mukaan mediatutkimuksessa tuotetaan turvapaikanhakijoista uhkakehyksiä. Harvemmin pohdinnan aiheeksi nousevat rasmin vastustamisen näkökulmat. Horstin mukaan ihmisiä koskettaa enemmän nationalistinen diskurssipuhe “meistä” ja “meitä vaanivista uhkista”. Tilaa ei jää ihmisoikeusajattelulle, sillä ihmisoikeuskehys ei pysty konkreettisesti koskettamaan

yleisöä, koska se on liian universaali. Samalla tavoin tutkimuksessani Helsingin Sanomien uutisissa ei saa maahanmuuttajista henkilökohtaisempaa kuvaa, vaan representaatioina nousevat esiin mahdolliset uhat, jotka voivat käydä toteen, tai jotka eivät ole käyneet toteen huonosta ennusteesta huolimatta.

9.5. Vieraisiin ihmisiin reagoidaan Suomessa eri tavoin

Analyysistä voi päätellä, että turvapaikanhakijauutisoinnissa representoituu suomalaisten erilainen suhtautuminen turvapaikanhakijoita kohtaan. Suomalaiset suhtautuvat turvapaikanhakijoihin torjumisella ja epätoivolla mutta myös toiveikkaana. Epätoivoa herättävät hätämajoitustilojen puute sekä kuntien vastahakoisuus vastaanottokeskuksia perustettaessa. Ihmiset reagoivat tulokkaisiin epäluuloisesti ja pelko on vallannut ihmisten mieliä. Turvapaikanhakijat koetaan vieraina. Toisaalta epätoivon vastakohtana on herännyt toiveikkuutta. Suomen kansalaiset ovat ryhdistäytyneet auttamaan, ja myös nuoret ovat kantaneet kortensa kekoon turvapaikanhakijoiden auttamiseksi. Turvapaikanhakijat tuovat paikkakunnalle lisää tuloja, joten heidät koetaan tärkeäksi taloudelliseksi tuloeräksi.

Turvapaikanhakijoiden representaatioina nousee esiin suomalaisuus ja sen ilmenemismuodot. Horstin tutkimuksessa (2005, 296–298) suomalaisuus näyttäytyy monikulttuurisena, vaikka identiteettimme on suomalainen. Maahanmuuttajien ei odoteta menettävän erilaisuuttaan, mutta Suomessa heidät yritetään sovittaa yhteiskuntaan. Maahanmuuttajat tunnistetaan samanlaisiksi sisimmässään kuin mekin. Suomalaiset kokevat tietyt kansalaisuudet enemmän samankaltaiseksi kuin toiset, ja sen takia jotkut etnisyydet ovat hyväksyttävämpiä kuin toiset. Tutkimukseni uutisissa representoituu maahanmuuttajiin kohdistuva myötätunto. Suomalaiset pystyvät samaistumaan turvapaikanhakijoiden tilanteeseen, sillä Suomen sodissa on ollut mukana myös omia sukulaisia. Turvapaikanhakijoiden kriisissä on jotain suomalaisille tuttua, joka koskettaa useaa suomalaista.

Tuomola (2019, 225) tuo esiin sen, että pelko- ja ahdistusdiskurssien sijasta tulee näkyä enemmän muunlajisikin diskursseja. Toivon diskurssi auttaa ihmisiä luomaan katseensa tulevaisuuteen. Myös mahdollisuus muutokselle on suurempi, kun tuodaan esiin puhetta toivosta. Media mahdollistaa toivon representoitumisen, joka saa ilmenemisensä kansalaistoiminnassa, sekä perheyhteisössä.

Horsti (2005, 277–278) tuo esiin tulosten pohjalta median kaksijakoisuuden. Media tuottaa maahanmuuttajia torjuvaa diskurssia sekä monikulttuurisuuteen kannustavaa diskurssia. Omassa tutkimuksessani on havaittavissa myös kaksijakoisuus, sillä maahanmuutosta hyödytään monella eri tavoin. Toisaalta

suomalaiset asennoituvat torjuvasti maahanmuuttoon. Maahanmuutto ja turvapaikanhakijoiden tilanne on jakanut suomalaisten mielipiteitä, ja välillä ihmisten polarisoituminen eri kannattajakuntiin on ollut silmiinpistävä. Osa suomalaisista näkee maahanmuuttoon liittyvät positiiviset puolet suurempina kuin siitä koituvat mahdolliset haitat. Kun taas osa suomalaisista kokee maahanmuutosta aiheutuvan pelkkää taloudellista rasitetta ja väkivallan uhkaa.

9.6 Ihmisten erilaisia elämäntilanteita turvapaikanhakuun liittyen

Analyysistä voi päätellä, että turvapaikanhakijauutisoinnissa representoituu turvapaikanhakijoiden erilaiset elämäntilanteet, jotka vaikuttavat heidän turvapaikanhakuunsa. Uutisointi mahdollistaa turvapaikanhakijoiden oman äänen representaation. Turvapaikanhakijat kertovat miksi ovat tehneet päätöksen tulla Suomeen hakemaan turvapaikkaa. Turvapaikanhakijoille on muodostunut kuva Suomesta maana, jossa ihmisiä kohdellaan hyvin. Uutisoinnissa ilmenee turvapaikkaa hakevien ihmisten lähtötilanne, joka selittää syyn turvapaikan hakemiselle. Oman maan huono tilanne on saanut jotkut jättämään maansa, kun taas toiset haluavat jäädä asumaan maahansa, vaikka siellä on epävakaa tilanne.

Uutisissa on yritystä tuottaa pakkomuuttajille omaa ääntä. Oma ääni on kapea kuvaus pakolaisten tilanteesta ja heidän tekemistään ratkaisuista, jossa jää uupumaan ihmisoikeuksien toteutumisen näkökulma. Turvapaikanhakijoiden ääni on kriisinomainen, vailla pyrkimyksestä emansipaatioon. Horsti (2005, 278–279) esittää myös, että media ei pysty tuomaan pakolaisten omaa ääntä ja näkökulmaa julkisuuteen. Mediassa pitäydytään pakolaisten lyhyessä haastattelussa ja oman tilanteensa kuvauksessa.

Turkissa merenrantaan huuhtoutunut hukkunut pakolaislapsi on kriisin symboli (AR 6). Kuva hukkuneesta pakolaislapsista levisi sosiaalisessa mediassa nopeasti ja tavoitti suuren määrän lukijoita. Kuva on todisteena sille sodalle ja kriisille, jossa monet ihmiset elävät, ja kuvan kautta heidän tilanteensa tulee todelliseksi. Pikkupojan kuva suututti monia ihmisiä, sillä se herättää epämurkavia tunteita. Kuva herättää myös empatiaa niitä ihmisiä kohtaan, jotka ovat joutuneet luopumaan paljosta - jopa omasta lapsestaan. Kuva representoi pakolaisten vaikeaa ja ratkaisematonta tilannetta.

Uutisoinnissa käytetään myös kielikuvia, joilla pakolaisten tilanne saadaan tuntumaan todelliselta. Turvasatama kauhun kalifaatin kyljessä -otsikko tuo lukijan lähemmäksi tuntematonta, sillä kielikuvan avulla voidaan paremmin kuvata pakolaisten tilanteen vakavuutta ja huolta. Lukija ymmärtää paremmin millaisissa

olosuhteissa pakolaiset elävät, vaikka tulisikin vain lukeneeksi pelkän otsikon. Otsikolla on voimaa kuvata ja kertoa monia asioita yhdellä silmäyksellä.

10 POHDINTA

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on, miten Helsingin Sanomien uutisissa on löydettävissä diskursseja turvapaikanhakijoista? Paikansin ranskalaisen diskurssianalyysin keinoja käyttäen diskursseja, jonka jälkeen löysin myös kulttuurissamme vallalla olevia sosiaalisia representaatioita turvapaikanhakijoista. Diskursseja muodostuu diskurssiivisia muotoutumissääntöjä paikannettaessa, joita ovat esiintulopinnat, rajaavat instanssit ja erikoistumisen asteikot. Rajauksen toiminnalla löysin niitä diskursseja, joilla tuotetaan ja ylläpidetään turvapaikanhakijoihin liittyvää poissulkemista. Aineistosta löytämäni diskurssit representoivat sosiaalisina käytäntöinä turvapaikanhakijakeskustelua kulttuurissamme. Diskurssit osoittavat sen, miten kulttuurissamme turvapaikanhakijoiden tilannetta yritetään tehdä ymmärrettäväksi.

Turvapaikanhakijoiden hallinnoinnin diskurssi on paikannettavissa vahvemmin aineistossani. Keskustelussa turvapaikanhakijoita otetaan mukaan ja poissuljetaan sen mukaan, onko vastaanottopaikoissa tilaa vai ei. Lainsäädäntö määrittää vahvasti onko turvapaikanhakija oikeutettu jäämään suomeen, vai joutuuko hän käännytetyksi. Turvapaikanhakijoiden hallinnassa diskurssin esiintulopinta on usein poliittinen, mutta myös perheyhteisössä esiintyy turvapaikanhakijoiden hallintaa. Turvapaikanhakijoiden kotoutumismahdollisuuksien diskurssi nostaa esiin puheen "oikeista" pakolaisista ja niistä, jotka eivät tarvitse turvapaikkaa. Puheessa turvapaikanhakijat luokitellaan asuinmaansa perusteella ja määritellään heidän turvapaikanhakunsa tarpeellisuus. Kotoutumismahdollisuuksien diskurssin esiintulopinta on usein poliittinen, mutta myös työelämä toimii keskusteluareenana.

Tilastoinnin ja kaavioiden diskurssissa turvapaikanhakijoiden tilannetta selvitetään tilastojen valossa. Diskurssi esiintyi aineistossa heikoimmin. Tilastoinnin avulla tehdään selväksi keitä turvapaikanhakijat ovat ja miksi he haluavat tulla Suomeen. Tilastoinnin avulla yritetään saada selkoa heidän tilanteestaan ja löytää jonkinlaista ratkaisua vaikean tilanteeseen. Tilastot esiintyvät poliittisissa keskusteluissa.

Kantasuomalaisiin kohdistuvien haasteiden diskurssissa turvapaikanhakijoiden tilanne näyttäytyy haasteellisena. Turvapaikanhakijoita kohtaan esiintyy torjuntaa, koska turvapaikanhakijoiden suuri määrä aiheuttaa haasteita ja luo uhkakuvia siitä, miten heidän kotoutumisensa järjestetään sekä miten vieraat ihmiset sopeutuvat suomalaiseen kulttuuriin. Turvapaikanhakijoita kohtaan on esitetty uhkakuvia, joiden toteutumista pelätään kantasuomalaisten yhteisöissä. Haasteita esiintyy poliittisissa keskusteluissa, kyläyhteisön uutisoinnissa sekä sosiaalisen median vihakirjoituksissa.

Erilaisten reagoititapojen diskurssissa turvapaikanhakijoiden tilanne näyttäytyy toisaalta epätoivoisena, vaikeana ja ratkaisemattomana. Toisaalta tilannetta kuvataan toiveikkaana. Turvapaikanhakijoita suljetaan pois sen takia, että heitä ei voida auttaa Suomessa, mutta toisaalta keskustelussa esiintyy mukaan ottamista, jossa turvapaikanhakijoita yritetään auttaa vähäisistä resursseista huolimatta. Vähäiset resurssit eivät estä kansalaisia auttamasta, sillä auttajat antavat vähästään ja pystyvät tarjoamaan hätämajoituspaikan turvapaikanhakijaperheelle. Erilaiset reagoititavat esiintyvät työelämän, hätämajoituksen ja kansalaistoiminnan keskusteluissa.

Turvapaikanhakijoiden elämäntilanteisiin liittyvä diskurssi esittää turvapaikanhakijoista henkilökohtaisemman kuvauksen. Diskurssissa esitetään ihmisten erilaisia elämäntilanteita, jotka ovat johtaneet poismuuttoon kotimaastaan. Suomi nähdään hyvänä kohdemaana, jonne halutaan muuttaa. Diskurssi tuo esiin turvapaikanhakijoiden vaikean ja ahdistavan tilanteen kotimaassaan, johon ei ole helppoa ratkaisua löydettävissä. Turvapaikanhakijat hakevat turvallista ja parempaa elämää poismuuttamalla, jonka oikeutusta punnitaan diskurssissa.

Turvapaikanhakijoiden tilannetta yritetään tehdä ymmärrettäväksi diskurssien kautta. Tutkimuskysymyksellä sain vastauksen siihen, että turvapaikanhakijoiden moninainen tilanne ei tule ymmärretyksi kulttuurissamme vallalla olevien diskurssien kautta. Ihmisoikeusnäkökulma jää auttamattomasti muiden diskurssien varjoon, joista hallinnan diskurssi on vahvin. Horsti (2005, 289) tekee tutkimuksessaan myös päätelmän, että ihmisoikeuksia puolustava diskurssi jää voimattomaksi estämään rasistisia diskursseja pääsemästä esiin. Kontrollipolitiikkaa tukevat kehykset painottuvat maahanmuuttajakeskustelussa siis edelleen tutkielmani tulosten perusteella.

Diskurssianalyysin keinoin olen onnistunut analysoimaan sitä, miten uutisoinnissa jäsennetään turvapaikanhakijoita ja heidän tilannettaan. Helsingin Sanomien aineistot ovat sopineet erinomaisesti kuvaamaan turvapaikanhakijoista tuotettua puhetta, ja aineiston käsittelyn kautta olen onnistunut tekemään diskurssit eläväksi kuvaukseksi todellisuudesta. (Remes 2004.) Ihmisten tieto turvapaikanhakijoiden tilanteesta muodostuu vallitsevien diskurssien avulla. Kulttuurissamme vallitsevat diskurssit määrittelevät sen, miten turvapaikanhakijoista puhutaan ja ajatellaan. Sen tähden diskurssien esiin tuominen ja tarkasteleminen on tärkeää. Paikantamalla voimakkaita ja vaikuttavia diskursseja, tulemme enemmän tietoiseksi meihin vaikuttavista diskurssin voimista. Turvapaikanhakijoiden elämäntilanteisiin liittyvä diskurssi tuo esiin turvapaikanhakijoiden omaa ääntä, jonka voimistaminen on tärkeää ja se toimii vastapainona muille vallitseville poliittisille ja hallinnan diskursseille.

Toinen tutkimuskysymykseni on millaisia representaatioita uutiset tuottavat? Millainen todellisuus maahanmuuttajista ja heidän tilanteestaan representoituu uutisissa? Turvapaikanhakijoiden hallinta sekä tilanteen politisoituminen representoituvat uutisissa. Näiden vuoksi jää varjoon turvapaikanhakijoiden tunnistamisen ongelmat, sekä turvapaikanhakijoiden äänettömyys (Horsti 2005, 278–279). Representaatioissa ilmenee myös turvapaikanhakijoiden kotouttaminen. Kotouttamisella yritetään saada ratkaisua pakkomuuton aiheuttamiin ongelmiin. Kotouttaminen ei kuitenkaan näyttäydy yksiselitteisenä eikä yksimielisenä, sillä se jakaa mielipiteitä ja tuottaa “oikeanlainen pakolainen” käsitteen. Kysymys on siitä, kuka on oikea pakolainen, jolle voidaan tarjota vastaanotto- ja kotouttamispalveluita? Representaatioissa esitetään tietynlaisia ominaisuuksia, joita turvapaikanhakijalla tulee olla päästäkseen osaksi “oikeanlainen pakolainen” kategoriaan.

Turvapaikanhakijoiden todellisuus representoituu tilastojen kautta. Pakolaiskriisin luonnetta esitetään kaavioilla ja lukemilla. Tilastojen ja kaavioiden esittäminen turvapaikakkahaun prosessista antaa kuvan, että turvapaikanhakijoiden tilanne on virkamiehillä ja poliittisilla päättäjillä tiedossa ja ajan tasalla. Tämä tuo hallinnan tunnetta, sekä luo turvallisen vaikutelman siitä, että suuret ihmismäärät saapuvat Suomeen “hallitusti”.

Turvapaikanhakijat kuvautuvat haasteena ja ongelmana. Uhkana esitetään turvapaikanhakijoiden suurta määrää, vihapuheen lisääntymistä, verovarojen vääränlaista käyttöä sekä työttömyyden kasvua. Uhkana pidetään myös turvapaikanhakijoiden sopeutumattomuutta, seksuaalista häirintää, lisääntyviä väkivallantekoja ja maahan yksintulleiden alaikäisten lasten selviämistä. Toisaalta turvapaikanhakijat representoituvat tavallisiksi kansalaisiksi, jotka tuovat Suomeen lisää resursseja ja yrittäjille rahaa.

Lisäksi representaatioissa esitetään turvapaikanhakijoiden torjumista ja epätoivon tuntemuksia heidän vaikean tilanteensa vuoksi. Toisaalta uutisissa representoituu toivo. Kantasuomalaiset haluavat auttaa ja tilanne näyttäytyy inhimillisenä. Ihmiset auttavat ja tukevat toisiaan vähäisistä resursseista ja erilaisista lähtökohdista riippumatta. Representaatioissa esitetään turvapaikanhakijoiden erilaisia elämäntilanteita, joissa kuuluu oma ääni. Turvapaikanhakijan oma ääni jää kuitenkin kapeaksi kuvaukseksi pakolaisten tilanteesta ja niistä ratkaisuisista, jotka he ovat joutuneet tekemään pakon edessä. Ihmisoikeusnäkökulma ei toteudu vaan peittyä muun uutistulvan alle. Kuva hukkuneesta pikkupojasta on muodostunut ikoniksi ja representoi pakolaisten vaikeaa ja ratkaisematonta tilannetta. Sen voima ei kuitenkaan riitä pitämään ihmisten mielenkiintoa yllä muutoksen edistämiseksi.

Suomea pidetään hyvinvointivaltiona ja onnellisten ihmisten maana. Kaikki ihmiset eivät kuitenkaan kuulu näihin hyvinvoiviin, eivätkä pääse osalliseksi hyvinvoinnista. Jatkotutkimuksen kannalta olisi tärkeää kartoittaa miten pakolaisnuoret voivat Suomessa, millaisessa ilmapiirissä nuoret elävät ja mitkä asiat lisäävät ja toisaalta heikentävä hyvinvointia. Yhteiskunnassa jää helposti ulkopuoliseksi seuraajaksi, eikä pääse osalliseksi työllisyyden kasvun vaikutuksista. Torjutuksi tuleminen voi herättää monenlaisia tunteita, kuten vihaa ja katkeruutta yhteiskuntaa kohtaan. Diskurssianalyysin keinoin voisi jatkotutkimuksena kartoittaa pakolaistaustaisten nuorten tunneilmapiiriä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Päätelmänä totean, että turvapaikanhakijoiden tilanne on maailmanlaajuisesti ratkaisematon ja ansaitsee enemmän näkyvyyttä. Median avulla turvapaikanhakijoiden tilanne ei tule ymmärretyksi koko laajuudessaan. Heikossa asemassa olevat ihmiset tarvitsevat muutosvoimakseen erilaisemman näkökulman, kuin mitä uutisoinnilla pystytään tuottamaan. Omalta osaltani olen pyrkinyt tutkielmani avulla pakolaisten tilanteen kriittiseen tarkasteluun sekä lisäämään keskustelua ja ymmärrystä pakolaisten tilanteesta. Sosiaalityön tehtävä on puuttua yhteiskunnassa ilmeneviin epäkohtiin ja toimia muutosagenttina. Sosiaalityön keinoin voimme toimia ihmisoikeuksien puolestapuhujana ja nostaa pakolaiset keskustelun keskiöön, jolloin heikoimmassa asemassa olevien ihmisten oma, äänetön ääni pääsee kuuluviin.

LÄHTEET

Aaltonen, S. & Högbacka R. 2015. Umpikujasta oivallukseen. Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9786-5>.

Aden, S. 2009. Ikuisesti pakolaisia? Maahanmuuttokeskustelu Suomen somalialaisten näkökulmasta. Teoksessa: S. Keskinen, A. Rastas & S. Tuori (toim.) En ole rasisti mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto. s. 25-32.

Betts, A. & Collier, P. (2017) *Refuge: Transforming A Broken Refugee System*. London: Penquin.

Euroopan muuttoliikeverkosto. http://www.emn.fi/tilastoja/emn_tilastojulkaisu

Fairclough, N. 1997. *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.

Foucault, M. 2005. *Tiedon arkeologia*. Tampere: Vastapaino.

Heikkilä, M. & Mustaniemi-Laakso, M. 2019. Turvapaikanhakijoiden haavoittuvuuden huomioiminen Suomen ulkomaalaisoikeudessa ja -käytänteissä. Teoksessa: Lyytinen, E. (toim.) *Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa*. Turku: Siirtolaisinstituutti. s. 65-88.

Hiitola, J., Rantamäki, N. (2020) Kolme vuosikymmentä pakolaisten vastaanottoa - Kati Turtiainen haastattelu. *Janus Sosiaalipolitiikan Ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti*, 28 (3), 290-298.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. (2001). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Horsti, K. 2005. *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Väitöskirja. Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67525/951-44-6423-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 13.5.2021.

Höijer, B. (2011). *Social Representations Theory. A New Theory For Media Research*. *Nordicom Review* 32 (2011) 2, pp. 3-16. DOI: <https://doi.org/10.1515/nor-2017-0109>

“Ihmisoikeudet”. Mitä ihmisoikeuksilla ja perusoikeuksilla tarkoitetaan? Luettu 31.8.2020. <https://ihmisoikeudet.net/yleisesti/>

iom.int. Luettu: 30.9.2020.

IOM sanasto. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.
Luettu: 30.9. 2020.

Jokinen, A. 1999. Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa: Teoksessa: Jokinen, A., Juhila, K & Suoninen, E. (toim.) Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino. s. 37–53.

Juhila, K. 1999. Tutkijan positiot. Teoksessa: Teoksessa: Jokinen, A., Juhila, K & Suoninen, E. (toim.) Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: vastapaino, s. 201–232.

Keskinen, S, Rastas, A. & Tuori, S. (2009). Johdanto: Suomalainen maahanmuutto tienhaarassa. Teoksessa: S. Keskinen, A. Rastas & S. Tuori (toim.) En ole rasisti mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto. s. 7–21.

L 646/2016 Laki ulkomaalaislain muuttamisesta.

L 746/2011/. Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta.

Lyytinen, E. 2019. Johdanto. Teoksessa: E. Lyytinen (toim.) Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa. Turku: Siirtolaisinstituutti. s.15–38

Lyytinen, E. 2007. Pakkomuutto globaaliongelmana. Pakkomuuton käsitteellistäminen ja pakkomuuttajaryhmien suojelun maantieteelliset diskurssit. Web Reports No.22. Siirtolaisinstituutti.

Maahanmuuttovirasto a). https://migri.fi/sanasto#T_fi

Maahanmuuttovirasto b). <https://migri.fi/tilastot>

Maasilta, M. Nikunen, K. Haavisto, C. Horsti, K, Kivikuru, U, Pantti, M. & Pöyhtäri, R. (2018). Pakolaisuus, tunteet ja media. Tampere: Vastapaino.

Migri.fi/kiintiopakolaiset. Luettu 4.5.2021.

Moscovici, S. (2000). Social Representations, Explorations in social psychology. Duveen, Gerard (toim.) Washington Square, New York: New York University Press.

Mäki, T. (2020). Pakolaiskeskusteluja. <http://www.teemumaki.com/film-refugee-conversations-suomeksi.html>. Luettu 24.2.2021.

Pakolaissopimus (1951). Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 77/1968. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1968/19680077/19680077_2. Luettu 31.8.2020.

Pietikäinen, S ja Mäntynen, A. (2019). Uusi kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.

Remes, L. (2006). Diskurssianalyysin perusteet. Teoksessa: J. Metsämuuronen. (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. s. 288–373.

Remes, L. (2004). Diskurssianalyysin kolme traditiota. Saatavilla: <https://metodix.fi/2014/05/19/remes-diskurssianalyysin-kolme-traditiota/>. Luettu 4.5.2021.

Sisäministeriö 2019. Turvapaikanhakijat. - <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>. Luettu: 25.5.2019

Suoninen, E. (1999). Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa: Jokinen, A., Juhila, K & Suoninen, E. (toim.) Diskurssianalyysi liikkeessä. s. 17–36.

Tuomola, S. (2018) Pakolaiskeskustelu MV-lehdessä: merkityksellistämisen mekanismit ideologisissa puhuttelutavoissa. Media & viestintä, 41(3). Saatavilla: <https://doi.org/10.23983/mv.75324>. Luettu 4.5.2021.

Tuomola, S. (2019). Tunteella, pakolaisista ja meistä itsestämme. Media & viestintä 42 (2019): 3, 222-226.

Turtiainen, K. (2018). Recognising forced migrants in transnational social work. International Journal of Migration, Health and Social Care, 14 (2), 186-198.

UN Human Rights (uhchr.org). Luettu 30.9.2020.

UNHCR. unhcr.org. Luettu: 30.9.2020.

UNHCR (2020) Global Trends 2019. Geneva: UNHCR. Saatavilla: [5ee200e37.pdf \(unhcr.org\)](https://www.unhcr.org/5ee200e37.pdf) Luettu 16.5.2021.

Välimäki, M. (2019). Kylmän sodan ajasta eurooppalaiseen päätöksentekoon: kansainvälistä suojelua hakevia ihmisiä koskeva politiikka ja lainsäädäntö 1973–2015. Teoksessa E. Lyytinen (toim.) Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa. Turku: Siirtolaisinstituutti.

LIITE 1

Artikkelinumero/Julkaisupäivämäärä/Otsikko

- 1 1.9.2015 Keuruu ja Vihti sanoivat ei vastaanottokeskuksille
- 2 2.9.2015 Vihtiin perustetaan lyhytaikainen vastaanottokeskus
- 3 3.9.2015 Orpo: Johonkin ihmiset on pakko majoittaa
- 4 3.9.2015 Vastaanottokeskus sulautui kyläelämään
- 5 4.9.2015 Hätmajoitustilat uhkaavat loppua
- 6 4.9.2015 Kuva kuolleesta pakolaislapsesta muuttui ikoniksi
- 7 4.9.2015 Auttajien vyöry yllätti järjestöt
- 8 4.9.2015 Vantaa päättää vastaanottokeskuksesta maanantaina
- 9 5.9.2015 Perhe Pispalasta otti kotiinsa irakilaisperheen
- 10 5.9.2015 Turvapaikanhakijoita Agricolan kirkkoon
- 11 6.9.2015 Vastaanottokeskukset tupaten täynnä Oulussa
- 12 6.9.2015 Naapurit kahta mieltä Sipilän majoituksesta
- 13 6.9.2015 Paperittomien klinikalla ei vielä näy ruuhkaa
- 14 6.9.2015 Lähettäisikö Suomi meidät takaisin Unkariin
- 15 7.9.2015 Turvapaikanhakijoita siirretään Helsingistä Joutsenoon ja Lammille
- 16 8.9.2015 Vantaa avaa ovensa turvapaikanhakijoille
- 17 8.9.2015 Turvapaikanhakijoita on ennätysmäärä
- 18 8.9.2015 Turvapaikkapuhuttelujen tahtia tehostetaan
- 19 8.9.2015 Suomeen saattaa tulla vielä tuhansia Etelä-Euroopasta
- 20 9.9.2015 Ketä pakolaiset ovat ja miksi he tulevat juuri nyt?
- 21 9.9.2015 Espoo empii aikuisten vastaanottokeskusta
- 22 9.9.2015 Turvapaikanhakijoiden ruuhka työllistää poliisia
- 23 10.9.2015 Suomessa yli kolmannes hakijoista tarvitsee turvaa
- 24 10.9.2015 Helsingin tyhjiä päiväkoteja ei ole harkittu pakolaisille
- 25 10.9.2015 Maahanmuutosta tulee budjettiin suurlasku
- 26 11.9.2015 Pakomatkan välipysäkki Tukholmassa
- 27 11.9.2015 Kukaan ei halunnut jäädä Haaparantaan
- 28 12.9.2015 Perjantaina häät, tiistaina käännytys
- 29 12.9.2015 Turvapaikanhakijoiden sosiaaliturva voi heikentyä
- 30 12.9.2015 Jo puolet tulijoista on väliaikaismajoituksissa
- 31 13.9.2015 Suomesta palannut Zuber ei taivu Isisin edessä
- 32 13.9.2015 Turvasatama kauhun kalifaatin kyljessä
- 33 13.9.2015 Maahanmuutosta tuli myös sukupuolten sota
- 34 13.9.2015 Sosiaaliturvan heikennys saattaa olla lainvastainen
- 35 15.9.2015 Turvapaikanhakijoiden järjestelykeskus aukeaa
- 36 15.9.2015 Forssa yllättyi pikapäätöksestä
- 37 15.9.2015 Pakolaistilanne ajaa oikeudet juristipulaan
- 38 16.9.2015 Uusia tiloja hätmajoitukseen

- 39 16.9.2015 Hätämajoituskeskus huolestuttaa röykkäläisiä
- 40 16.9.2015 Ulkomaalaisten opiskelijoiden majapaikkaan rasistinen isku
- 41 16.9.2015 Järjestelykeskus perustetaan vanhaan lukioon Torniossa
- 42 17.9.2015 Arabian kieli täytti matkakeskuksen
- 43 17.9.2015 Otaniemeen pikavauhtia uusi vastaanottokeskus
- 44 17.9.2015 Kehyskunnat etsivät tiloja turvapaikanhakijoille
- 45 17.9.2015 Katkera lähtö kotimaasta
- 46 18.9.2015 Pakolaisten tulo sai kauhavalaiset hämmennykseen
- 47 18.9.2015 Irakilaiset tulevat nyt mielummin Suomeen kuin Ruotsiin
- 48 18.9.2015 Järjestelykeskus avautuu Torniossa
- 49 18.9.2015 Läksyapua ikään katsomatta
- 50 18.5.2015 Ihmissalakuljettaja jäi kiinni Helsinki-Vantaalla
- 51 19.9.2015 Poliisi: keskuksset eivät ole lisänneet rikoksia
- 52 19.9.2015 Turvapaikanhakijoille majoitus urheiluhalliin
- 53 20.9.2015 Tieto tarkastuksista rajalla pelästytti osan tulijoista
- 54 20.9.2015 Mielenosoittajat vaativat rajoja kiinni pakolaisilta
- 55 21.9.2015 "Suomessa parhaat poliisit, tahdon jäädä tänne"
- 56 21.9.2015 Yksin tulevat pakolaislapset lähes heitteillä Suomen asemilla
- 57 21.9.2015 Torniossa jäi kiinni epäiltyjä ihmissalakuljettajia
- 58 21.9.2015 Soini arvostelee Ruotsia
- 59 21.9.2015 Sipilä kasvattaisi kiintiötä
- 60 22.9.2015 Millä keinoilla pakolaiskriisiin löytyisi ratkaisu?
- 61 22.9.2015 Pakolaisbussien osoite: järjestelykeskus
- 62 22.9.2015 Orpo: Kriisi voi vaatia Suomelta "omia ratkaisuja"
- 63 22.9.2015 Poliisille voi tulla urakka maasta poistamisista
- 64 23.9.2015 Tie rajalta järjestelykeskukseen
- 65 23.9.2015 Suomalaista epäillään salakuljetuksesta
- 66 23.9.2015 Suomessa asuva irakilaisperäinen mies jäi kiinni ihmissalakuljetuksesta
- 67 24.9.2015 Moni hyötyy turvapaikanhakijoista
- 68 24.9.2015 Turvapaikanhakijoita ei näy terveystasemilla
- 69 24.9.2015 Pakolaistilanne lisäsi nettirikosvinkkejä
- 70 25.9.2015 Sisäministerö vetoaa kunnanjohtajiin
- 71 25.9.2015 Ulkomaisen työvoiman tarve kasvaa
- 72 25.9.2015 Stubb: Maahanmuuttajia 15 vuoden päästä jo puoli miljoonaa
- 73 25.9.2015 Tulli löytänyt turvapaikanhakijoiden henkilöpapereita
- 74 26.9.2015 Näin viranomaiset selvittävät, mistä turvapaikanhakija on
- 75 26.9.2015 Väkivaltaiskut voivat ruokkia uusia iskuja
- 76 26.9.2015 Irakilaisperhe pelästyti iletulitusraketteja ja kivisadetta
- 77 26.9.2015 Pakolaislapsia ehkä pian suomalaisperheisiin
- 78 26.9.2015 Tornioon perjantaina 300 turvapaikanhakijaa
- 79 26.9.2015 Irak ei ole turvallinen maa

- 80 27.9.2015 Uusia vastaanottokeskuksia yli 10 kuntaan
- 81 28.9.2015 Suomi saa tuhansia uusia asukkaita-kuntien kantokyky koetuksella
- 82 29.9.2015 Pakolaisten rokotuksilla torjutaan tauteja
- 83 29.9.2015 Maahanmuutto ylittää arviot
- 84 29.9.2015 Helsingissä muutama kääntyy kristityksi silloin tällöin
- 85 29.9.2015 Hallitus valmistelee pakkokeinoja
- 86 29.9.2015 Saapuneiden turvapaikanhakijoiden määrä laski
- 87 30.9.2015 Töihin vaikka ilman palkkaa
- 88 30.9.2019 Turvapaikkakäsittelyyn palkataan lähes 200
- 89 30.9.2015 Maahanmuuttajien ja paikallisten taiteelle tukea
- 90 30.9.2015 Nuoret auttavat hädässä